

Euskal Autonomia Erkidegoa
MEMORIA
Sozioekonomikoa 2014

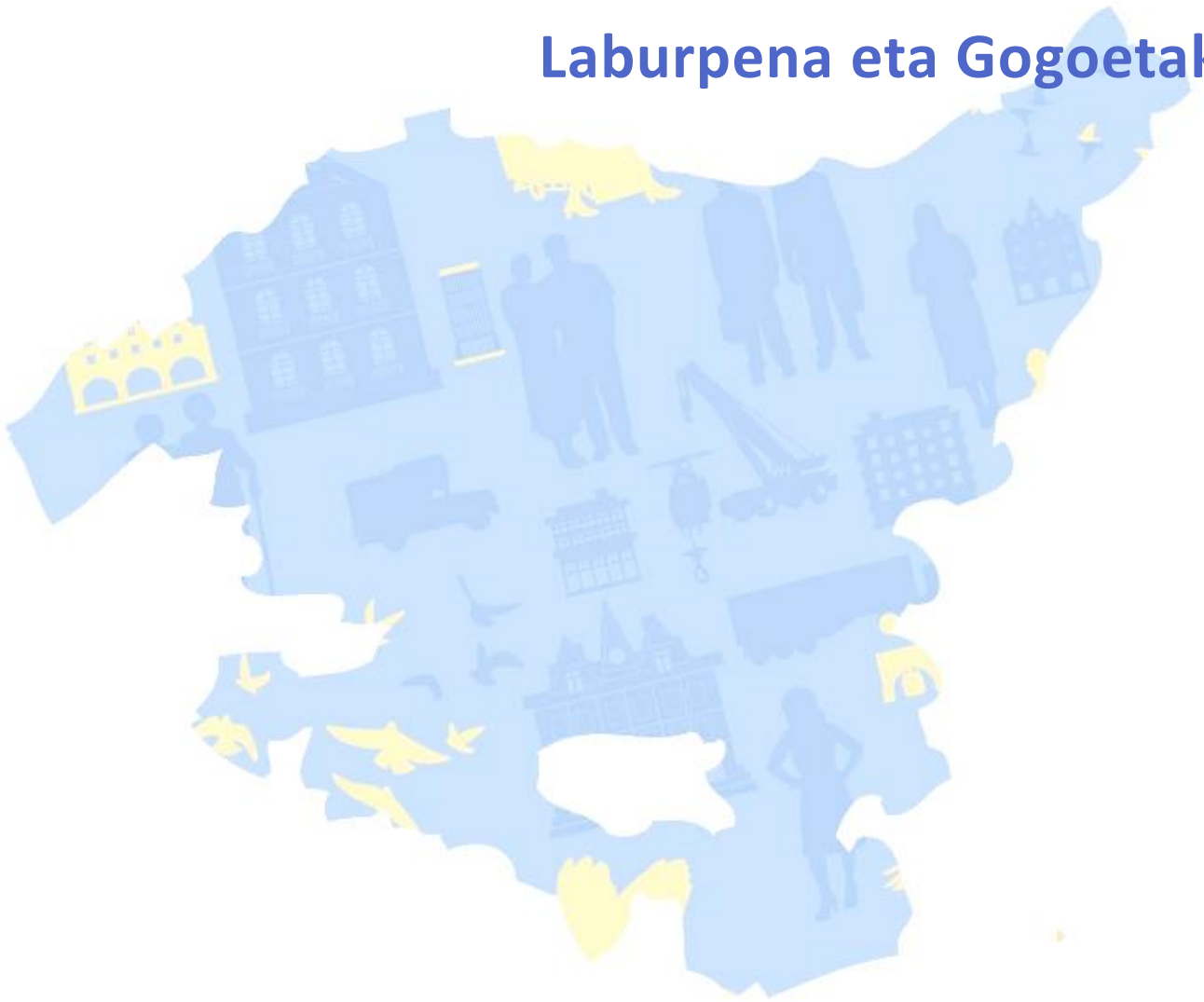
Consejo Económico
y Social Vasco

Euskadiko Ekonomia eta Gizarte
Arazoetarako Batzordea

LABURPENA ETA GOGOETAK

Laburpena eta Gogoetak

LABURPENEA

1.1. EAEko EGOERA EKONOMIKOA ETA KANPOKO TESTUINGURUA

2014. urtearen hasieran ahultasuna nagusi izan bazen ere, hilabeteak igaro ahala, munduko jardura ekonomikoa berpizten joan zen apurka-apurka. Nolanahi ere, hazkundea ez zen berdina izan eskualde guztietan, ezta eskualdearen barruan bertan ere.

Horrela, urte osoa kontuan hartuta, 2013ko ekitaldiaren aldean, Nazioarteko Diru Funtsaren (NDF) arabera, erosteko ahalmenaren parekotasunari jarraiki haztatutako munduko BPG % 3,4 hazi zen, hau da, 2013an zenbatetsitakoa bezala. Ekonomia aurreratuenek % 1,8ko hazkundea izan zuten; EEBBetako BPG % 2,4 hazi zen (2013an, % 2,2), Euroguneko BPG % 0,9 hazi zen (2013an, -% 0,5) eta Japoniakoa % 0,1 txikitu zen (2013an, +% 1,6). Beste alde batetik, gorantz datozen ekonomiak eta garabidean daudenak % 4,6 inguru hazi ziren (2013an, % 5); Europako ekonomia gorakorak, aldiz, % 2,8 hazi ziren (2013an, % 2,9) eta Asiakoak % 6,8 (2013an, % 7). Hego Amerika eta Karibe aldea % 1,3 hazi ziren (2013an, % 2,9). Zehatzago esanda, Brasilek % 0,1eko hazkundea izan zuen eta aurreko urtean % 2,7koa. Txina eta India, hurrenez hurren, % 7,4 eta % 7,2 hazi ziren (2013an, % 7,8 eta 6,9).

2013ko ekitaldiaren aldean, nazioarteko merkataritza hazi zen, baina horren hazkunde-tasa nahikoa egonkorra izan zen (gutxi gorabehera, % 3,4).

Prezioen bilakaerari dagokionez, 2014ko ekitaldian, munduko inflazioaren neurria ekarri zuen gertaera erabakigarriena lehengaien prezioen jaitsiera izan zen, batik bat, energiarena, eta hein txikiago batean, elikagaien prezioen jaitsiera. Brent upelaren batez besteko prezioa % 44 jaitsi zen urtean (abendutik abendura arteko aldakuntza-tasa). Bestalde, energiakoak ez diren lehengaien prezioek ere behera egin zuten, elikagaienak nahiz industriako produktuenak, dela metalezkoak, dela metalezkoak ez direnak.

Finantza- eta diru-baldintzei dagokienez, ekonomia aurreratuenen baldintzak hobetu ziren neurrian, gauza bera gertatu zen petrolio inportatzen duten hainbat merkatu gorakorretan; merkatu horiek inflazioaren jaitsiera baliatu zuten petrolio merkatu zelako eta, gainera, eskariaren gaineko presioa txikitu zelako.

Ingurumari horretan, Europako Banku Zentralak birritan jaitsi zuen eguneko esku-hartze tasa Eurogunean, ekainean (% 0,15ean ezarrita) eta irailean (% 0,05ean), hain zuzen ere. Horrez gain, AEBko Erreserba Federalak eta Japoniako Bankuak euren esku-hartze tasei eutsi zieten, aurreko urteetan bezala: lehenengoak % 0,25eko tasa izan zuen eta bigarrenak, berriz, % 0,1ekoa.

Euroguneko diru-merkatuko interes-tasei dagokienez, urteko batez besteko balioa kontuan hartuta, epe guztietan murriztu ziren. Horrela, hilabete bateko Euribor indizea % 0,23 izan zen urteko lehenengo hiruhilekoan, eta % 0,16 laugarren hiruhilekoaren amaieran. Hiru hilabeteko Euribor indizea % 0,3tik % 0,08ra igaro zen lehen eta laugarren hiruhilekoen artean, eta urtebeteko Euribor indizea % 0,56 izan zen urtearen hasieran eta % 0,33 urtearen amaieran.

Dibisen merkatuari gagozkiola, EEBBetako dolarraren benetako kanbio-tasa eraginkorrak balio-galera handia izan zuen euroaren aldean apiriletik aurrera; hala, 1,23 \$/€-koa izan zen urtearen amaieran eta 1,37koa 2013an. Hau da, % 10 galdu zuen 2014an. Yenak ere balioa galdu zuen Europako diruaren aldean eta, horren ondorioz, euroaren balioa handitu zen. Libera esterlinaren aldean, ostera, euroak balioa galdu zuen. Nazioarteko burtsa-merkatuei dagokienez, IBEX 35 indizeak % 3,7ko urte arteko igoera izan zuen (2013ko abendutik 2014ko abendura); 2013an, berriz, % 21,4koa. Nikkei indizeak, aldiz, % 7,1 hazi zen eta 2013an % 56,7. Dow Jones indizeak % 7,5 egin zuen gora eta 2013an % 26,5. Azkenik, Euro Stoxx indizeak % 1,7ko hazkundea izan zuen eta aurreko urtean % 20,5ekoa).

Europar Batasunera etorrira, hain zuzen ere, Eurogunera, 2014. urtean ere iraun zuen 2013ko bigarren hiruhilekoan hasitako susperraldiak, baina oso era aldakorrean urte osoan. Horren emaitzaz, urte arteko batez besteko hazkundera % 0,9koa izan zen 2014an. Hazkunde hori barne-eskariaren ekarpen positibo eta gorakorren ondorioz gertatu zen, kanpo-eskari garbia eta izakinen aldakuntza zeuden-zeudenean geratu baitziren.

Eskariaren ikuspegitik, kontsumo pribatua sendotu zen 2014an (urte arteko benetako hazkundera % 1koa izan zen), 2013an hasitako susperraldiaren bidetik, benetako errenta eskuragarria handitu zelako aurreko urtean, batik bat, lehengaien prezioaren jaitsierari esker. Guztizko inbertsioa azken bi urteotan jaitsi zen arren, 2014. urtean zerbait igo zen (% 1), baina bigarren hiruhilekoan eta hirugarrenean uzkurto egin zen, batik bat, eraikuntzako sektoreari lotutako ahultasunaren ondorioz. Kontsumo publikoak, berriz, ekarpen positiboa ekarri zion hazkunde ekonomikoari 2014. urtean.

Kanpoko eskaria dela eta, esportazioak apur bat hasi ziren urtearen lehen seihilekoan, baina goraka hasi ziren bigarren seihilekotik aurrera, nazioarteko hazkunde ekonomikoaren susperraldiari esker. Inportazioak ere esportazioen antzera bilakatu ziren; hala, hazkunde motela izan zuten urtearen hasieran eta nabarmen bizkortu ziren bigarren seihilekoan.

Sektorekako ikuspegitik aztertuta, industriaren balio erantsia (eraikuntzarena izan ezik) eta zerbitzuena hazi zen, bi urte uzkurtuta eta, oro har, egonkor eman ondoren, hurrenez hurren. Aipatutako lehenengo sektorea % 0,7 hazi zen eta bigarrena % 1,7. Hirugarren sektore edo zerbitzu-sektorearen susperraldia esanguratsuena izan da; hala ere, esan behar da merkatu-zerbitzuen igoera % 1koa izan zela. Nolanahi ere, eraikuntzaren balio erantsiaren hazkundera geldotu zen urte osoan eta sektore horrek aldakuntza-tasa negatiboak izan zituen bigarren seihilekoan.

EB28an, EUROSTAT erakundearen arabera, BPGren benetako aldakuntza-tasa % 1,3koa izan zen 2014an; aurreko urtean, aldiz, ez zuen aldakuntzarik izan (% 0). Herrialde hauek izan zituzten hazkunde-tasarik handienak: Irlanda (% 4,8), Hungaria (% 3,6), Malta (% 3,5), Polonia (% 3,4). Ondokoek tasa handiak izan zituzten, baina ez aurrekoak bezain nabarmenak: Lituania (% 2,9), Erresuma Batua (% 2,8), Errumania eta Eslovenia (biak ere % 2,6), Letonia eta Eslovakia (biak ere % 2,4), Estonia eta Suedia (biak ere % 2,1) eta Txekiar Errepublika (% 2). Luxenburgok % 2ko hazkundera izan zuen 2014an. Ondoko hauek hazkunde-tasa txikiagoak izan zituzten: Bulgaria (% 1,7), Alemania (% 1,6), Espainia (% 1,4), Danimarka (% 1,1), Belgika (% 1), Herbehereak eta Portugal (biak ere % 0,9), Grezia (% 0,8), Frantzia (% 0,4) eta Austria (% 0,3). Europako gainerako estatuetan, tasa negatiboak izan ziren, eta jaitsierarik handiena Zipren (-% 2,3) izan zen. Kroaziak eta Italiak -% 0,4ko tasa izan zuten eta Finlandiak -% 0,1koa.

Artean, lan-merkatuak hobekuntza-zantzuak erakutsi zituen 2013ko bigarren seihilekoan eta hobetzen jarraitu zuen 2014an. Urte osoa kontuan hartuta, langabezia-tasaren batez bestekoa % 11,6koa izan zen; 2013an, berriz, % 12koa. Hala eta guztiz ere, langabezia-tasaren balioa bi digitukoa izan zen zenbait estatutan. Zehatzago esanda, ondoko herrialdeek % 10 eta % 12 arteko tasa izan zuten: Frantzia, Lituania, Letonia, Irlanda eta Bulgaria. Ondokoek % 12 eta % 15 artekoa: Italia, Eslovakia eta Portugal. Eta honako hauek % 15etik gorakoa, hau da, EB28ko langabezia-tasa handienak: Zipre (% 16,1), Kroazia (% 17,3) Espainia (% 24,5) eta Grezia (% 26,5). Honako herrialde hauek % 6,5 eta % 10 arteko tasa izan zuten: Danimarka, Errumania, Herbehereak, Estonia, Hungaria, Suedia, Belgika, Finlandia, Polonia eta Eslovenia. Tasarik txikienak, berriz, hauek izan zituzten: Alemania (% 5), Austria (% 5,6), Malta eta Luxenburgo (biak ere % 5,9) eta Erresuma Batua eta Txekiar Errepublika (biak ere % 6,1).

Lan-ekoizkortasunari buruzko datuak aztertuta, esan dezagun ekoizkortasun handieneko herrialdeak hauexek izan zirela: Luxenburgo (100eko 164,1), Irlanda (135,6), Belgika (127,4), Frantzia (116,1), Suedia (114,6), Austria (113,5), Espainia (111,4) eta Danimarka (111,1). Eurogunean, ekoizkortasunaren balioa 108,7koa izan zen.

Unitateko lan-kostu benetakoak balio negatiboa izan zuen EBN eta Eurogunean 2014an, gutxi gorabehera, -% 0,4koa. Espainiako estatuan, -% 2,3koa izan zen.

Kontsumoko Prezioen Indize Harmonizatuaren arabera, inflazioa $-0,2\%$ koa izan zen Eurogunean 2014ko abenduan, 2013ko abenduaren aldean. Espainiako estatuan, berriz, $-1,1\%$ koa izan zen.

EUROSTATen datuen arabera, BPGren gaineko zor publikoa Estatu guztietan areagotu zen 2014an, Hungarian, Luxenburgon, Eslovakian, Maltan, Alemanian, Txekiar Errepublikan, Polonian eta Irlandan izan ezik. Ehuneko 60ko atalasea ondoko herrialdeetan gainditu zuten: Malta ($69,2\%$), Herbehereak ($68,6\%$), Eslovenia ($70,3\%$), Alemania ($77,1\%$), Hungaria ($77,3\%$), Austria ($80,9\%$), Kroazia ($80,6\%$), Erresuma Batua ($87,3\%$), Frantzia ($92,3\%$), Espainia ($92,1\%$), Belgika ($104,4\%$), Zipre ($102,2\%$), Irlanda ($123,2\%$), Portugal ($129,7\%$), Italia ($128,5\%$) eta Grezia (175%). Eurogune19an, BPGren gaineko zor publikoa $91,9\%$ koa izan zen; 2013an, aldiz, $90,9\%$ koa izan zen.

Zor publikoa dela eta, Eurogune19an, BPGren gaineko $2,4\%$ koa izan zen 2014an. Aurreko urtean, berriz, $2,9\%$ koa izan zen. BPGren 3% ko muga ondoko herrialdeek gainditu zuten: Zipre ($-8,8\%$), Espainia ($-5,8\%$), Kroazia ($-5,7\%$), Eslovenia ($-4,9\%$), Portugal ($-4,5\%$), Irlanda ($-4,1\%$), Frantzia (-4%), Grezia eta Polonia (biek ere $-3,3\%$), eta Belgika eta Finlandia (biek ere $-3,2\%$). Ondoko herrialdeek $-1,5\%$ eta -3% ko indizea izan zuten: Italia, Eslovakia, Bulgaria, Hungaria, Austria, Herbehereak, Malta, Txekiar Errepublika, Suedia eta Errumania. Honako herrialde hauek 0 eta $-1,5\%$ arteko indizea izan zuten: Letonia eta Lituania. Azkenik, Estoniak, Luxenburgok, Alemaniak eta Danimarkak superabita izan zuten.

Espainiako ekonomiari dagokionez, Estatistikako Institutu Nazionalaren eta Espainiako Bankuak argitaratutako datuen arabera, BPGk $1,4\%$ ko urte arteko hazkundera erreala izan zuen batez beste 2014ko ekitaldian. 2013ko ekitaldian, aldiz, $1,2\%$ ko jaitsiera izan zuen.

Autonomia erkidegoetan, Errioxak izan zuen hazkunderik handiena ($2,5\%$), eta gero Extremadurak eta Kanariak (biek $2,2\%$). Erkidego horiez gain, beste seik izan zuten BPGren benetako hazkundera-tasa Estatuko batez bestekoa baino handiagoa. Honakoek, hain zuzen ere: Valentziako Erkidegoa ($2,1\%$), Nafarroa (2%), Murtziako Erkidegoa (2%), Balear Uharteak ($1,9\%$) eta Aragoi ($1,7\%$). Gaztela eta Leon eta Katalunia batez bestekoaren parekoa izan zuten: $1,4\%$. Ondoko erkidegoek batez bestekoaren azpiko indizea izan zuten: Andaluzia ($1,3\%$), Gaztela-Mantxa eta EAE (biek $1,2\%$), Madril eta Kantabria (biek 1%) eta honakoek batez bestekotik urrunagoko indizea izan zuten: Galizia ($0,5\%$), Zeuta ($0,6\%$), Melilla ($0,8\%$) eta Asturiasko Printzerria ($0,8\%$).

Biztanle bakoitzeko BPG izendatuari dagokionez, lehen erkidegoa Madril izan zen, biztanleko 31.004 euroko indizea izan zuela 2014an. Horren ondotik, EAE (29.683 euro biztanleko) eta Nafarroa (28.124 euro biztanleko) ditugu. Beste muturrean, Extremadura (15.752 euro biztanleko), Andaluzia (16.884 euro biztanleko) eta Melilla (16.941 euro biztanleko) ditugu. Estatuko batez bestekoa 22.780 eurokoa izan zen biztanleko.

INEn zenbatespenari jarraiki, barne-eskariak ehuneko 2,2 puntuko hazkundera ekarri zion produktuari 2014an. Kanpo-eskariak, aldiz, ehuneko 0,8 puntuko beherakada ekarri zion.

Estatuko eskaria osatzen duten elementuei dagokienez, oso esanguratsuak izan ziren, alde batetik, kontsumo pribatuaren bizitasuna –2014ko ekitaldiaren amaieran, urte arteko $2,4\%$ ko hazkundera izan zuen, ondoz ondoko hiru urtetan beherakada izan ondoren–, eta beste alde batetik, FBCFren hazkundera –ondoz ondoko sei urtetan murrizketa izan ostean $3,4\%$ ko urte arteko hazkundera izan zuen, ondasun-ekipoetan eta landutako ondasunetan egindako inbertsioari esker ($12,2\%$ hazi zen) bai eta eraikuntzan egindako inbertsioari esker, azkenaren beherakada moteldu baitzen eta aldakuntza-tasa positiboa izan baitzuen laugarren hiruhilekoan (lehen hiruhilekoan, $-7,4\%$ koa izan eta laugarrenean, $2,4\%$ koa; beraz, ehuneko 9,8 puntuko hazkundera izan zuen)–.

Kanpo-eskariari gagozkiola, ondasun eta zerbitzuen esportazioak moteldu ziren lehen eta bigarren hiruhilekoetan, merkataritza-bazkide garrantzitsuenek eta garabidean dauden ekonomia nagusiek izan zuten bilakaerarekin bat; ez da susperraldi orokorrik igartzen, ez batzuetan, ez besteetan, eta hala, goranzko bilakaera eten egin zen lehen seihilekoan, baina zerbait suspertu zen hirugarrenetik aurrera. Beste alde batetik, ondasunen inportazioek esportazioen antzeko bilakaera izan zuten 2014ko ekitaldi osoan, urte arteko balioak aintzat hartuta.

Eskaria dela eta, urte arteko balioak aintzat hartuta, eraikuntza, industria eta zerbitzuen Balio Erantsi Gordina (BEG) bizkortu zen urtean zehar. Hain zuzen ere, eraikuntzaren beherakada eten egin da eta horren aldakuntza-tasa positiboa izan zen laugarren hiruhilekoan (% 3,4). Beste alde batetik, industriak ehuneko 1,6 puntu irabazi zuen lehen eta laugarren hiruhilekoen artean; zerbitzuek, berriz, 1,4 puntu irabazi zuten

Lan-merkatuari gagozkiola, enpleguaren batez besteko hazkundea % 1,2koa izan zen 2014. urtean, lehen balio positiboa sei urtean jarraian beherakada izan ondoren; 2013an, aldiz, -% 2,8ko jaitsiera izan zuen. Bestalde, INE erakundearen Biztanleria Aktiboaren Inkestak (BAI) agerian uzten duenez, (16 urtetik gorako) langabezia-tasa % 24,4koa izan zen 2014an (2013an, % 26,1koa). Horrela, langile bakoitzeko itxurazko ekoizkortasunari dagokionez, esan behar da motela egin zela urtean zehar, lehen hiruhilekoko % 1,1etik laugarren hiruhilekoko -% 0,4ra.

Autonomia erkidegoen datuetara etorrira, lauk izan ezean, esan behar da gainerako guztiek irabaziak izan zituztela enpleguari lotutako balioetan: Ondokoek izan zituzten irabazirik handienak: Extremadura (% 4,2ko hazkundea), Errioxa eta Murtzia (biek % 3), Andaluzia (% 2,4), Katalunia (% 2,1), Asturias (% 1,9) eta Nafarroa eta Valentziako Erkidegoa (biek % 1,7). Estatuko batez bestekoa % 1,4koa izan zen. Ondokoek, berriz, enplegua galdu zuten: Madril (-% 0,1), Galizia (-% 0,8), EAE (-% 1) eta Melilla (-% 1,2). Beste alde batetik, langabezia-tasa autonomia erkidego guztietan jaitsi zen. Honako hauek izan zituzten tasarik txikienak: Nafarroa (% 15,7), EAE (% 16,3), Errioxa (% 18,2), Madril (% 18,7) eta Kantabria (% 19,4). Estatuko batez bestekoaren gainera, ondoko erkidegoek izan zituzten tasarik handienak: Andaluzia (% 34,8), Kanariak (% 32,4), Ceuta (% 31,9), Extremadura (% 29,8), Gaztela-Mantxa (% 29), Melilla (% 28,4), Murtzia (% 26,6) eta Valentziako Erkidegoa (% 25,8).

Ingurumari horretan, Espainiako ekonomiaren finantza-egoera hobetu zen munduaren gainerakoaren aldean. Izan ere, finantzatzeko ahalmena berreskuratu zuen. Ekonomiaren finantzaketa-ahalmena (superabita) 10.938 milioi eurokoa izan zen, hots, BPGren % 1.

Hala eta guztiz ere, Estatuko Administrazio Publikoek, guztira 61.391 milioi euroko defizita (behin-behineko datuak) izan zuten 2014an; horren ondorioz, BPGren ratioa % 6,8tik % 5,8ra igaro zen 2013 eta 2014 urteen artean. Datuak berezita, Administrazio Zentralak, autonomia-erkidegoek (AAEE) eta Gizarte Segurantzak defizita zutela itxi zuten ekitaldia, hurrenez hurren, % 3,6, % 1,7 eta % 1,1. Tokiko Korporazioek (TTKK), aldiz, %0,5eko superabita izan zuten.

Diru-sarrerak direla eta zerga nagusietako zerga-bilketak, autonomia erkidegoen eta tokiko korporazioen partaidetza aintzat hartuta, hazkundea izan zuen (% 3,6). Bestalde, Estatuak onartutako obligazioak % 0,8 txikitu ziren.

Ondoko lerrootan, EAEko bilakaera ekonomia jorratuko dugu.

EUSTATen Jarduera Ekonomikoen Direktorioaren (JEGID) 2014ko azken datuen arabera, guztira 159.001 enpresa zeuden jardunean EAEn (lehen sektorekoak barne), eta guztira 849.335 pertsonari ematen zieten lana. Beraz, batez besteko tamaina 5,3 lanpostukoa izan zen urte horretan enpresako. 2013 eta 2014 bitartean, enpresa kopurua % 1,3 eta enplegua % 1,9 jaitsi ziren. Enpleguaren tamainaren arabera egiturak ez zuten aldaketarik izan. 1.794 enpresak, hau da, guztizko enpresen % 1,1ek, 50 enplegatu edo gehiago zeuzkan, guztira 408.442 (enplegu guztien % 48,1). Bestetik, 121.779 enpresak, hau da, guztizko enpresen % 76,6k hiru lanpostu ere ez zituzten eta guztizko enpleguaren % 17,8 baino ez zuten hartzen.

Enpresa-errotazioari buruzko azterketak agerian uzten duenez, 2014ko urtarrilaren 1ean, enpresa-kopuruaren (lehen sektorekoak aintzat hartuta) jaitsieraren ondorio nagusia ondokoa izan zen: 16.144 enpresa hasi ziren jardueran data horretarako eta, 18.210 enpresak, berriz, itxi egin zuten. Hori dela eta, saldo garbia -2.066 enpresakoa da. Beste alde batetik, enpresak sortzeko tasa gordina, dena delako urteko enpresa sortu berrien kopurua zati aurreko urtean zegoen enpresa-kopurua, % 10ekoa da; itxitako enpresa-tasa, aldiz, % 11,3koa izan zen.

Kontu Ekonomikoen arabera, euskal ekonomiak 2014ko lehen hiruhilekoa hasi zuen BPGren urte arteko aldakuntza-tasa benetakoa % 0,5ekoa zela; azken hiruhilekoan, ordea, % 1,9koa izan zen. Beraz, urteko batez besteko benetako

hazkundera % 1,2koa izan zen (2013an, berriz, % 1,7ko jaitsiera izan zuen); BPG korrontearen balioa 66.943 milioi eurokoa izan zen.

EUSTAT erakundearen arabera lurralde historikoetan ere positiboa izan zen BPGren bilakaera 2014ko ekitaldian. Gipuzkoak izan zuen urte arteko igoerarik handiena (% 1,4koa); Arabak eta Bizkaiak, berriz, % 1,1eko hazkundera izan zuten.

Eskariaren aldetik, gure erkidegoko jardueraren igoera, funtsean, barne-eskariaren jokabidearen ondoriozkoa izan zen. Izan ere, barne-eskaria % 1,1 hazi zen eta 1,1 puntuko ekarpena egin zion BPGren igoerari; gertaera hori, zalantzarik gabe, oso onuragarria izan zen, azken urteotan, barne-eskariak puntuak kendu zizkiolako BPGren hazkunderari. Zehatzago esanda, barne-eskariaren hazkundera Azken Kontsumoko Gastuan oinarritu zen (% 1,4), emaitza positiboa izan zuelako Etxebizitzen Azken Kontsumoko Gastuan (% 1,6) eta Herri Administrazioen Azken Kontsumoko Gastuan (% 0,9). Kapital Eraketa Gordinak, aldiz, ez zuen hazkunderik izan (% 0,0). Hain zuzen ere, kapital-eraketa gordinen, aurkako bi bilakaera gertatu ziren: ekipo-ondasunei lotutakoak emaitza positiboa eduki zuen (% 2,2); kapital-eraketa gordinaren gainerakoak, berriz, eraikuntzari lotuago dagoela-eta, beheranzko bilakaera izan zuen (-% 1,0).

Kanpo-eskariari dagokionez, ingurunearen hobekuntzari esker, euskal esportazioek hazkundera izan zuten, batik bat, urtearen bigarren seihilekoan. Bestalde, barne-eskariaren sendotasunari esker, ondasun eta zerbitzu gehiago erosi ziren gure erkidegotik kanpo. Horrela, 2014. urtean, esportazioek nahiz inportazioek gora egin zuten eta, prezio beherakorren testuinguruan, aldakuntza errealak eta izendunak nahikoa antzekoak izan ziren.

EUSTAT erakundearen hiru hileroko kontu ekonomikoen behin-behineko datuei erreparatuta, Estatuari eta munduko gainerako tokiei saldutako ondasunak eta zerbitzuak kontuan hartuta, esan dezagun esportazioak igo egin zirela 2013 eta 2014. urteetan, balio errealetan, batez beste %3,4 (2013. urtean, % 0,9) eta inportazioak % 3,2 hazi ziren (2013. urtean, % 0,4).

Beste alde batetik, Aduanen Erregistroetan oinarritutako Kanpoko Merkataritzaren Estatistikak eskaintzen dituen atzerriarekiko ondasunen kanpoko merkataritzari buruzko datuen arabera, 2014. urtean, esportazioen balio arrunta % 9,9 hazi zen; ez-energetikoen (gutzizkoaren % 86,9) hazkundera % 5,1koa izan zen eta energetikoena % 57koa. Gutzizko inportazioak % 9,9 hazi ziren; inportazio energetikoen balioa (gutzizkoaren % 36,2) %19,7 igo zen eta ez-energetikoena % 4,3.

EAEko esportazio ez-energetikoen muga-zergaren multzoaren arabera azterketak ondutakoari erreparatuta, esan dezagun, lehenik eta behin, ekipo-ondasunak berriz ere nabarmendu zirela, guztira esportatutakoaren % 42,4 izan zirela (makina eta tresnetan, 4.437,2 milioi euro, eta garraio-materialetan, 4.980,6 milioi euro. Esportazioak % 7,6 egin zuten gora, garraio-materialaren esportazioa igo zelako (% 15,5); makina eta tresnena, aldiz, lehengoan geratu zen (-% 0,1). Bigarren, metal arrunten eta horien manufakturen esportazioa azpimarra daiteke; izan ere, horien esportazioa guztizkoaren % 23,9 izan zen. Gainera, esportazioa % 5,8 hazi zen. Hirugarren postua eskuratu zuen plastikoen eta kautxuaren esportazioak, hain zuzen ere, guztizkoaren % 7. Hala ere, aldakuntza-tasa negatiboa izan zuen (-% 1,7). Inportazio ez-energetikoei gagozkiela, metalak eta horien manufakturak aipa ditzakegu, inportazio guztien % 20,4 izan baitziren eta, gainera, % 4,4 hazi ziren. Bigarren tokian ditugu ekipo-ondasunak, inportazio guztien % 17,3, eta % 3,2 hazita, garraio-materialaren inportazioek gora egin zutelako (% 8,8) eta, neurri txikiagoan izan bazen ere, makina eta tresnen inportazioa ere igo egin zelako (% 1,6).

Kanpoko saldoa 4.895 milioi eurokoa izan zen, hain zuzen ere, BPGren % 7,3.

Ondasun eta produktu energetikoen eta ez-energetikoen artean bereizita, esan daiteke saldo energetikoa defizitariora (-3.929,3 milioi euro) izan zela. Produktu ez-energetikoen saldoak, ordea, 8 milioi euroko superabita izan zuen, hau da, BPGren % 13,2, 2013. urtekoa (% 12,6) baino ehuneko 0,6 puntu handiagoa.

Eskualde geografikoei jarraiki, ELGari egindako salmentak (guztizko salmenten % 77,1) % 9,4 hazi ziren 2014. urtean. Bestalde, ELGaren barruan Euroguneko herrialdeetan egindako salmentak azpimarra daitezke, atzerrian izandako salmenta guztien % 50,1 izan baitziren eta % 11,5 igo baitziren. Inportazioei dagokienez, atzerrian egindako erosketak ELGari atxikitako herrialdeetan metatu ziren (% 66,3) eta guztizko erosketen % 42,8 Euroguneko herrialdeetan. Ildo horri jarraiki, erosketak % 19,4 hazi ziren 2014. urtean.

Eskaintzari dagokionez, benetako BPG igo zen jarduera ekonomikoari lotutako sektore handi guztiek bultzatuta, eraikuntzak izan ezean. Lehen sektoreak % 5,5eko aldakuntza positiboa izan zuen. Bigarrena zerbitzuen sektorea izan zen; horrek % 1,5eko hazkundera izan zuen. Beste alde batetik, industria-sektoreak bilakaera positiboa izan zuen, % 1ekoa, eta manufaktura-industria % 1,1 hazi zen.

EUSTAT erakundearen Hiru hileroko Kontu Ekonomikoen arabera, enpleguaren bilakaera ere positiboa izan zen eta horren urte arteko hazkunde zenbatetsia % 0,3koa izan zen 2014an. Enpleguak bilakaerarik onena izan zuen zerbitzuen sektorean. Lurralde Historikoetan, Gipuzkoak izan zuen urte arteko hazkunderik handiena (% 0,5), gero Arabak (% 0,2) eta azkenik Bizkaiak (% 0,1).

Lanaren itxurazko ekoizkortasunari gagozkiola, horren hazkunde erreala EAEn, 2014ko ekitaldian, (% 0,9, 2013ko ekitaldian baino puntu erdi gutxiago), Eurogunean izandako hazkundera baino handiagoa izan zen, EBZren datuen arabera (% 0,3, 2013ko ekitaldian izandako ratio berdina). Espainiako datua, aldiz, +% 0,1ekoa izan zen 2013ko ekitaldian eta +% 1,4koa 2014ko ekitaldian.

Beste alde batetik, EAEn lan egindako ordu eraginkor bakoitzeko lan-kostua % 1,9 jaitsi zen 2014. urtean; aurreko urtean, berriz, % 1,8 igo zen. Estatuko batez bestekoa, ordea, hamarren bat igo zen. Sektoreen arabera, eraikuntza % 4,2 hazi zen; zerbitzuen sektorea, berriz, % 2,8 jaitsi zen eta industria % 0,9. Balio absolutuetan, EAEko batez besteko kostua 24,1 eurokoa izan zen orduko 2014ko ekitaldian. Estatuko batez bestekoa, berriz, 19,7 eurokoa izan zen. EUROSTAT erakundearen datuen arabera, Europar Batasuneko batez besteko balio EAEko balioaren ia-ia berdina da, 24,6 eurokoa (% 1,7ko hazkundera 2013ko ekitaldiaren aldean), eta 29,2koa Eurogunean (% 1eko hazkundera aurreko urteko balioaren aldean).

Inflazioari dagokionez, kontsumoko prezioen urte arteko tasa -% 0,7koa izan zen 2014ko abenduan; 2013ko abenduan, aldiz, tasa positiboa izan zen, % 0,6koa. KPIren bilakaera historiko osoa aintzat hartuta, 1979. urtetik, lehenengoz izan du adierazle horrek urte arteko tasa negatiboa.

Finantza-sektoreari dagokionez, gordailu-erakundeek EAEn guztira emandako kreditua berriro ere murriztu zen 2014. urtean, 79.338 milioi eurotik 69.177 milioi eurora, hain zuzen ere (-% 7,7). Beherakada hori sektore pribatuari emandako kredituak izandako jaitsieraren (-% 8,9) ondorioa da, herri-Herri Administrazioei emandako kreditua berriro ere handitu baita (% 23,6).

Finantza-erakundeetan jarritako gordailuei dagokienez, Herri Administrazioen jabetzapekoen guztizko saldoa 2.822 milioi eurokoa izan zen EAEn 2014. urteko abenduan, Espainiako Bankuaren Aldizkari Estatistikoaren datuen arabera. Kopuru horrek % 6,1eko hazkundera ekarri zion urte arteko tasari. Beste sektore egoiliar batzuetako gordailuen (BSE) balioa 69.448 milioi eurokoa izan zen, hau da, horien balioak % 2,4ko jaitsiera izan zuen aurreko ekitaldikoaren aldean. Sektoreon modalitateen araberrako (agerikoa, aurrezkoa eta eperakoa) azterketak erakusten digunez, ageriko gordailuak eta aurrezki-gordailuak igo ziren, % 7,4 eta % 6, hurrenez hurren; eperako gordailuak, berriz, % 10,3 jaitsi ziren.

Burtsari dagokionez, Espainiako Bankuaren Estatistika Aldizkariaren datuen arabera, Madrilgo Burtsaren urteko batez besteko kapitalizazioa 638.472 milioi eurokoa izan zen 2013an, eta % 29,6 hazi zen aurreko urteko balioaren aldean; batez besteko kontratazio-bolumena, 884.349 milioi eurokoa, % 26,6 igo zen 2013an aurreko ekitaldiko balioaren aldean, eta IBEX-35 indizeak % 3,7ko urte arteko igoera izan zuen (2013ko abendutik 2014 abendura).

Bilboko Burtsaren 2000 indizeak 1.668 puntu izan zituen 2014ko abenduan, hau da, % 0,63 igo zen aurreko urteko abenduko datuekin alderatuta. Kontratazio-bolumena (erosketak eta salmentak) % 22,7 igo zen. Igoera horren oinarria errenta aldakorra izan zen (% 23,8), errenta finkoa % 30,1 jaitsi baitzen. Kontratazioaren guztizko bolumena kontuan hartuta, % 51 erosketei egotzi zitzairen. Gainera, erosketak hazi egin ziren % 27,1 aurreko ekitaldiaren aldean.

Beste alde batetik, Ekonomia eta Lehiakortasun Ministerioaren Kanpoko Inbertsioen Erregistroaren datuen arabera, atzerriko inbertsioa areagotu egin zen EAEn 2013 eta 2014. urteetan, hain zuzen ere, % 28,5, atzerriko balioen edukitza-enpresen balioa kontuan hartu barik. Guztira, 1.408 milioi euro jaso zituen EAEk. Hala, 2014. urtean, EAEk hirugarren lekua hartu zuen berriro ere inbertsio-bolumenean, Madrilen atzetik (8.723,2 milioi euro jaso zituen, ABEEak kenduta) eta Kataluniaren atzetik (2.968,4 milioi euro jaso zituen). Sektorearen ikuspegitik, guztizkoaren gaineko garrantzia dela eta, bereziki aipagarriak dira ondoko sektoreetan egindako inbertsioak: garraioa eta biltegitratzea, handizkako merkataritza, txikizkako merkataritza, motordun ibilgailuen eta motozikleten konponketa, elikagaiak, edariak eta tabakoa, energia elektriko, gas, lurrun eta aire girotuaren hornidura, higiezinaren jarduera eta finantza-jarduerak. Lurraldearen ikuspegitik aztertuz gero, inbertsioaren azken titularraren egoitza-herrialdea ELGAko herrialdeetako bat da kasu guztien % 88,3an, eta EB15eko herrialdeetako bat kasuen % 60,1ean (guztira 845,9 milioi euro). Bereziki nabarmentzekoa da Kanada, AEB eta Brasildik datozen inbertsioen hazkundea.

ABEEak kanpo utzita, atzerrian egindako euskal inbertsioak % 79,5 jaitsi ziren 2013 eta 2014. urteetan, 1.203,8 milioi eurotik 247 milioi eurora. Atzerriko inbertsioak direla eta, EAE zortzigarren postuan dago autonomia-erkidegoen artean, ondokoan atzetik: Balear Uharteak (259 milioi euro), Galizia (380 milioi euro), Valentziako Erkidegoa (384 milioi euro), Andaluzia (1.320 milioi euro), Katalunia (3.398 milioi euro), Kantabria (5.863 milioi euro) eta Madril (11.468 milioi euro). Sektoreen arabera, honako hauek ditugu aipagarrienak: finantza- eta aseguru-jarduerak, informazioa eta komunikazioak, energia elektriko, gas, lurrun eta aire girotuaren hornidura, jarduera profesional, zientifiko eta teknikoak eta eraikuntza. Herrialdeen arabera, EB28ren barruan, EAEko inbertsioen norako nagusiak ondokoak izan ziren 2014. urtean: Italia (19,2 milioi euro), Erresuma Batua (18,7 milioi euro) eta Polonia (11,8 milioi euro). EBtik kanpo, berriz, ondokoak: AEB (86,8 milioi euro) eta Mexiko (60,5 milioi euro).

Ekoi-azpiegiturei gagozkiela, nabarmendu behar da Estatuko Erakunde Publikoek (AENA, ADIF, PORTUAK eta RENFE) ingeniari-tzibilean EAEn egindako adjudikazioek hazkunde esanguratsua izan zutela 2013 eta 2014. urteetan, PORTUAK erakundearen kasuan izan ezean. Horrela, Sustapen Ministerioaren datuen arabera, ADIF Estatuko Sozietate Publikoak (trenbide-azpiegituren administratzailea) ingeniari-tzibilean EAEn egindako inbertsioak igo ziren 2013 eta 2014. urteetan, 1,2 milioi eurotik 69 milioi eurora (EAEko abiadura handiko trenbideari dagozkion gainegituraren obra guztiak ADIF erakundeak gauzatu ditu); bestetik, RENFE erakundeak egindako inbertsioak 0,07 milioi eurotik 5 milioi eurora igo ziren; AENA erakundearenak 1,1 milioi eurotik 1,4 milioira igo ziren eta, azkenik, PORTUAK erakundearenak 20 milioi eurotik 9,9 milioira jaitsi ziren.

1.2. SEKTORE PUBLIKOA

Lehenengoz eta bat, Eusko Jaurlaritzaren “Aurrekontua Betearazteari buruzko Estatistikak” erakusten duenez, esan behar da Eusko Jaurlaritzak berak eta hiru foru-aldundiek 2014an guztira likidatutako diru-sarrerak (15.173,9 milioi euro) % 2,1eko hazkundea izan zutela aurreko ekitaldiko diru-sarreraren aldean (2013an, berriz, % 1,7ko jaitsiera izan zuten 2012ko ekitaldiko diru-sarreraren aldean), batik bat, zeharkako zergek igoera erlatiboa izan zutelako ekitaldi horretan, guztira, % 9,4koa; zuzeneko zergek, oster, lehengoan iraun zuten eta horien ziozko bilketak ez zuten aldaketari izan. Bi partida horiek Euskal Sektore Publikoaren diru-sarreraren % 78 batzen dute. Beste alde

EAEko SEKTORE PUBLIKOA ERREFERENTZIAZKO ADIERAZLEAK					
	Zerga itunduen ziozko bilketa (Ald. %)	BPGren gaineko ESPren aurrekontu-saldoa		ESPren* zorpetzea	
		Aurrezki gordina	Superabita /Defizita	Ald. %	BPG/ %
2010	+8,4	0,5	-2,7	+49,6	9,9
2011	-1,9	0,9	-1,3	+17,8	11,2
2012	-0,6	1,6	-0,7	+13,8	13,0
2013	+3,0	0,9	-0,5	+12,1	14,3
2014	+4,8	1,2	-0,3	+11,3	15,7

* Zor bizia ekitaldiaren amaieran.

Iturria: EGABek landutako datuak EUSTATen Eusko Jaurlaritzaren datuetan oinarrituta.

batetik, finantza-pasiboen aldakuntzak % 7,2ko jaitsiera izan zuen, zorpetzea ere jaitsi zelako, Eusko Jaurlaritzarena (-% 3,1) nahiz hiru foru-aldundiena (-% 21,7). Diru-sarreraren % 2,1eko hazkundeak bilakaera berdintsua izan zuen administrazioen artean; hala, Eusko Jaurlaritzari dagokionez, igoera % 3koa izan zen (batez ere, transferentzia arrunten igoeran funtsatuta). Foru aldundiei gagozkiela, igoera % 3,6koa izan zen (arestian esan moduan, zeharkako zergen bilketa handitu zelako eta, bestetik, tasa eta transferentzia arrunten ziozko sarrerak ere zerbait igo zirelako).

Aurrekoaren ondorioz, baieztatu daiteke Euskal Sektore Publikoaren Erkidegoko BPGren gaineko diru-sarreraren kopurua 2 hamarren gehitu zela 2014an: % 22,5koa izan zen 2013an eta % 22,7koa hurrengo urtean (behin-behineko datuak).

Zerga itunduen zioz bildutako kopuruak –halakoek osatzen dituzte zuzeneko eta zeharkako sarrera gehienak eta guztizko sarreraren % 90– behin-behineko datuetan oinarrituta, % 4,8ko hazkundea izan zuen 2014an; aurreko urtean, berriz, % 3ko igoera izan zuen. Oro har, aurreko ekitaldian gertatu bezala, esan daiteke zeharkako zergen ziozko bilketak bilakaera positibo handiagoa izan zuela (+% 8,7) zuzeneko zergen ziozkoak baino (+% 1,2). Lurraldeen arabera, egoera nahikoa desberdina da; izan ere, Bizkaian, zuzeneko zergen ziozko bilketak hazkunde negatiboa izan zuen (-% 0,2), baina zeharkako zergen ziozkoak hazkunde oso positiboa izan zuen, batez bestekotik gaindikoa (% 9,2). Gipuzkoak eta Arabak batez bestekoaren inguruko hazkundea izan zuten.

Labur adieraztearren, guztira bildutakoa 12.319,7 milioi eurokoa izan zen. Zenbateko hori, behin-behineko datuen arabera, EAEko BPG arruntaren % 18,4koa izan zen, (2013. urtean, % 17,8koa). Bildutako diruaren % 35,6 PFEZ zergari dagokio, % 38,9 BEZ zergari (kudeaketa propioaren eta barne eragiketen eta aduanengatikoko doikuntzaren zioz), % 9,4 Sozietateen gaineko Zergari, eta gainerakoa, % 16,1, zenbait zerga bereziri.

Beste alde batetik, Euskal Sektore Publikoaren guztizko gastua, 14.891,9 milioi euroko gastua, alegia (tokiko erakundeak kontuan hartu gabe), % 4,1 igo zen 2014ko ekitaldian, aurreko urteko -% 2,6ko beherakadaren aldean. Hortaz, magnitude horrek EAEko BPGren gainean daukan ehunekoak 6 hamarreneko beherakada izan zuen, % 21,6tik % 22,2ra, hain zuzen ere. Gastuak bilakaera positiboa izan zuen bai Eusko Jaurlaritzan (% 4,9) bai eta hiru foru aldundietan ere (% 4,5). Hala ere, agregatuaren aldakuntzak bilakaera positibo txikiagoa izan zuen (% 4,1), diru-partidetako batzuk erakundearen artean berdintzen baitira (transferentzien zati bat, esate baterako). Labur-zurrean esanda, gure erkidegoaren BPGren gaineko gastu publikoaren ratioa % 19,1etik % 19,7ra hazi zen foru-aldundientzat eta % 14,5etik % 15era Eusko Jaurlaritzarentzat, BPGk EAEn 2014ko ekitaldian izan zuen bilakaeraren behin-behineko datuak kontuan izanik.

Euskal Sektore Publiko osoko (tokiko erakundeak kanpoan utzita) gastu kapituluetak aldakuntzarik garrantzitsuenek zenbait alde erakusten dute aurreko urteetakoekin alderatuz gero. Lehenengoz eta bat, langileriaren gastuak berriro igo ziren, baina ez 2013ko ekitaldian bezainbeste (2014an, +% 1,3 eta 2013an, +% 4,3). 2010-2012 aldian, berriz, nabarmen jaitsi ziren langileriaren gastuak. Jardunbide-gastuak (ondasun eta zerbitzuen erosketaren ziozkoak) hazi ziren 2014ko ekitaldian (% 2,7); 2012an eta 2013an, aldiz, murriztu ziren. Era berean, zorpetzearen ziozko gastuek hazkunde izugarri handia izan zuten, aurreko urteetan bezala; izan ere, finantza-gastuak (interesak) % 10,8 igo ziren, eta finantza-pasiboen aldakuntzak (zorraren amortizazioa) ere hazkunde handiagoa izan zuen 2014an, % 66,5koa, hain zuzen ere. Bi partida horietan, hazkunde handiagoa izan zen Eusko Jaurlaritzarentzat, baina foru-aldundiek ere bilakaera positiboa izan zuten.

Eusko Jaurlaritzaren gastuari dagokionez, 2014ko ekitaldiko behin-behineko likidazioari buruzko datuetan oinarrituta, esan dezagun gastuak % 9,6ko hazkundea izan zuela 2014an, 2013ko ekitaldiko gastuaren aldean. Aurreko urtean, % 9,1eko jaitsiera izan zuen. Hala eta guztiz ere, 2009. urtearen erdialdean izan zen legealdi-aldaketaren ondoriozko sailen berrantolaketak zaildu egiten du atal batzuetako gastuen zenbateko handien bilakaera aztertzea azken urtetik aurrera. Gastu bolumena aintzat hartuta, bi sail nagusiek Hezkuntza, Hizkuntza Politika Kultura Saila (gastu osoaren % 27,1) eta Osasun Saila (% 32,8) izaten jarraitzen dute. Lehenengoa % 5,1 hazi zen eta bigarrena, aldiz, % 2,8

hazi zen, 2013ko ekitaldiko tasaren aldean. 2014ko gastu osoa 10.215,5 milioi eurokoa izan zen, eta kopuru hori gure Erkidegoko BPGren gaineko % 15,5koa izan zen urte horretan, behin-behineko datuen arabera.

Diru-sarreren eta gastuen bilakaeraren ondorioz, aurrezki publikoa % 27,6 igo zen (BPGren % 1,2 izan zen) Euskal Autonomia Erkidegoan 2014. urtean; aldi berean, defizit publikoa (finantzaketa-premia) % 34,1 jaitsi zen, 198,4 milioi euroraino; gauzak horrela, BPGren % 0,3koa izan zen.

Halaber, 2014ko "Aurrekontua Betearazteari buruzko Estatistikak" erakusten duenez, EAEko sektore publikoaren zorpetze garbia (Eusko Jaurlaritzarena eta foru-aldundiena) % 37,2 jaitsi zen 2014an; aurreko ekitaldian, aldiz, % 10,2 eta % 4,4 hazi zen. Beste alde batetik, zorpetze gordinak % 7,2ko jaitsiera izan zuen 2014an eta 1.402,8 milioi euroraino heldu zen. Horien artetik, 1.139,4 milioi euro Eusko Jaurlaritzari dagozkio (-% 3,1, 2014 urtearekin alderatuta) eta gainontzeko 263,5 milioi euro foru aldundiei (-% 21,7).

Arestian azaldutakoaren emaitzaz, Eusko Jaurlaritzak eta foru-aldundiek 10.534,7 milioi euroko zorra izan zuten ekitaldiaren amaieran, 2013ko ekitaldian baino % 11,3 gehiago. Kopuru hori BPGren % 15,7koa izan zen, behin-behineko datuen arabera, (2013ko ekitaldian, berriz, % 14,3koa izan zen). Horrela, beste urtebetez, zorrik handiena Eusko Jaurlaritzak dauka (guztizko zorraren % 79,4; aurreko urtean, % 78).

1.3. B+G+I+IKT JARDUERAK

B+G+I ETA IKT: ADIERAZLE NAGUSIAK					
	EAE		ESTATUA	Eurogun ea	Helbur u europa rra
	2008	2013	2013	2013	
I+G-ko gastua/BPG (%)	1,87	1,99	1,24	2,12	3%
Sektore pribatuak egindako gastuaren %	79,5	75,4*	53,4*	-	-
ZTEseko Zentro Teknologikoek egindako gastuaren %	-	14,8			
Sektore publikoak egindako gastuaren %	4,8	6,4	18,7		-
Sektore pribatuak finantzatutako gastuaren %	54	57,1	46,3	56,9	66%
Berrikuntza adierazleen europar panela: Adierazlearen balioa (2014ko datuak)	-	0,50	0,41	0,56	-
Familien %, etxetik Interneterako sarbidea duten familien 16tik 74 urtera arteko kide bat dutenean	56,9	75,9	74	83	-

* ZTEseko izaera pribatuko zentro teknologikoak ere aintzat hartzen ditu.
Iturria: EUROSTAT, EUSTAT, INE

2013. urtean EAEn I+Gko jardueretan 1.316,8 M€ inbertitu ziren¹ EUSTATEN arabera (% 4 gutxiago 2012ko datuarekin alderatuz gero. Lurralde historikoak kontuan hartuta, Arabak gastuaren osoaren % 13 egiten du, Bizkaiak % 47 eta Gipuzkoak % 40.

Intentsitateari begira, biztanleko gastua 605,2 eurokoa izan zen; 2012an, aldiz, gastua handiagoa izan zen, 630,1 eurokoa, hain zuzen ere. Halaber, ahaleginei erreparatuta, BPGren % 1,99koa izan zen; ratio hori lehendabiziko aldiz jaitsi da aurreko urtekoaren aldean, azken 10 urteak kontuan hartuz gero.

Ahalegin hori Eurogunean egindako % 2,12koa baino txikiagoa da; horrela bada, kopuruaren aldetik, % 3ko helburu europarra baino 1,01 puntu urriagoa da eta herrialde berritzaileenetarikoen ratioetatik urrun dago: Finlandia (% 3,32), Suedia (% 3,21), Japonia (% 3,38, 2011ko datua), Danimarka (% 3,05), Alemania (% 2,94), AEB (% 2,81, 2012ko datua) eta Frantzia (% 2,23). Hala ere, egia da Suedia eta Finlandiaren gisako herrialdeek ratioaren murrizketa bat izan dutela, EUROSTATen datuen arabera.

¹ Erakunde estatistikoek (EUROSTAT, INE eta EUSTAT) ikerketa-jarduera "gastutzat" hartzen dute, publikoa edo pribatua izanagatik ere; edozein kasutan ere, ez dago zalantzarik I+Gko kostuak inbertsioak direla.

Gastuaren % 75,4 enpresek egin zuten; % 18,2 Goi Irakaskuntzak egin zuen eta gainerako % 6,4a Administrazioen menpeko organismoek egokitu zitzairen. Estatuaren kopuruak honakoak izan ziren, hurrenez hurren: % 53,4, % 27,9 eta % 18,7.

Gastuaren finantziarioari dagokionez, kopuruari erreparatuz sektore pribatuaren partaidetza 2,8 puntu handitu zen 2012tik 2013ra bitartean eta % 57,1era iritsi zen; halaber, Administrazioak % 34,9 finantzatu du, 2012an baino 1,1 puntu gutxiago, kopuruaren aldetik. Estatuan, INEren datuen arabera, sektore pribatuak % 46,3 finantzatu du eta Herri Administrazioak, aldiz, % 41,6. Eurogunean, EUROSTATen datuei jarraiki, 2012an kopuruak %56,9 eta % 33,4koak izan ziren, hurrenez hurren.

Bestalde, sektore pribatuak eta sektore publikoak finantzatutako B+G honakoa da: BPGren % 1,5koa eta % 0,7koa, hurrenez hurren. Hala eta guztiz ere, 2020rako helburu europarrak % 2 eta % 1ekoak dira.

Lanaldi osoko pertsonala % 1,2 jaitsi da 2012koaren aldean. Sexuaren arabera azterketak agerian jartzen du jarduera horietan orotara enplegatutako pertsonalaren % 35,6 baino ez direla emakumezkoak. Gauzak horrela, kopururik handienak Herri Administrazioan eta Goi Irakaskuntzan agertzen dira (% 54,0 eta % 51,7); aitzitik, enpresetan kopurua % 28,9koa da.

Estatistika arloko beste erakunde batzuetan bezala², EUSTATEk zentro teknologikoak sartzen ditu enpresen sektorearen barruan. 2013an, Euskal Autonomia Erkidegoko zentro teknologikoek I+Gko 194,7 milioi euroko gastuak egin zituzten. Kopuru hori berriro ere jaitsi da (% 12,7, 2012. urtekoaren aldean); halaber, haren garrantzi erlatiboa ere murriztu da EAEko I+Bko gastu osoari dagokionez (% 16,2tik % 14,8ra), bai eta haren garrantzia ere, enpresen sektore osoaren gastuari dagokionez (% 21,4tik % 19,6ra bitartean). Aipatutako gastuaren % 41,4 enpresen sektoreak finantzatu du, eta bigarren finantzazio iturririk garrantzitsuenak Herri Administrazioa da (% 34,8).

UPV-EHUren ikerkuntzari gagozkiorik, 2013an *Eusko Jaurlaritzaren ikerketa taldeen* ekintzen zenbatekoa³ 25 milioi eurokoa izan da; horrek adierazten du gehikuntza % 5koa izan dela 2010. urtekoaren aldean (2010ean partida 23,7 milioikoa izan zen eta, 2007an, aldiz, 28,5 milioikoa).

Arestian aipatutako partidaren oinarri hartuz, ikus daiteke UPV-EHUK ikerkuntzaren arloan aurrera eramandako jarduera murriztu dela 2012tik 2013ra bitartean, 57 milioi eurotik 47ra igaroz (-% 17,7). Zatiirik handiena, % 47,2 (22,1 M€) ikerkuntza-proiektuei dagokie; horren ondoren, prestakuntzan ari den pertsonalerako funtsak azaltzen dira (% 25,8, 12,1 M€) eta Unibertsitatearen Antolamenduari buruzko Legearen 83. artikulua izan den itzalpean izenpetutako kontratuak, azken horiek funts guztien % 14,6 baitira (6,9 M€). Urrunago, pertsonal ikertzaile/teknikoa kontratatuzko funtsak ageri dira; izan ere, azken horiek orotara % 8,1 dira.

EUSTATen datuekin bat etorriz, 2012tik 2013ra bitartean, I+Gn jarduten duten enpresa kopurua jaitsi da (1.565etik 1.537ra bitartean), eta EUSTATen "Berrikuntzari buruzko Inkestaren" arabera⁴ 2010etik 2012ra eta 2011tik 2013ra berritzaileak diren enpresen kopurua murriztu da % 17,3tik % 16,7ra (baldin eta 9 enplegutik gorako enpresak bakarrik kontuan hartzen baditugu % 36,2tik % 34,7ra). Nolanahi ere den, berrikuntza teknologikorako jardueretan izandako gastuan joera aldarra izan da, enpresaren neurriaren arabera; horrela bada, gastu hori handitu da, baldin eta bakarrik 10 enplegu edo handiko gorako enpresak kontuan hartzen baditugu.

² Frascatiren metodologia erabiltzen dute. Gogora ekar dezagun Manuel Frascati-ren gidaliburuaren metodologiak berekin dakarrela gehienbat finantzazio pribatua duten zentro teknologikoak enpresa-sektorearen barruan sartu beharra. Gidaliburuaren izen ofiziala honakoa da: "Ikerketa eta Garapen Esperimentalari buruzko Inkestetarako Arau Praktikoaren Proposamena". Proposamen hori OCDEren da eta gaur egun erreferentziatzen hartzen da zehazteko zeintzuk diren ikerketa eta garapenaren aldeko jarduerak.

³ Deialdia hiru urterik behin egin ohi da.

⁴ Tamaina eta jarduera-sektore guztietako establezimenduei zuzendua, bai eta Herri Administrazioari, elkarteetako jarduerari eta organizazioen nahiz lurraldeez gaindiko erakundeetako jarduerari ere, lehen sektoreari izan ezik. Hau da, Jarduera Ekonomikoen Saikapen Nazionalaren arabera (CNAE-2009 2. berrik.), guztiei zuzendua, 01-03, 84, 94, 97, 98 eta 99 dibisioen jarduerak nagusia duten establezimendu guztiei izan ezik.

I+Gko emaitzei dagokienez, “Berrikuntza Adierazleen Panel Europarra” kontuan hartuz, Euskal Autonomia Erkidegoan PCTen patente eskabideen adierazlea 1,99koa da BPGren bilioi bakoitzeko; hori estatuko batez bestekoaren gainetik dago (1,64), baina oso azpitik, 27EBren batez bestekoa (3,92) aintzakotzat hartuz gero, eta erreferentziatzko herrialdeetatik urrun: Finlandia (10,36), Suedia (9,98), Alemania (7,51), Danimarka (6,5), Herbehereak (5,45) eta Frantzia (4,19).

“Berrikuntza Adierazleen 2014ko Panel Europarrak” aurreko alderdiak berresten ditu; izan ere, EAEk 27EBren batez bestekoaren azpitik dagoen 0,50 adierazle sintetikoaren balioa du (27EBren batez bestekoa 0,56koa da) eta berrikuntza handia duten herrialdeen beheko aldetik ehuneko batera dago (Luxenburgo, Herbehereak, Belgika, Erresuma Batua, Austria, Irlanda, Frantzia, Eslovenia, Txipre eta Estonia, horien guztien puntuazioak 0,64tik 0,51era bitartekoak baitira).

I+G+b-ko atalari amaiera emateko, nabarmendu beharra dago 2014ko abenduan Euskadiko Zientzia, Teknologia eta Berrikuntzari buruzko 2020 Plana onetsi zela (Euskadiko 2020 ZTBP); egitasmo horren helburua honako hau da: ongizatea, hazkunde ekonomiko iraunkorra eta enplegua hobetzea, *espezializazio adimenduan* eta Zientzia, Teknologia eta Berrikuntza Sistemaren eraginkortasunaren hobekuntzan oinarritzen den ikerketa eta berrikuntzaren aldeko politika baten bitartez.

Haren lau ildo estrategikoak eta zeharkako bi ardatzak bost helburu operatibotan (HO) egituratzen dira eta helburu horizontal batean (HH):

IE Espezializazio adimenduaren strategiari bultzada ematea, zientziaren, teknologiaren eta berrikuntzaren bitartez, Euskadiko gizarte-errotari erantzun egokia emateko asmoz.	OH I+G+b-ko baliabideak eta inbertsioak espezializazio-eremuetan biltzea (RIS3ko lehentasun estrategikoekin lerrotatutako ikerkuntzaren kopurua % 76tik % 82ra handitzea). OH Oinarrizko ikerkuntza eta garapen esperimentalak sendotzea (I+G+b-ko jarduerak-mix-a honela handitzea: oinarrizko inbertsioa % 15, industriaren inbertsioa % 30 eta garapen esperimentalak % 55). 2012an mix hori honakoa zen: 14/47/39.
IE Lidergo industrialaren indartzea lankidetzaren publiko eta pribatuaren bitartez.	OH I+G+b-ko baliabideak eta inbertsioak espezializazio-eremuetan biltzea (RIS3ko lehentasun estrategikoekin lerrotatutako ikerkuntzaren kopurua % 76tik % 82ra handitzea).
3IE Zientzia, Teknologia eta Berrikuntza Sistemaren bikaintasuna handitzea.	3HO. Zientzia, Teknologia eta Berrikuntza Sistema emaitzetara bideratzea (argitalpen zientifikoak 4.500etik 7.500era handitzea; PCT/EPO patenteen eskabideak 340etik 500era goratzea, eta fakturazio-produktu berrien salmentak % 12,48tik % 15era handitzea).
4IE. Giza kapitalaren garapena bermatzea zientzian, teknologian eta berrikuntzan.	6HO. Ikertzaileen kualifikazioa hobetzea (doktoregoa duten ikertzaileen kopurua gaur egungo % 29tik % 35era handitzea 2020. urterako, betiere ikertzaile guztien aldean).
1ZA. Zientzia, Teknologia eta Berrikuntzaren Euskal Sistema irekitzea eta nazioartekotzea.	4HO. Nazioarteko funtsen harrera sendotzea I+G+b-n (I+G+b-ko atzerriko finantzazioa gaur egungo % 5etik % 8ra handitzea 2020. urteari begira).
2ZA. Sistema berritzailea eta konektatua.	5HO. Berrikuntza gauzatzen duten enpresen kopurua handitzea (10 langiletik gorako enpresa berritzaileen kopurua % 45,5etik % 50era handitzea, enpresa guztien aldean).

Planak jasotzen duen berrikuntza-ereduaren eraldaketak berekin dakar jakintza berriaren sorkuntzan eta ustiapenean oinarritu beharreko eredu bateranzko bilakaera. Hori guztia gauza ahal izateko, gaur egungo Zientzia, Teknologia eta Berrikuntzaren Euskal Sarea berrantolatzekeo prozesu bati heldu behar zaio ezinbestean; horren helburuak honakoak izango dira:

1. Agenteen zeregina plangintza honetan ezarritako helburuekin lerrotatzea.
2. Agente bakoitza eremurik egokienean kokatzea, multzoaren osagarritasun- eta koherentzia-maila ahalik eta gehien maximizatzeko.
3. Euskadiko ekoizpen- eta gizarte-sarearen aldeko balioaren eraginkortasuna eta ekarpena handitzea.
4. Agenteen dentsitate handitik eratorritako ahuleziei heltzea.
5. Sareko agenteen multzoari ikusgaitasuna ematea, gizartean ezaguna eta onartua izan dadin.

Berrikuntzari buruzko orientazio berri eta sakona da. BPGren gaineko I+Gko gastuen adierazle tradizionala osatu behar izango da ezarritako lehentasun bertikal eta horizontalei men egiten dieten adierazleekin eta espezializazio adimendunarekin. Guztion artean gaingaitasun beharreko ikasgaia.

Beraz, ez da bolumen kontu bat bakarrik, baizik eta berrikuntzaren arloan jorratu beharreko premia eta beharrezko berria, bereziki.

Bestalde, Euskal Autonomia Erkidegoko biztanleen artean ekipamendu teknologikoak hazkunde etengabea izaten ari dira, nahiz eta ekipamendu guztiek hazkunde eta intentsitate bera ez izan. EUSTATen arabera, 2003. urtean 15 urte eta handiko gorako herritarren % 54,2k ordenagailua zeukan eta 2014an kopuru hori % 77,2ra hazi da. Ildo horri jarraituz, Interneterako konexioak nabarmen hazi dira, % 35,8tik % 74,5era igaroz. Antzeko bilakaera izan du posta elektronikoak; izan ere, 2007. urteko % 50,0tik 2014. urteko % 70,6ra igaro da.

Hala eta guztiz ere, EAE Eurogunearen batez bestekoaren azpitik dago eta eremu honetan erreferentzia diren herrialdeetatik urren, zenbait adierazletan. Hori berori gertatzen da etxebizitzetan; izan ere, familietan 16 urtetik 74 urtera bitarteko kideren batek Interneterako sarbidea du. Eurogunean kopuru hori % 83ra iristen da (EUROSTATen 2014ko datua) eta EAEn % 75,9ra (EUSTATEk urte berari begira emandako datuarekin bat etorritz).

Transakzio elektronikoei dagokionez, EUSTATEk *Informazioaren Gizartearen 2013ko Panoramar* buruz egindako txostenaren 2003-2013ko hamarkadaren datuak aztertuta egiazta daiteke Euskal Autonomia Erkidegoko gizarte beldurra galtzen ari dela Internet bitarteko erosketak egiteko orduan; gauzak horrela, Internet bidez erosten duen pertsonaren profila honako hau da: gizon gaztea, seme-alabak dituen familia batean bizi dena, goi-ikasketak edo ikasketa ertainak dituen eta lanean diharduena. Etxerako eta opor-bidaierarako eta -alajamendurako produktuen erosketak emakumezkoek egiten dute maizago; nolana ere, gizonezkoek honako erosketak hauek egiten dituzte proportzio handiagoan: musika eta musika-tresnak, motorrak eta osagarriak, bai eta software eta bideojokoak ere.

Enpresetako IKT-ko ekipamenduei gagozkielarik, horietan IKT-ko ekipamenduak sartzeko prozesua haziz doa etengabe. Hala eta guztiz ere, etengabeko hobekuntza hori moteldu da; izan ere, tamaina handiko establezimenduetan batez ere saturazio-atalasera iritsi da IKT-ko ekipamendu nagusietan.

Internet edo bide elektroniko bitarteko merkataritzako transakzioez denaz bezainbatean, EUSTATen datuen arabera, merkataritza elektronikoak hazten jarraitzen du EAEko enpresa-sarean, nahiz eta gehiago handitu kopuru ekonomikoaren aldetik (euroetan) bertan parte hartzen duten enpresen kopuruaren aldetik baino.

EAEn merkataritza elektroniko egiten duten enpresen kopurua handiagoa da Eurogunean eta 28EBn merkataritza elektroniko egiten duten enpresena baino.

Administrazio elektronikoari dagokionez, EUSTATen datuei jarriki, Internetera konektaturik dauden eta Herri Administrazioarekin izapideak egiten dituzten 10 langileko edo handik gorako establezimenduak % 92,1 dira (% 91,2 Araban, % 91,8 Bizkaian eta % 92,9 Gipuzkoan). Jarduera-sektoreak aintzakotzat hartuz, industria nabarmendu beharra dago (% 93,3rekin), bai eta eraikuntza (% 92,1) eta zerbitzuak ere (% 91,7).

Enpresek tramitazio elektroniko erabiltzen dute, bereziki, informazioa eskuratzeko (10 enpleguko edo handik gorako establezimenduen % 84,4), inprimakiak eta galdetegiak lortzeko (% 82,4), inprimakiak eta galdetegiak itzultzeko eta betetzeko (% 68,6), zergak aitortzeko (esate baterako sozietateena eta BEZarena), gizarte-kotizazioak zehazteko eta administrazio-prozedurak izapidetzeko.

Beste alde batetik, 2013an EAEn 16 urtetik 74 urtera bitarteko miloi erdi biztanlek erabili zuten administrazioek eskaintzen dituzten aukeratariko baten bat, herritarrekin elkarreraginean jarduteko; horrek esan nahi du biztanleria osoaren % 38,2k erabili zuela bide hori.

Informazioaren Gizartearen elementu eragile gisa administrazio elektronikoak egiten duen eskaintzari dagokionez, Euskal Autonomia Erkidegoko herri-erakundeek 2013an eskaintako prozedura eta izapide publiko elektronikoaren % 40,8k sofistikasioko 4. maila du tramitazio elektroniko oro har kontuan hartuz; halaber, % 33,9k sofistikasioko 2. maila du (galdetegien jaitsiera) eta % 23,6k 1. maila (informazioa). Datuak *linean* sartzeko aukera nahiko urria da (% 3,2).

Erakunde publiko motaren arabera bereizketa eginez, udalak nabarmentzen dira besteen gainetik, toki-erakunde horiek baitira prozeduren eta izapideen eskaintzaren % 57,4 biltzen dutenak. Bigarren tokian, foru-aldundiak daude (eskaintzaren % 15,6) eta hirugarren tokian Eusko Jaurlaritzak (% 13).

1.4. LAN MERKATUA

Lehenik eta behin, EUSTAT erakundearen BJaren datuek agerian jartzen dute 2014an EAEko biztanleria aktiboa hazi dela urtearen batez bestekoari erreparatuta. Horrela, 2013an lan-merkatuan parte hartzen zuen % 56,6ren aldean, 2014. urtean proportzio hori % 57,3koa izan da, hau da, 7 hamarreko gehiago. Krisialdiaren luzapenaren ondorioz sortutako uzkurduak jarduera-tasen jaitsiera nabarmena eragin zuen 2012. urtean; ekitaldi horretan enplegu-aukeren faltak berekin ekarri zuen lan egiteko adinean zegoen landunen zati garrantzitsu batek enplegua galdu eta langabezia geratu beharra. 2013. urtean galera horren zati bat berreskuratu zen, eta, 2014. urtean berriro ere pertsona aktiboen batez besteko kopurua 1.048.400ekoa da, 2013. urtean baino % 0,8 gehiago, edo beste modu batera esanda, aurreko urtean baino 8.400 pertsona gehiago.

Emakumezkoen jarduera-tasaren urteko batez bestekoa % 51,9koa izan da, hots, 2013. urtean baino 1,3 puntu gehiago. Bestalde, aktiboan dauden gizonezkoen jarduerak % 63ri eusten dio. Izan ere, biztanleria aktiboaren hazkundera guztiz femeninoa da, gizonezko aktiboen kolektiboa 2.500eko zenbatekoan murriztu baita batez beste (-% 0,4). Gainera, jarduera-ratioak adin-talde guztietan hazi dira.

Enpleguaz den bezainbatean, EAEn 2013ko abendutik 2014ko abendura bitartean izandako okupazioaren igoera % 0,8koa izan da (aurreko epeko ratio bera), eta lanpostuen kopurua 6.900eko zenbatekoan hazi da. Gizonezkoen enplegua izan da bilakaerarik okerrena izan duena (gutxiago hazi da, % 0,5, hain zuzen ere). Horrela bada, azken urtean gizonezkoen enpleguak 2.300 lanpostu lortu ditu; aitzitik, emakumezkoen enplegua 4.700 lanpostuan hazi da (% 1,1).	LAN MERKATUA: ERREFERENTZIAZKO ZENBAIT ADIERAZLE					
	OKUPAZIO T., 20-64		ALDI BATERAKOEN T.		L. PARTZIALEKO ENPLEGUAREN %	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
28-EB	68,8	69,8	14,1	14,4	19,3	19,3
EB	68,1	68,6	15,5	15,6	21,2	21,2
ESPAINIA	59,0	60,4	24,1	24,7	15,1	14,9
EAE	66,2	67,3	22,8	24,5	14,3	14,7
	LANGABEZIA TASA		GAZTEEN LANGABEZIA T., < 25		IRAUPEN LUZEKO LANGABEZIA %	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
	28-EB	10,9	10,2	23,7	22,2	47,4
EB	12,0	11,6	24,4	23,7	49,8	53,2
ESPAINIA	26,1	24,5	55,5	53,2	49,7	53,4
EAE	14,3	14,9	39,2	37,3	57,4	65,0

Iturria: EUROSTAT, EUSTAT eta PRAren datuetan oinarritutako prestatua.

Urteko batez besteko balioak aintzakotzat hartzen baditugu, 2014an berreskuratutako 1.400 lanpostuetatik (% 0,2, 2013ko datuaren aldean) gizonezkoek 2.500 galdu zituzten (-% 0,5) eta emakumezkoek 3.900 lortu zituzten (% 0,9). Horrenbestez, enpleguaren feminizazioa 4 hamarrekoan hazi da, % 46,5etik % 46,9ra igaroz. Sektoreak kontuan hartuz gero, 2013an enplegurik gehienak eraikuntzaren sektorean galdu ziren (-10.300, 2012. urtean baino % 17,9 gutxiago) eta zerbitzuak suspertzen hasi ziren (% 1,7); gauzak horrela, 2014. urtean susperraldi hasiberriaren protagonistak hirugarren sektorea izaten jarraitzen du, % 1,4 hazi baita eta 8.800 enplegu irabazi baititu. Bestalde, industria berriro ere jaitsi da 2014an, kopuruari erreparatuz gero, % 3,6 (-7.400 enplegu, aurreko urteko 8.000tik gorako aldean) eta eraikuntzak jaitsiera moteldu du, 100 enplegu galduz (-% 0,2), zenbait urtetan behea jo ondoren.

Lanaldi-motari gagozkiolarik, 2014. urtean Euskadin okupatutako biztanleriaren % 14,7k lanaldi partzialean jardun du, hau da, astean 30 ordu baino gutxiago lan egin du. Tasa horrek krisialdiaren aurretiko zenbatekoak bikoizten ditu (2008an tasa hori % 7,6koa baitzen), baina sexuaren arabera asko aldatzen da; izan ere, gizonezkoen kasuan % 6,6koa (ez zen % 2ra iristen 2008. urtearen aurretik) eta emakumezkoen kasuan % 23,9koa (2012. urtera arte % 15 ingurukoa zen, 2010-2011an apur bat handitu bazen ere). European, 2014an (III. hiruhilekoaren datuak) lanaldi partzialeko enpleguaren batez besteko tasa % 19,3koa da (% 21,2koa Eurogunean); herrialde batzuetan ia ez da existitzen (% 2,5

Bulgarian, % 5,2 Eslovakian) eta beste herrialde batzuetan % 25etik gorakoa da, esate baterako Herbehereetan (% 49,3), Erresuma Batuan (% 25,1) eta Alemanian (% 26,5). Espainian tasa hori % 14,9koa da. Gainera, EBko herrialde guztietan lanaldi partzialeko enplegu femeninoa maskulinoa baino askoz handiagoa da.

Behin-behinekotasunaren mailak aintzat hartu, BJAREN datuek erakusten dute 2014an urteko batez bestekoa aurreko urtekoa baino handiagoa izan dela (soldatapeko enpleguaren % 23,6, 2013ko % 21,4ren aldean). Horren arrazoia honakoa da: urte horretan soldatapeko enpleguaren suntsipenak kontratu finkoa zuenari eragin izana (-% 4,1, soldatapeko enplegu osoaren -% 0,9ko jaitsieraren aldean) eta aldi baterako kontratu baten titularrak % 9,2 handitu izana. Gure erkidegoko behin-behinekotasunaren maila horiek Holanda eta Portugalekoekin aldera daitezke Europan; hala eta guztiz ere, Europar Batasun osoa aintzakotzat hartuz gero, batez besteko hori % 14,4koa da Eurogunekoa % 15,6koa. Behin-behinekotasunaren ratorik handienak Espainian (% 24,7) eta Polonian (% 28,8) daude.

2014an kontratazioak gora egin du aurreko urtekoaren aldean (guztira +% 11,8, eta hasierako kontratuen zenbatekoak % 12,1; azken horiek kontratazioaren % 98 dira); 2012an eta 2013an alderantzizkoa gertatu zen, urte horietan kontratazioa jaitsi baitzen, % 2,8 eta % 3,5, hurrenez hurren. Gainera, bilakaera positiboak lanaldi partzialeko kontratuei eragiten die (% 10,4; horiek kontratu guztien % 39,1 dira), bai eta lanaldi osoko kontratuei ere (azken horiek % 12,7 hazi dira). Orotara, SEPEK 2014. urtean 759.149 lan-kontratu erregistratu ditu (berriak gehi konbertsioak). Horietatik, % 50,4 emakumezkoek izenpetu dituzte (aurreko urteko % 51,3ko kopuruaren aldean) eta horik, gainera, kontratatutako pertsonen % 47,3 izan dira.

Kontratuen iraupenari dagokionez, 2014an izenpetutako guztien artean 38.125 mugagabeak izan dira, hau da, % 5 (2013. urtean % 6,6). Sexuaren arabera, kontratazio mugagabearen pisua txikiagoa da gizonezkoen artean (% 4,7) emakumezkoen artean baino (% 5,4). 2014. urtean izandako kontratu mugagabe horien kopurua % 14,5 murriztu da 2013koaren aldean; era berean, aldi baterako kontratazioak % 13,7 egin du gora. Aldi baterako kontratuen batez besteko iraupenari dagokionez, iraupen hori 32 egunekoa da (2013. urtean 46 egunekoa izan zen); ratio hori berbera da estatuan, bertan ere nabarmen murriztu baita aurreko urteetakoaren aldean.

2014. urtean lan-merkatuak izandako bilakaeraren emaitza gisa, BJAREN langabezia-tasa orokorra % 14,5ekoa izan da urtearen amaieran eta % 14,9koa lau hiruhilekoen batez besteko modura; gauzak horrela, Europar Batasunaren batez bestekoa gaintzen da (EBn % 10,2koa izan da eta Eurogunean % 11,6koa). Europan langabeziak dituen balioen sorta zabala eta askotarikoa da; gauzak horrela, Espainian tasa % 25 ingurukoa da (% 24,5ekoa urteko batez bestekoari erreparatuta) eta Grezian (% 26,5), eta beste herrialde batzuetan % 6 ingurukoa edo txikiagoa, hala nola Maltan, Alemanian edo Luxenburgon. Adibide batzuk aipatzearen, Estatu Batuetako langabezia-tasa % 6,2koa da, Japoniako % 3,6koa, eta Frantzia, Polonian eta Eslovenian ratioak Europar Batasunekoaren antzekoak dira.

2014. urtean gure erkidegoan langabe dauden pertsonen kopurua berriro ere hazi da zazpigarren urtez jarraian urteko batez bestekoari

ENPLEGU POLITIKAK: EAE ETA ESTATUAREN ARTEKO ERKAKETA %REN GASTUA BPG-REN GAINEAN					
	P. AKTIBOAK		P. PASIBOAK		
	2011	2012	2012	2013	2014
ESPAINIA	0,52	0,47	3,00	2,91	..
EAE	0,63	0,73	1,94	1,91	1,50

Iturria: EUSTATen, INEren eta OGASUN ETA ENPLEGU MINISTERIOEN datuetan oinarritutakoak.

men eginez gero; hala eta guztiz ere, urtea amaitu zenerako, jaitsiera izan zen 2013. urteko amaierakoaren aldean. Edonola ere, horrek pertsona nagusiei eragin zien bereziki: 45 urtetik gorakoaren artean langabezia 3.400 pertsonako kopuruan handitu da, hau da, % 7,4. Edozein kasutan ere, lan-merkatua duten pisua kontuan harturik, haien langabezia-tasa batez bestekoaren azpitik dago: % 10,8koa da. Adin ertaineko taldean, 25 urtetik 45era bitartean, langabezia apur bat hazi da batez bestekoaren gainetik (% 4,8). Aitzitik, gazteen artean (25 urtetik beherakoak) langabeien kopurua 2.200 pertsonan jaitsi da; gauzak horrela, talde horren ratioa murriztu da, nahiz eta batez besteko orokorraren oso gainetik egon (2013. urtean izandako % 39,2tik % 37,3ra igaro da).

Sexuaren arabera, Euskadin lanik gabe dauden pertsonen % 53 gizonezkoak dira eta % 47 emakumezkoak; horrela bada, langabezia emakumezkoen artean baizik ez da hazi (+% 10,6), gizonezkoen artean aldaketarik gabe jarraitzen baitu.gisa, langabezia-tasa berdina da emakumezkoen eta gizonezkoen dagokienez % 14,9koa, hain zuzen ere.

Lan-merkatuaren egoera horretan, enpleguaren aldeko politikak garrantzi handikoak dira; izan ere, politika-mota horiek bideraturik daude langabetuek enplegua lortzera eta lana dutenek horri eustera. Era berean, langabe dauden pertsonen babes ekonomikora zuzendutako politika pasiboak ere funtsezkoak dira. Lehenengo politika aktiboak dagokienez, gure erkidegoak 2012. urtean (eskuragarri dagoen azkeneko datua) 481 milioi euro erabili zituen enplegua sustatzeko helburuarekin; horrek esan nahi du langabetu bakoitzeko 2.846 euro erabili zituela, estatu osoko ratioirik handiena. Bestalde, LANBIDE- Euskal Enplegu Zerbitzuak 2013an (eskuragarri dagoen azkeneko datua) 137,12 milioi euro erabili zituen guztira, lan merkatuan sartzeko aukerak hobetzera bideratuak; horietan 180.000 pertsonak parte hartu zuten.

Enpleguaren aldeko politika pasiboak gogozkielarik, behin-behineko datuen arabera, EAEn langabeziagatiko prestazioetara zuzendutako gastua 1.001,47 milioi eurokoa izan da 2014. urtean, hau da, 2013an baino % 20,4 gutxiago. Zenbateko hori EAEko BPGren % 1,50 da, aurreko urteko % 1,91ren aldean. Halaber, langabeziagatiko prestazioen onuradunen batez besteko kopurua 78.929 pertsonakoa izan da EAEn, hots, aurreko urtean baino % 11,8 gutxiago, Enplegu Ministerioak emandako datuekin bat etorritik. Estatuan, hartzaileen kolektiboa ere jaitsi da 2014. urtean, apur bat gutxiago izan bada ere: urtean % 11,2ko batez bestekoa; gauzak horrela, EAEk estatu osoko onuradun guztien artean duen partaidetza apur bat murriztu da, 2013. urteko % 3,12tik 2014. urteko % 3,10era igaroz. Gainera, aipatu beharra dago EAEko 78.929 hartzaileen artean % 47,8 emakumezkoak direla (haien kopurua batez bestekoa baino gutxiago jaitsi da, % 9,5) eta % 52,2 gizonezkoak (-% 13,9).

2014ko abenduko datuei jarraiki, 20.957 hartzaile horietatik % 56,9k zerga-prestazioak jaso ditu, % 37,3k laguntzak eta gainerako % 5,8ak Laneratzeko Errenta Aktiboa jaso du. Estatuan, bestalde, zerga-prestazioaren hartzaileen ratioa % 40,4koa izan da, laguntzen hartzaileena % 43,4koa eta laneratzeko errenta aktiboarenena % 11koa. Gainera, % 5,2k Nekazaritza Gorabeheren Laguntza jaso du. Erregistratutako langabezia-tasak aintzakotzat harturik, esan liteke 2014ko abenduan Euskal Autonomia Erkidegoan 100 langabetuetatik 57k ez zuela inola prestaziorik jasotzen (2013. urtean, 50ek), eta gainerako 43etatik 24k zerga-prestazio bat jasotzen zuten, 16k laguntza eta 3k Laneratzeko Errenta Aktiboa.

Zenbateko horiek ikusita, 2014ko abenduan estatuan prestazioaren batez besteko estaldura % 57,6koa izan da (kopuruaren aldetik 3,8 puntu gutxiago 2013ko abenduan baino); aitzitik, Euskal Autonomia Erkidegoaren datua txikiagoa izan da (hil horretan erregistratutako langabetuen % 47,3, aldeaz aurretik lanean aritutakoak, betiere Enplegu eta Gizarte Segurantzaren Ministerioak erabiltzen duen metodologiarekin bat etorritik). Gure erkidegoan ere estaldura jaitsi da, kopuruaren aldetik 7,7 puntu 2013. urteko abendutik 2014. urteko abendura bitartean. Gauzak horrela, datu horrek adierazten du Euskal Autonomia Erkidegoan izan dela langabeziagatiko estalduraren jaitsierarik handiena autonomia-erkidego guztiak kontuan hartuz.

Beste alde batetik, OSALAN – Laneko Seguratasun eta Osasunerako Euskal Erakundeak lan-istripuen inguruan erregistratutako datuek agerian jartzen dute 2014. urtean 28.990 lan-ezbehar izan zirela, hau da, 2013. urtean baino % 0,9 gehiago (betiere honakoak kontuan hartuz: istripuen ondorioz baja hartua zuten langileen kopurua, betiere lanaldi barruko istripuak, “in itinere” izandako ezbeharrak eta gaixotasun profesionalak barne); aitzitik, estatuan igoera % 3,2koa izan da termino erlatiboetan, Enplegu eta Gizarte Segurantzaren Ministerioak emandako datuekin bat etorritik (aurreko urtean -% 2,4). Bilakaera hori kontrajartzen zaio gure erkidegoan 2009. urtetik aurrera izandako jaitsierari; izan ere, 2013. urtera arte jaitsiera metatua % 28,6koa izan zen.

Lanaldian zehar istripua izandako pertsonen men eginez gero (24.816, hau da, 2013. urtean baino % 0,8 gehiago), azken urtean hain larriak ez diren ezbeharrak handitu dira, % 0,8 hain zuzen ere; bestalde, istripu larriak % 0,7 murriztu dira eta mortalak aldaketarik gabe jarraitu dute 2013. urtekoen aldean. Gainera, sektoreen araberrako azterketak agerian jartzen du istripuak bereziki lehen sektorean handitu direla (% 11,3, nahiz eta istripu guztien % 2,6 baino ez

izan) eta industrian (+% 2,1); aitzitik zerbitzuen arloan bilakaera negatiboa izan da (-% 0,1) eta, neurri handiagoan, eraikuntzan, sektore horretan % 1,4 murriztu baitira.

Zenbateko horiek enpleguaren bolumenarekin erlazionatuz gero, bilakaera antzekoa da: Istripuen indizea 27,8koa da mila landuneko (27,6 milako 2013. urtean, hortaz, inpaktua % 0,7 hazi da). Sektore bakoitzean arretan jarritz, igoerarik handiena nekazaritzan izan da (+% 10,1) eta industrian; azken arlo horretan % 6 handitu da, 44,8 istripuraino, sektorean lanean diharduten mila landuneko. Eraikuntzan eta zerbitzuetan, bestalde, istripuak % 1,2 eta 1,4 jaitsi dira, hurrenez hurren. Edozein kasutan ere, Enplegu eta Gizarte Segurantzaren Ministerioaren datuek jasotzen dute Euskal Autonomia Erkidegoan istripuen eragin-indizea % 1,3 jaitsi dela.

Beste gai bati helduz, 2014. urteari dagozkion Lan Harremanen Kontseiluaren (LHK) behin-behineko datuei jarraiki, urte horretan gure erkidegoko langileen % 65,1i eragiten zioten hitzarmenak berri behar ziren. Kopuru hori 2013. urtekoa baino murriztagoa da (% 87). Urtea amaitzerako, Euskal Autonomia Erkidegoko langileen % 51,4k berritzeko zuen hitzarmena (2013. urtean % 60,3k zuen). Euskal Autonomia Erkidegoan negoziazioaren aldeko jardura murriztu da; izan ere, indarreko hitzarmenek estalitako soldatepekoen kopurua % 48,6koa da, aurreko urteko % 39,7ren aldean. Horrela bada, % 48,6 horretatik 34,9 puntu aurreko urteetan adostutako hitzarmenek estalitako langileei dagozkie eta 13,7 baino ez dira 2014. urtean izenpetutako hitzarmenei dagozkienak. Halaber, hitzarmenak sinatzeke dituzten gainerako langileen % 51,4etatik % 17,1ek indargabetutako hitzarmenak izan dituzte; horiek ez dute babesik ematen dien bestelako goi-eremurik eta ez dute lortu estaldura emango dien bestelako hitzarmen berririk. Gainerako langileen % 34,3k luzatutako indarraldia duten eta berritzeko dauden hitzarmenak dituzte.

Amaitzeko, LHK-k lan-gatazkari buruz emandako datuek agerian jartzen dute 2014. urtean zehar 226 greba izan direla Euskal Autonomia Erkidegoan; guztira 16.360 partaide izan dituzte eta lan egin ez deneko 55.717 lanaldi eragin dituzte orotara; kopuru horiek urtetik urterako jaitsierak azaltzen dituzte: % 35,4, % 55,8 eta % 60,3ko jaitsierak, hurrenez hurren. Negoziazio kolektiboa gatazkaren lehendabiziko arrazoi gisa azaltzen da, eta, horren ondorioz, huelgen % 38,9 izan dira. Halaber, "bestelako arrazoiak" delako epigrafearen azpian multzokatutako bestelako gaiak partaide askoren babesak izan zuten (guztien % 34,8) eta lan ez egindako lanaldi ugari eragin zituzten (% 44,3 2013ko datuekin alderatuta, lan-gatazkek jaitsiera nabarmenak izan zituzten negoziazio kolektiboari, krisialdiaren aurreko bestelako neurriei eta enplegu-erregulazioei dagokienez; aitzitik, "bestelako arrazoiak" izenburupean jasotako grebetan partaide-kopurua eta lan ez egindako lanaldiak handitu ziren.

1.5. DEMOGRAFIA ETA IMMIGRAZIOA

Euskal Autonomia Erkidegoan, 2014ko urtarrileko erreferentzia duen Biztanleen Udal Erroldak eskainitako azkeneko datuei jarraiki, EAEn biztanleria bigarren urtez jarraian murriztu da apur bat eta gaur egun 2.188.985 biztanle daude gure erkidegoan (-% 0,12, 2013. urteko datuen aldean), hau da, 2.697 gutxiago aurreko urtean baino. Lurralde Historikoei erreparatu gero, ikus daiteke biztanleria hazi dela Gipuzkoan (1.330 biztanle gehiago, % 0,19) eta Araban (515 pertsona, +% 0,16), baina Bizkaian murriztu dela (-% 0,39, hau da, Bizkaia orotara 4.542 biztanle galdu ditu).

	DEMOGRAFIA ETA IMMIGRAZIOA EAE-N ERREFERENTZIAZKO ADIERAZLEAK			
	EAE		ESTATUA	28EB
	2005	2013	2013	2013
BIZTANLE BOLUMENAREN ALDAKETAREN %	0,4	-0,1	1,3	0,3
HAZKUNDE BEGETATIBOA / 1.000 BIZTANLE	0,1	-0,2	0,8	0,1
IMMIGRAZIO SALDOA / 1.000 BIZTANLE	6,3	-0,9	0,5	3,1
ATZERRIKO BIZTANLEEN %	3,4	6,8	11,7	6,9**

*Iturria: EUSTATen, EUROSTATen eta INEn datuetan oinarritutakoak.
*Jaiotzak ken heriotzak.
**2012ko datua.*

Beste alde batetik, EUROSTATEk kalkulatu du Europar Batasuneko biztanle-kopurua 506,8 milioi pertsonakoa dela (erreferentzia 2014ko urtarrilekoa da), hots, 1,7 milioi gehiago 2013ko urtarrilean baino. Milako 3,2ko igoera horrek (aurreko urtean 2,2koa izan zen milako) ahalbidetu du 1960tik izandako etengabeko hazkunde-joerari eustea; izan ere, 1960ko urte horretan gaur egungo Europar Batasuneko biztanleria 400 milioi biztanlekoa zen. Bilakaera positibo hori

berriro ere immigrazioaren portaeraren ondorioa izan da; izan ere, aldaketa osoaren % 10 baino ez ezin zaio hazkunde naturalari egotzi (jaiotza eta heriotzen arteko alde positiboa).

Euskal Autonomia Erkidegoan 2013ko behin-behineko datuek erakusten dute hazkunde begetatiboa (jaiotza eta heriotzen arteko alde gisa zenbatzen den biztanle-aldaketa, immigrazio-mugimenduak kontuan hartu barik) negatiboa izan dela saldo positiboak izandako 9 urteren ondoren: urte horretan 19.110 jaiotza izan ziren, aurreko urtean baino % 6,9 gutxiago, eta 19.692 heriotza (2012. urtean baino % 2,9 gutxiago). Horren ondorioz, hazkunde begetatiboa -574koa izan zen, hots, -0,2koa milako.

Gauzak horrela, 2013. urteko saldoa negatiboa izan da, bi aldagaiak murriztu arren, jaiotzak gehiago gutxitu direlako heriotzak baino. Ohikoa denez, joera desberdina da lurraldeak aintzakotzat hartuz gero: Bizkaiak, 2012. urtean 904 biztanle galdu zituenak, 2013an berriro ere galdu ditu 996 biztanle, behin-behineko datuen arabera. Bestalde, Arabak urte horretan joera positiboari eutsi dio eta biztanleria 520 pertsonan hazi da; aitzitik, Gipuzkoak 90 biztanleko saldo negatiboa dauka.

Beste alde batetik, EUSTATen *"Migrazio Mugimenduei buruzko 2013ko Estatistikak"* zenbatu zuen urte horretan gure erkidegoak 1.956 biztanle galdu zituela (2012an 9.949 izan ziren), migrazio-saldo positiboak izan zituzten 13 urteren ondoren. Lurraldeak kontuan hartuz, Bizkaia 3.426 pertsona galdu zituen eta datu negatiboa duen lurralde bakarra da. Beste alde batetik, Arabak 82 pertsona irabazi zituen (2012. urtean 1.700 baino gehiago) eta Gipuzkoak 1.388 (aurreko urtean baino % 58 gutxiago). EAEren eta gainerako autonomia-erkidegoen artean izandako mugimenduei dagokienez, 2013. urtean 3.220 pertsonako saldo positiboa izan zen, hau da, immigrazioak gehiago izan ziren emigrazioak baino, eta EUSTATEk estatistika hau prestatzen duenetik, saldoak bigarren urtez gainditu du atzerriko herrialdeekin izaten dena; izan ere, atzerriko herrialdeekiko saldoa negatiboa da (-5.176), atzerrira pertsona gehiago doazelako beste herrialde batzuetatik datozenak baino.

Beste gai bati oratuz, udal-errodaren datuei jarraiki, azken urtean Euskal Autonomia Erkidegoan egoitza duen atzerriko biztanleria bigarren urtez jarraian murriztu da, betiere hazkunde ekonomikoaren azken etapari lagundu dion migrazio-fenomenoa hasi zenetik; hori guztia gaur egungo krisialdiaren eraginaren ondorioz gertatu da. 2005etik 2012ra bitartean Euskal Autonomia Erkidegoan erroldatutako atzerriko biztanleak bikoiztu ziren eta urteko igoerarik handiena 2008. urtean izan zen, urte horretan erroldatutako atzerriko biztanleria 19.000 pertsonan hazi baitzen.

2014ko urtarrilaren 1ean, udal-erroldak zenbatu zuen 140.917 atzerritarrek egoitza zutela Euskadin, aurreko urtean baino % 5,3 gutxiago (2014rako behin-behineko datuak eta 2013rako behin betiko datuak erabiliz). Etorkinen jaitsiera hori islatzen da biztanleria osoaren barnean duen kopuruan: 2014. urtean atzerritarrek % 6,4 izan dira (aurreko urtean baino 4 hamarreko gutxiago) eta estatuan % 10,7. Lurraldeak kontuan hartuz, atzerritarren kopururik handiena Bizkaian bizi da (68.004), 2013. urtean baino % 7,9 gutxiago, eta horren ondotik Gipuzkoa azaltzen da atzerriko 46.303 erroldaturekin (-% 0,8) eta Araba 26.610ekin (-% 6,1). Beraz, ikus dezakegu atzerriko biztanleria Araban eta, bereziki, Bizkaian jaitsi dela. Gipuzkoan, ordea, jaitsiera txikiagoa da.

Estatuari erreparatuz gero, etorkinen jaitsiera handiagoa izan da; izan ere, atzerriko biztanleriak 9 hamarreko galdu ditu, eta, egia esan, Euskadi izan da 2014. urtean etorkinen jaitsierarik txikiena izan duena (-% 5,3), nahiz eta autonomia-erkidego guzti-guztietan murriztu den. Euskadiren ondoren, Katalunia eta Murtzia azaltzen dira, -% 6,3 eta -% 6,8ko kopuruekin, hurrenez hurren. Jaitsierarik handienak honako erkidegoetan izan dira: Valentziako Erkidegoan (-% 15,2) eta Aragoian (-% 14,2).

Beste alde batetik, gero eta egokiagoa da atzerriko naziotasunari buruzko informazioa osatzea atzerrian jaiotako biztanleriaren gaineko informazioarekin; izan ere, horrek irudi argiagoa eskaintzen du Euskal Autonomia Erkidegoan egoitza duen atzerriko jatorriko etorkin-kolektiboaren inguruan. "Jaioterriaren" aldagaia aintzakotzat hartuz gero "naziotasunarena" hartu beharrean, ikus daiteke atzerriko jatorria duen biztanleria handiagoa dela, zehatzago 2014. urtean 40.000 pertsona inguru gehiago; horrek esan nahi du etorkinen ratioa erroldatutako biztanleriaren % 8,3koa

dela, atzerriko naziotasuna duen biztanleriaren % 6,4ren aldean. Estatuan alde hori handiagoa da, bost milioi atzerritarretatik (% 10,7) atzerrian jaiotako sei milioitik gorako kopurura igarotzen baita (biztanleria osoaren % 13,2).

Naziotasuna kontuan hartuz, Euskadin presentziarik handiena dutenak honakoak dira: Latinoamerikako bost naziotasuna (Kolonbia, Nikaragua, Bolivia, Brasil eta Paraguai), Europar Batasuneko bi (Portugal eta Errumania), Magrebeko bi (Maroko eta Aljeria) eta Asiako bat (Txina). 2012tik Marokoko biztanleria Euskal Autonomia Erkidegoko atzerriko naziotasun nagusia da; izan ere, erroladatutakoak guztira 18.377 dira, EAEko atzerritar guztien % 13, hain zuzen ere. Bigarren nazionalitatea errumaniarra da, atzerritar guztien % 12,1, alegia.

Herritarrek fenomeno honen gainean duten jarrerari dagokionez, Ikuspegi- Immigrazioaren Euskal Behatokiak agerian jartzen du euskal herritarrek ez dutela arazo modura ikusten immigrazioa. 2013. urtean (eskuragarri dagoen azken datua) % 1,2k baino ez du aipatzen modu espontaneoan Euskal Autonomia Erkidegoko lehendabiziko arazo modura (% 2, 2012. urtean) eta aipamenak guztira % 7,2 baizik ez dira (% 11,6, 2012. urtean). Hiru erantzun espontaneoaren multzoan, immigrazioa zortzigarren tokian azaltzen da, langabeziaren (% 89,8), arazo ekonomikoen (% 26), klase politikoaren (% 21,9), ustelkeriaren eta iruzurraren (% 20,4), etxebizitzaren (% 13), pentsioen (% 10,3) eta segurtasunik ezaren (% 8) ondoren.

Beste alde batetik, Euskal Autonomia Erkidegoan egoitza duten etorkinen bizi-baldintzei dagokienez, EAEn 2014ko *"Pobrezia eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkestak"* nabarmentzen du pobrezia-aren molde desberdinen eragina oso desproporzionatua dela atzerriko pertsona bat buru duten etxebizitzetan bizi diren biztanleen artean eta, gainera, azken urteotan proportzio handiagoan handitu dela biztanle autoktonoen artean baino. Benetako pobrezia-tasa % 2,9tik % 4ra hazi da 2008tik 2014ra bitartean gure erkidegoan bizi den eta estatuko naziotasuna duen biztanleriaren artean; aitzitik, atzerriko biztanleen etxebizitzetan bizi direnen pobrezia-aren hazkundea % 27,7tik % 36,2ra igaro da. Eta tasa hori are handiagoa da Europar Batasunetik kanpo datozen pertsonen etxebizitzetan; horrela bada, 2008ko % 34,5etik 2012ko % 37,3ra eta 2014ko % 47,2 handitu da.

Beste gai bati helduz, Euskal Autonomia Erkidegoko familia-sistemek funtsezko aldaketak izan dituzte azken hamarkadetan, prozesu demografiko, sozial eta kulturalen ondorioz. Aldaketarik azpimarragarrienean artean, honako hauek aipa daitezke: etxebizitza-moten dibertsitate handiagoa, batez bestekoaren tamainaren jaitsiera, etxebizitza horietako erreferentziatzko pertsonen profilean izandako aldaketa garrantzitsuak, etxebizitzetan dauden adin txikikoen proportzioaren jaitsiera eta mendekotasun-egoeren gehikuntza.

Aldaketak gorabehera, familiak zentraltasunari eusten dio pertsonen bizitzan. Eusko Jaurlaritzaren Prospekzio Soziologikoen Kabineteak egindako *"Familia EAEn"* azterlanak agerian jartzen du elkarrizketatutako pertsonen % 96ren iritziz familia oso edo nahiko garrantzitsua dela, bestelako alderdi batzuen gainetik, hala nola aisialdiaren (% 93), lagunen (% 92) edo lanaren (% 91) gainetik. Gainera, gehienek ustetan, familia aurreko etapetan bezain garrantzitsua da (elkarrizketatutakoen % 47) edo are garrantzitsuagoa (% 15). 2014ko datuak erabiliz, inkesta horretan nabarmentzen da elkarrizketatutako pertsonen % 97k adierazten duela oso edo nahiko pozik dagoela familiarekin, eta horixe da poztasunik handiena ematen duen bizi-alderdia; horren ondoren, honakoak azaltzen dira: aisialdia (% 84), osasuna (% 83), ikasketa-maila (% 81) eta lana (% 71).

Azken urteotan, familiaren instituzioak izandako aldaketek eta horiek ugalkortasun-tasetan izan duten inpaktuak gero eta interes publiko handiagoa izan dute, horrek dakartzan eraginak direla eta. Ugaltzeko eta laneratzeko adin aproposak bat datozenez gero, emakumezko gazteak egoera zaillean daude, seme-alabak izateko erabakiari dagokionez. *"Familia EAEn"* azterlanak nabarmentzen du, zentzu horretan, 2014. urtean elkarrizketatutako pertsonen % 45ek uste duela ondorengoak izateak nahiko oztopatzen duela emakumezkoen karrera profesionala (% 47ren iritzia 2012an) eta % 22k uste duela "asko" oztopatzen duela (% 20ren iritzia 2012an). Aitzitik, gizonezkoen artean, galdetutako pertsonen % 14k baino ez du nahiko oztoporik edo oztopo askorik ikusten karrera profesionalan seme-alabak izateagatik (% 10en iritzia 2012. urtean egindako inkestan).

Era berean, EUSTATEk *“Lana, Familia eta Norberaren Bizitza Uztartzeari buruzko Inkesta”* prestatzen du; galdetegiaren 2013ko emaitza erlatiboek nabarmentzen dute, lehenik eta behin, etxetik kanpo lan egiten duten emakumezkoek egunero-egunero adin txikiko seme-alabak eta menpeko pertsonak zaintzeko % 50 ordu gehiago erabiltzen dituztela gizonezkoek baino.

Zentzu horretan, emakumezkoek lan ordaindua familiaren eremuarekin eta eremu pertsonalarekin uztartzeko zailtasun gutxiago sumatzen dituzte eta, horregatik, seme-alabak eta menpeko pertsonak zaintzeko denbora gehiago erabiltzen dute, gizonezkoek baino. Gizonezkoek 3,1 ordu erabiltzen dituzte egunero-egunero adin txikikoak zaintzeko (2012. urtean 2,9 ordu); emakumezkoek, ordea, 4,9 ordu (2012. urtean 4,6). Alde hori areagotzen da menpeko pertsonak zaintzeko lanak kontuan hartuz gero; izan ere, gizonezkoek 1,5 ordu erabiltzen dituzte egunero jarduera horri begira (2012. urtean 1,4 ordu) eta emakumezkoek 2,3 ordu (2012an 2,9).

Bere gain hartutako zametan dagoen desberdintasun horrek kostua dauka etxeko zereginak banatzeko asebetetze-mailari dagokionez; izan ere, emakumezkoek adierazten dute euren asebetetze-maila, batez beste, 5,8koa dela 10 punturen gainean ezkontideak edo bikotekideak etxeko zereginak egitean eskainitako lankidetzari buruz; gizonezkoek, ostera, 7,6ko asebetetze-maila azaltzen dute. Kontziliazioaren alde desberdinetarako erabilitako denborarekin batez beste dagoen asebetetze-mailaren indizean jartzen badugu arreta, adin txikiko seme-alabak zaintzeko denborarekin dagoen asebetetze-maila 6,4koa da eta handiagoa emakumezkoen artean (6,7 puntukoa emakumezkoen artean eta 6,1koa gizonezkoen artean). Asebetetze-maila murriztagoa da bai gizonezkoen bai emakumezkoen artean, menpeko pertsonak zaindu behar direnean (batez beste 5,8 puntukoa, eta ia-ia puntuazio bera bi sexuen artean). Bizitza pertsonalerako erabilgarri dagoen denborari dagokionez (aisialdia, ikasketak, gizarte-bizitza) batez besteko asebetetze-maila 5,8koa da, eta murriztagoa emakumezkoen artean (5,6) gizonezkoen artean baino (batez beste 6 puntu).

Enpresan edo organizazioan zenbait baimen eskatzeko zailtasun-mailari dagokionez, EUSTATEko inkestak agerian jartzen du lana duten pertsonak batez beste 3,4ko zailtasun-maila adierazten dutela 10 punturen gainean, eta 2,9koa lanean huts egin ahal izateko, gai partikularrak konpontze aldera. Lana, familia eta norberaren bizitza uztartzeko modua erraz dezaketen neurrien artean, lanaldiaren murrizketak 3,8ko batez besteko zailtasuna du; horren ondoren, eszedentziek, 3,7koa eta enplegurik eta soldatarik gabeko egunek 3,2koa, 10 punturen gainean. Oro har, ez da desberdintasun garrantzitsurik sumatzen sexuen artean; salbuespena da gizonezkoek adierazten dutela zailtasun gehiago dituztela lanaldiaren murrizketa eskatzeko (4,0 puntukoa; emakumezkoek, ostera, 3,6koa). Gainera, adinak, ziur aski lanpostuko antzinatasunari lotuak, aipatutako kontziliazio-neurriak lortzeko zailtasunak murrizten ditu.

Azaldutako egoera arintzeko asmoz, Eusko Jaurlaritzak 2002tik aurrera Familiei Laguntzeko Planak jarri zituen abian, betiere familiei seme-alaben kopurua libreki erabakitzea galarazten dieten ekonomia-, lan- eta gizarte-arloko oztopoak gainditzeko, eta Familiei Laguntzeko Legea onetsi zuen 2008an, familiaren aldeko politika integralerako markoari eta oinarriari lerrun juridiko handiagoa emateko eta, horrela, familien eta haien kideen ongizatea eta bizi-kalitatea hobetzen ahalegintzeko. Familiei eskainitako zuzeneko laguntzak 2002. urtean hasi ziren, Familiari buruzko I. Plana abian jarri zenean. Ordutik eta 2012. urtera arte (eskuragarri dagoen azkeneko datua) laguntza horien gastu orokorra 500 milioi euro ingurukoa izan da; laguntzak erdibana banatu dira gutxi gorabehera jaiotzagatiko, adopzioagatiko edo adopzio aurretiko harreragatiko zuzeneko laguntzen eta kontziliaziorako laguntzen artean.

1.6. HEZKUNTZA ETA HEZKUNTZAREN SUSTAPENA

EUSTATen arabera, 364.518 ikasle hasi zuten 2014/15 ikasturtea Euskal Autonomia Erkidegoan. Ikasle horiek guztiak unibertsitatez kanpoko araubide orokorreko irakaskuntzan matrikulatu ziren (helduen hezkuntzan izan ezean). Datuak horrela, % 0,4ko hazkundera gertatu zen irakaskuntzan Hezkuntza Berezia aintzat hartuz gero eta % 1,5ekoa aintzat hartzen ez badugu.

Bigarren multzoari erreparatuta, hau da, Hezkuntza Berezia aintzat hartu gabe, hazkunderaren arrazoi nagusia dugu matrikulen kopurua areagotzea beheko mailetan (EUSTATen datuen arabera, 2014/15 ikasturtean, 297.871 neska-mutil

matrikulatu ziren (% 1eko igoera), Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzaren Ondoko (DBHO) mailetan edo Irakaskuntza Ertainetan, zeinetan matrikulazioa % 3,8 igo zen. Hala eta guztiz ere, beheko mailak bereizten baldin baditugu, konturatuko gara Haur Hezkuntzako matrikulazioa % 1,8 jaitsi dela.

2014/15 ikasturtean, irakaskuntza ertainetan ari diren ikasle guztietatik (65.411), 30.243 ikaslek, hau da, % 46,2k Batxilergoa aukeratu derrigorrezko irakaskuntza amaitu ostean, eta % 32,1ek goi-mailako Lanbide Heziketa. Guztira, ikasle guztien % 53,8k aukeratu zuten Lanbide Heziketa (goi-mailakoa edo erdi-mailakoa). Gainera, Lanbide Heziketa aukeratzen duten ikasleen ratioak goranzko joera dauka.

Azken ikasturtean ere, hazkunderik handiena Lanbide Heziketan gertatu zen, bai goi-mailako LHn (% 5,1), bai erdi-mailako LHn (% 5,5). Batxilergoko ratioa ere igo zen, baina hein txikiagoan (% 2,1).

Ingurumari horretan, ezin dugu ahaztu Eusko Jaurlaritzak 2014. urtearen amaiera aldean onartu zuen *Lanbide Heziketaren IV. Plana 2014-2016*. Plan horren xede nagusia da Euskadiko gizon-emakume guztien laneratzea erraztea da, eta aldi berean, euskal ekoizpen-ehunaren lehiakortasuna ahalbidetzea merkatu globalean eta gizarte-kohesioa trinkotzea. Horretarako Lanbide Heziketaren euskal sistema eraldatu beharko litzateke enpresen beharriari egokiago eta bizkorrago erantzuteko epe laburrean eta luzean eta, bestetik, pertsonak laneratzeko eskakizunei hobeto erantzuteko. Planak bost esparru estrategiko, 9 helburu zehatz eta 20 lan-lerro jasotzen ditu.

Unibertsitate-irakaskuntzei dagokienez, 2012-13 ikasturtean, 67.551 ikasle matrikulatu ziren guztira Euskal Autonomia Erkidegoko unibertsitateetan, hau da, aurreko urtean baino % 1,6 gehiago. Ikasle horietatik % 23,4 lehen eta bigarren zikloko ikasketetan matrikulatu ziren eta % 65 Europako Goi Mailako Esparrutik eratortzen diren graduiko ikasketetan; bestetik, % 6,5 master ofizialak egin zituzten eta % 4,8 Doktoretza ikastaroetan matrikulatuta egon ziren.

Graduazio datuei dagokienez, esan behar da gradudunen kopurua % 5,7 igo zela, guztira 12.950 pertsona; gradudun guztietatik, % 56 emakumeak izan ziren.

Ikasketa-motari gagozkiola, 6.661 ikasle lehen eta bigarren zikloetan aritu ziren (-% 24,2 aurreko ikasturtearen aldean), 3.333 graduetan aritu ziren, 2.546 master ofizialetan (% 7,8ko hazkundera) eta 500 ikasle doktore graduatu ziren (% 18,5eko hazkundera).

Lehen eta bigarren zikloetako ikasketak direla eta (izan ere, gradu-ikasketak orain dela gutxi ezarri direnez, ezin azterketa fidagarriarik egin), unibertsitatean aritutako ikasle gehienak Gizarte Zientzia eta Zientzia Juridikoetan (% 48,3) espezializatu ziren; bigarrenez, Irakaskuntza Teknikoetan aritu ziren (% 30,3). Hein txikiagoan (% 10,9) Giza Zientzietan, Osasun Zientzietan (% 5,7) eta Zientzia Esperimentaletan (% 4,8).

Testuinguru horretan, nabarmen nahi dugu 2015-2018 Unibertsitate Plana onartu dela. Plan horren bidez, Eusko Jaurlaritzak bere erronkei heldu eta Euskal Unibertsitate Sistemari atxikitako unibertsitateak bereizteko ahaleginak egingo ditu, eskaintzaren ikuspegitik. Horren haritik, neurriak bultzatuko ditu sistema bera indartzeko eta jarraipenari nahiz ebaluazioari lotutako tresnak sendotzeko, Euskal Unibertsitate Sistemaren nazioarteko hedapena sustatuko du eta herriak dituen lehentasunei erantzungo die. Eta hori guztia egiteko, nazioarteko kalitate-adierazleak baliatuko ditu. Izan ere, planaren xedea hau da: "Euskal gizarteak goi-mailako prestakuntzaren inguruan dituen premiei eredu propio batez erantzutea eta, horretarako, kalitateko zerbitzu-eskaintza inklusibo, iraunkor eta dinamikoa bermatzea eta Euskadiko erronka sozial, akademiko, kultural eta ekonomikoari aurre egiten lagunduko duen bikaintasun-ikerketak eta horren transferentzia egitea".

Hezkuntza-adierazleei dagokienez⁶, ondokoak proposatzen dira:

⁶ Hezkuntza-adierazleen bilakaeraren laburpena egin da ondoko erreferentziak iturri nagusitzat erabilia:

- Hezkuntzaren egoera. 2014ko ELGAko adierazleak.

- EUSTAT erakundearen Irakaskuntzaren estatistika.

- Hezkuntzaren kopuruak Espainian, Hezkuntza eta Zientziaren Ministerioarenak.

Zehatzago aztertu nahi bada, irakurri dagokion atala memoria honen barruan.

- Eskolatzeta-tasa garbia. 2 eta 17 urteko adin esanguratsuen gaineko eskolatzeta-tasa garbiak autonomia-erkidegoen arabera aztertuta, ondoriozta daiteke Euskal Autonomia Erkidegoak bazeukala ratorik handiena autonomia-erkidego guztietan 2012-13 ikasturtean. Hain zuzen ere, 2 urteko adina aintzat hartuta, EAEko ratioa % 92,4koa izan zen EAEn; gure erkidegoaren ondotik, Madril (% 67,4), Galizia (% 61,9) eta Kantabria (% 59,4) egon ziren; 17 urteko adina aintzat hartuta, berriz, eskolatzeta-ratioa % 98,2koa izan zen, eta gurearen ondotik, Andaluzia (% 97,5), Galizia (% 93) eta Gaztela eta Leon (% 92,9) egon ziren.
- Helduen (25-64 urte) ikasketa-maila. Herrialdekako azterketari erreparatuta, Portugal, Espainia, Italia eta Grezia ditugu Bigarren Hezkuntza gainditu duten 25 eta 64 urte arteko biztanleriaren ehuneko txikiena duten herrialdeak: Portugal (% 40), Espainia (% 55,6), Italia (% 58,2), Grezia (% 70), Frantzia (% 70,4 eta Belgika (%72,7).

Hezkuntza, Kultur eta Kirol Ministerioaren arabera, 2013. urtean, aipatutako ratioa % 55,4koa zen estatuan. EAEko ratioa % 68,1ekoa izan zen urte horretan, estatukoa baino hobea, baina ereduazko herrialdeetako ratoritik urrun zegoen.

- Ikaskuntza iraunkorreko parte-hartzea. Europar Batasunaren helburuetako jarraiki, 2020. urtean, 25 eta 64 urte arteko helduen % 15ek, gutxienez, ikaskuntza iraunkorreko jardueraren batean parte hartu beharko du. EUROSTAT erakundearen arabera, 2013. urtean, EB28an heziketa iraunkorreko ikastaroetan parte hartu zuten pertsonen batez bestekoa % 10,5ekoa izan zen; Espainian, berriz, % 11,1ekoa. Autonomia erkidegoetan, EAEk (% 13,4%) izan zuen ratorik handiena, gero Madril (% 13,3), Nafarroak (% 13) eta Valentziak (% 12,9).
- Hezkuntza, Kultur eta Kirol Ministerioak argitaratutako azken datuen arabera (2012. urtekoak), Hezkuntza Administrazioek % 4,05eko gastua gauzatu zuten EAEn BPGren gainean. Gastu horren % 3,17 unibertsitatez kanpoko hezkuntzan gauzatu zen eta % 0,75 unibertsitate-hezkuntzan. Estatuan, berriz, % 3,82ko gastua gauzatu zen (% 2,8 unibertsitatez kanpoko hezkuntzan eta % 0,87 unibertsitate-hezkuntzan).

Ministerioak dioenez, unibertsitatez kanpoko hezkuntzaren arloan, lanerako prestakuntza alde batera utzita, 6.572 euro gastatu ziren Euskal Autonomia Erkidegoan 2012. urtean ikasle bakoitzeko (hezkuntza publikoan eta itundutakoan). Hori horrela, gure erkidegoa da ikasleko gasturik handiena gauzatu zuena. Estatuko batez bestekoa 4.729 eurokoa izan zen.

2013. urtean, Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Sailaren gastua 2.697,7 milioi eurokoa izan zen. Hortaz, aurreko ekitaldian baino % 2,8 gehiago gastatu zuen. Gastu hori EAEko BPGren % 4,1ekoa da, 2012an egindako gastuaren antzekoa.

2014ko aurrekontuetan, aipatutako sailaren gastua jasotzen zuen partida 2.765 milioi eurokoa izan zen. Hortaz, gastuaren kopuruak % 2,5eko igoera izan zuen aurreko ekitaldian likidatutako gastuaren aldean. 2014ko gastua EAEko % 4,1ekoa izan zen BPGren gainean; hori horrela, eutsi egin zion 2013ko eta 2012ko ekitaldietako kopuruei.

- Ikasleen adinaren egokitasuna. 2012-13 ikasturtean, estatuko 8 urteko ikasle guztien % 93,6 Lehen Hezkuntza hirugarren mailan matrikulatuta zeuden, hau da, adin horri dagokion mailan. 10 urteko ikasleei dagokienez, berriz, Lehen Hezkuntzako 5. mailan matrikulatuta zeuden ikasleen tasa txikiagoa zen, ehuneko 4,2 puntu (% 89,4), hain zuzen ere. DBH ikasteko adinari gagozkiola, egokitasun-tasak txikiagoak izan ziren adinean nagusitu ahala. Hala, 12 urteko ikasle guztien % 84,4k ikasten zuen DBHko lehen mailan; 14 urteko ikasle guztien % 70,6k ikasten zuen hirugarren mailan; eta 15 urteko neska-mutilen % 62,5 matrikulatuta zegoen laugarren mailan.

Aztertutako adin guztietan, Kataluniakoa izan zen egokitasun-tasarik onena eta EAEn gero eta egoera hobea zegoen adin teorikoak aurrera egin ahala.

- Eskola-uzte goiztiarra. Euskal Autonomia Erkidegoko tasa gutxitzen joan da denbora igaro ahala eta, 2013. urtean, % 9,9ko zen. Horrek esan nahi du gure erkidegoan Europako helburua (% 10etik behera) lortu dela. Estatuan,

berriz, uzte-tasa % 23,6koa izan zen, Europako helburuaren eta EB28 osatzen duten herrialdeetako ratioaren (% 12) oso gainetik.

Datuek erakusten digutenez, Europako helburua lor daiteke gure erkidegoan nesken bilakaera onari esker, % 7,3ko uzte-tasa izan zutela; mutilek, berriz, % 12,4ko tasa izan zuten eskola-uzteari dagokionez eta, beraz, 2,4 puntu ibili ziren % 10eko helburutik gora.

- Zientzia eta Teknologiako goi-mailako hezkuntza graduatutakoak 1.000 biztanleko, 20-29 urtekoak. EUROSTAT erakundearen datuei jarraiki, Espainiako ratioa azken urteotan hobetzen joan den arren —2012. urtean, milako 15,6koa zen— EB28ko batez bestekoaren azpikoa zen (milako 17,1) eta Lituania (milako 23), Irlanda (milako 22,5), Finlandia (milako 21,7), Erresuma Batua (milako 19,8), Frantzia (milako 20,2, 2008an) eta Portugal (milako 19,4) herrialdeetako ratioetatik oso urrun.

Beste alde batetik, 2011-12 ikasturtean, gure erkidegoak milako 24ko ratioa zeukan. Unibertsitatez kanpoko eta unibertsitateko hezkuntza berezita, esan behar da unibertsitatez kanpoko ikasketetan graduatutako pertsonen kopurua (goi-mailako heziketa-zikloak egindakoak) milako 6,9koa zen eta bigarrenen kopurua milako 17,1koa. Estatuko batez bestekoak, berriz, honakoak ziren: milako 2,8 eta milako 13.

- Biztanle gazteen heziketa-maila (gutxienez, Bigarren Hezkuntzako 2. zikloa bete duen 20-24 urteko biztanleriaren ehunekoak). EB28ko ehunekoak goranzko bilakaera izan du eta, horrela, 2013. urtean, % 81ekoa izan zen, hau da, Espainiako estatuko ehunekoak (% 63,8) baino handiagoa eta EAEko ehunekoaren (% 83,2) antzekoa.

Estatuari dagokionez, esan beharra dago ratioaren balioa hobetu dela denboraren poderioz, baina oraindik ere txikiena da Estatu kide guztien artean, generoa gorabehera.

1.7. EAEko NATUR INGURUNEAREN EGOERA

Airearen kalitatea, Eusko Jaurlaritzak 2013an emandako informazioaren arabera, nabarmen hobetu da azken urteotan EAEn, eta eskuragarri ditugun datuek erakusten dutenez, gaur egun, kalitate onekoa da, edo gutxienez onargarria.

Klima aldaketaren eta negutegi efektuko gasen isurien (NEG) arloan, “Negutegi efektuko gasen isurien inbentarioak” (NEG isuriak) emandako datuek erakusten dutenez, NEG isuriek (zuzenean edo zeharka, hots, inportaturiko elektrizitatearekin loturikoak barne), CO₂-baliokideetan neurtuak, %1,8 egin dute gora 2011 eta 2012 bitartean. Gehikuntza horren zatirik handiena zerbitzu, garraio eta etxebizitzetako sektoreetako isurien igoeretatik gertatu da. 2009 eta 2012 bitartean % 7,1 jaitsi dira.

Ur-masen kalitateari dagokionez, EAEk Uraren Euskal Sareak emandako datuen arabera, EAEko lurrazaleko ur-masen kalitatea hobetuz doa pixkanaka 2013. urtean ere, baina oraindik ez da nahikotzat hartzen ingurumeneko helburuen betetze maila.

Bestalde, Eusko Jaurlaritzaren Ingurumen Osasuneko Zuzendaritzaren datuen arabera, aurreko urteetan bezala, uren kalitate bikaina izatea da 2013an EAEko bainurako eremuen ezaugarri nagusia.

Kontsumoko urak direla-eta, EINek eginiko “Uraren hornidurari eta tratamenduari buruzko inkesta”-ren arabera, 172,6 Hm³ da EAEn hornidura publikorako erregistraturiko eta banaturiko ur bolumena, hots, aurreko urtean baino %4,5 gehiago. 154,9 Hm³ ur horretatik, 92,5 Hm³ (guztizkoaren %59,7) etxeetan ura hornitzeko erabiltzen da; 41,6 Hm³ (%26,9) sektore ekonomikoetarako (industria, zerbitzuak eta abeltzaintza); eta 20,8 Hm³ (%13,4) udal kontsumoetarako

ADIERAZLE NAGUSIAK		
	2008 edo 2009	2012 edo 2013
Airearen kalitate ona edo onargarria izan deneko egunen ratioa	96,8	99,2
Negutegi efektuko gasen isuriak	108,2	101,1
Banaketako sare publikoan galdutako uraren %	17,8	12,6
Industriek ingurumena babesteko eginiko gastua eta inbertsioa BPGren gainean	0,32	0,31
<i>Iturria: Eusko Jaurlaritza eta EIN</i>		

(lorategiak ureztatzea, kaleetan ura botatzea eta beste erabilera batzuk). Erregistratu gabeko ura, itxurazko galeretan (neurketako akatsak, iruzurrak eta gutxi gorabeherako kontsumoak) eta benetako galeretan (ihesak, hausturak eta matxurak saneamendu sarean) bereizten dira. Azken horiek ur baliagarri guztiaren %12,6 izan ziren 2012an, 2011n izandakoa baino askoz gutxiago (%23,8).

EAEko uraren per capita kontsumoa berriz ere da Estatuko batez bestekoa baino txikiagoa, 119 litro/biztanle/egun (137 litro Estatuan), baina %1,7ko igoera ageri da 2011 eta 2012 bitartean. Bestalde, uraren aleko balioa, 1,36 euro/m³, aurreko urtean baino gehiago. Estatuan batez besteko prezioa handiagoa da, hots, 1,73 euro/m³.

Hondakinen sorkuntzaren eta kudeaketaren arloan, Eusko Jaurlaritzaren Ingurumen eta Lurralde Politikarako Sailaren datuen arabera, 2011 eta 2012 bitartean behera egin du kudeaturiko hondakin arriskutsuen eta ez arriskutsuen kopuruak; %9 lehenbizikoetan eta %7,5 bigarrenetan.

Hala, guztira 299.089 Tm hondakin arriskutsu kudeatu ziren 2012an, eta 2.667.928 Tm hondakin ez arriskutsu.

Hiriko hondakinei dagokienez, EINen “*Hiriko hondakinen bilketari eta tratamenduari buruzko inkestak*” agerian uzten duenez, hiriko hondakinak kudeatzen dituzten enpresek, 2012an, 1,1milioi Tm hiriko hondakin bildu zituzten, aurreko urtean baino %4,8 gehiago.

Bukatzeko, EINek eginiko “*Industri enpresek ingurumena babesteko eginiko gastuari buruzko inkesta*” deritzonaren azken datuek erakusten dutenez, gastu hori (ohiko gastua eta inbertsioa) %2,9 handitu da 2012an 2011ren aldean. Gastua BPGaren ehuneko gisa neurtuta ikusten denez, igoera ageri da 2012an 2011ren aldean, eta %0,31n kokatu da. Hala, EAEk bosgarren tokia zuen 2012an, Nafarroaren (%0,39), Asturiasen (%0,34), Kantabriaren eta Gaztela Mantxaren (bietan %0,33) atzetik.

1.8. BIZI BALDINTZAK EAEn

Hasteko eta bat, “Statistics on income and living conditions” (EB-SILC) izeneko Errenta eta Bizi-baldintzei buruzko Europar Batasuneko estatistiken bateratze-prozeduraren barruko “Bizi-baldintzei buruzko Inkestak”, Estatistikako Institutu Nazionalarenak, argiro erakusten du EAEko familien bizi-baldintzek okerrera egin dutela azken boladan, zailtasun materialen eta gabezien gaineko datuen arabera. Hala eta guztiz ere, egoera ez da estatuan eta Europan bezain txarra:

- Galdetutakoen % 24,2k (2013ko behin betiko datuak) aitortzen dute ezin izango zietela aurre egin ustekabeko gastuei, hau da, 2012an baino 4,4 gehiagok (Europar Batasunean, gabezia horrek familien % 39,7ri eragiten die eta Espainiako tasa % 40tik gorakoa da, nahiz eta azken urtean zerbait jaitsi den).
- Ohiko etxebizitzaren ordainketan atzerapenak izaten dituzten familien kopurua hazi da eta, azken urtean, % 3,2tik % 5era igaro da (Espainiako estatuan, tasa % 9tik gorakoa da eta gorantz bilakatzen ari da).
- Hilaren amaierara behar bezala heltzeko familien kopurua % 50,3koa izan zen; urtebetean, ehuneko 11 puntu hazi da, eta Estatuan, gabezia horrek familia guztien % 67ri eragiten die.
- Urtean, astebetean oporretan joan ezin diren familien ratioa, 2012 eta 2013 urteen artean, % 23,5etik % 26ra bilakatu zen (Espainian, batez bestekoa % 45,8koa izan zen).

Beste alde batetik, Eusko Jaurlaritzak “Pobrezia eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkestaren” (PGDI) datuak eguneratu zituen 2014an. Inkesta horrek pobrezia bilakaera erakusten digu gure autonomia-erkidegoan eta pobrezia eragiten dioten arrisku-faktoreak eta horien banaketa azaltzen ditu. Inkestaren emaitza nagusia hau da: Pobrezia eta kolokatasun-egoerak gora doaz pixkanaka-pixkanaka Euskal Autonomia Erkidegoan, eta gero eta pertsona gehiagori eragiten diete, sei urtetik gorako krisialdi ekonomikoa pairatzen egon ondoren:

- Biziraupen-pobrezia izateko arriskuari dagokionez⁷, PGDIko adierazleen arabera, pobrezia-mota horrek eragindako pertsonen kopurua ehuneko 2,5 igo zen 2008 eta 2014 urteen artean. Hala, 2008. urtean, % 5,7koa izan zen; 2012an, % 7,3koa; eta 2014an, % 8,2koa. Ongizatearen gabezia pairatzeko arriskuari gagozkiola (gurea bezalako gizarte batean dagoen gutxieneko ongizate-mailari eusteko beharrezkoak diren gastu-beharrizanei lotutakoa), esan behar da 5,5 puntu hazi zela, eta % 16,4tik (2008an), % 19,9ra (2012an) eta % 21,9ra igaro zen (2014an). Biziraupen-pobrezia-aren tamaina dela eta, ezin da esan 2014. urtean balio historiko handiena izan zuenik, baina nabarmendu behar da Euskal Autonomia Erkidegoan 90eko hamarkadaren amaieratik aurrera ez dela izan hainbesteko biziraupen-pobrezia-rik.
- 2014an, oso esanguratsua izan zen metatze-pobrezia-aren adierazlearen hazkundera. Adierazle hori bi auzirekin lotuta dago: epe ertain eta luzean bizi-baldintza onargarriak finkatzeko ahalmen ezarekin eta erreserbako gutxieneko ondarea izatearekin, ezohiko gastu-beharrizanei edo diru-sarreraren gabeziari aurre egiteko. 2012. urtera arte, adierazle honek behera egin ohi zuen era mailakatuan, baina 2014. urtean, hazi zen eta biztanleriaren % 2ri eragin zien (biztanleriaren % 20ri, ongizate ezari lotutako egoerak aintzat hartzen badira metatze-pobrezia-aren ikuspegitik).
- Dena dela, arazok eta arrisku-egoerek ez dutenez zuzenean islatzen pobrezia-aren edo kolokatasunaren egiazko bizipenean, PGDIk azterlana osatzen du benetako pobrezia-aren inguruko adierazlea txertaturik; hala, hainbat alderditara ohitu arren, beste alderdi batzuetako gabeziei aurre egin ezin dieten egoerak identifikatu ditu. Horrela, bada, azaldutako egoeren emaitzak diosku benetako pobrezia-aren egoerak hazi egin direla eta biztanleriaren % 5,9ri eragiten dietela, gutxi gorabehera, 127.000 pertsonari, 2008. urtean baino % 42 gehiagori. Era berean, pobrezia-mota honen ikuspegia aintzat hartuta, ongizatearen gabeziak Euskal Autonomia Erkidegoko biztanleriaren % 11,5i eragiten die, hau da, ia-ia 250.000 pertsonari.

Bilakaera hori gorabehera, kontuan hartu behar da EAEko errenta- eta ongizate-mailak Estatuko batez besteko mailen gaitetik daudela (gainera, desberdintasun handiak

BIZI-BALDINTZAK EAEn. "EUROPA 2020" ERREFERENTZIAZKO ADIERAZLEAK				
	EAE		ESTATUA	EB28
	2009	2013	2013	2013
"AROE" TASA	14,8	16,8	27,3	24,5
- Pobrezia-aren atalasetik behera bizi den biztanleriaren % (% 60 ertaina)	10,0	10,5	20,4	16,7
- Materialen gabezia larria	3,4	4,8	6,2	9,6
- Laneko intentsitate apala	5,5	13,0	15,7	10,7

Iturriak: EUROSTAT eta INE.

daude batez besteko errentei dagokienez eta inkestan aztertutako zailtasun material eta gabezien gaineko adierazleei dagokienez) eta oso egoera onean Europako testuingurua aintzat hartuta:

- Bizi-baldintzei buruzko 2013ko inkestaren arabera⁸, aurreko urtean, familia bakoitzak 34.487 euroko errenta izan zuen Euskal Autonomia Erkidegoan, hau da, Estatuko batez besteko errentaren aldean (26.775 euro), % 28,8 gehiago. EAEko datua lehenengoa da Estatuan, eta bigarrena Nafarroako Foru Erkidegokoa. Gainera, inkesta horren arabera, Euskal Autonomia Erkidegoko batez besteko errenta 14.320 eurokoa izan zen pertsona bakoitzeko, berriro ere lehena, eta Nafarroakoa bigarrena, Estatuko batez besteko errenta baino % 36,1 handiagoa.
- Beste alde batetik, EUROSTAT erakundearen arabera, pobrezia-rik eta bazterkeria-arriskuak 122,7 milioi pertsonari eragiten die Europar Batasunean (biztanleriaren % 24,8ri, 2013. urtean), Europa 2020 Estrategiaren irizpideak kontuan hartuta. Espainian, ratio hori % 27,3koa da eta EAEn % 16,8koa (gutxi gorabehera, 370.000 pertsona). Euskadin ratioa gutxitu da, ia-ia puntu bat aurreko urteko ratioaren aldean.

Gai honi jarraituz, krisialdiak bizi-baldintzei sorrarazten dien ondorioetako bat dugu etxebizitza galtzen duten familien kopuruaren hazkundera, ordainketei ezin aurre eginda, hipoteka ordaintzen ez dutelako edo alokairu-saria

⁷ Biziraupen-pobrezia-aren testuinguruan, pobrezia jasateko arrisku-egoerak, oinarritzko beharrak (elikadura, etxebizitza, jantziak eta oinetakoak) asetzeko behar adina diru-sarrera ez izatearekin lotzen dira. Beste alde batetik, ongizatea ez izateko arriskua, hau da, oinarritzko beharrak asetzeaz harago gizarte jakin batean espero diren ongizatearen eta erosotasunaren gutxieneko mailai eusteko beharrezko gastuei aurre egiteko behar adina diru-sarrera ez izatearekin lotzen da.

⁸ Inkestan aurten egindako metodologia-aldaketek ez dute aukerarik ematen errenta-mailak eta aurreko urteetako datuak erkatzeko.

ordaintzen ez dutelako. Ildo horretan, hipoteken betearazpen-kopuruaren bilakaerak eta haietatik eratorzen diren epaile-aginduen kopuruak gertakizun latz horren gaineko informazioa ematen digute.

Eusko Jaurlaritzako Etxebizitza Behatokiaren arabera, Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiaren datuak baliatuta, 2013. urtean, 817 hipoteka-betearazpen gauzatu ziren guztira EAEn (etxebizitzan eta beste ondasun batzuenak). Kopuru hori % 23 jaitsi zen aurreko urtekoaren aldean eta, hortaz, krisialdiaren aurreko egoerara itzuli ginen. Izan ere, 2010. urtetik hona beheranzko joera hartu dute halako prozedurek, betearazpen-kopuru handiena 2009ko ekitaldian izan ostean. Bilakaera hori hobea da gure erkidegoan Estatu osoan baino, nahiz eta bigarrenean ere hipoteka-betearazpenen kopurua gutxituz joan den, kopuru apalagoetan izan bada ere (azken urtean, -% 23 -% 9,8ren aldean).

Estatistikako Institutu Nazionalaren Hipoteka Betearazpenen Estatistika berriaren arabera, alde batetik, badakigu Euskadin gauzatzen diren betearazpen guztien % 43 etxebizitzari lotuta daudela (% 32 pertsona fisikoena eta % 11 pertsona juridikoena); horietatik, betearazpenen % 7,9 etxebizitza berrienak dira eta % 92,1 etxebizitza erabiltzenak (2014ko behin-behineko datuak).

Krisialdiaren beste ondorioetako bat dugu pobrezia energetikoaren igoera. Pobrezia-mota hori, duela urte gutxira arte, ez zen batere ohikoa Euskadiko bizi-baldintzetan, ezta Estatukoetan ere, baina horren eragina areagotu egin da azken urteotan krisialdiaren ondorio gisa, errentak murriztu direlako eta faktura energetikoa garestitu delako. Familia batek pobrezia energetikoaren egoeran dagoela esaten dugu etxeko beharrezko erantzuteko beharrezko den energia kantitatea ezin ordain dezakeenean eta/edo sarreren zati handiegia erabili behar duenean etxebizitzako faktura energetikoa ordaintzeko.

Lehenik eta behin, Eusko Jaurlaritzaren PGDIren arabera, 2014. urtean, euskal biztanleen % 11k aitortu zuten zailtasunak zituztela etxeko tenperatura egokiari eusteko, guztira, 237.000 pertsonak baino gehiagok. Datu horrek badakar % 31,8ko hazkundea 2012ko inkestako datuen aldean, eta +% 168,1eko igoera krisialdiaren aurreko datuen aldean (2008an, proportzioa % 4,1ekoa zen).

Europar, EUROSTAT erakundearen arabera, 2013. urtean, etxeko tenperatura egokiari eusteko ezintasunaren eragina EAEko eraginaren antzekoa zen (ohartu behar dugu eragin hori neurtzeko bi eragiketa estatistiko desberdin erabiltzen dira): arazo horrek biztanleriaren % 10,8ri eragiten die, eta tasa hori nahikoa egonkorra izan da azken urteotan. Iturri horri jarraiki, arazoak Espainiako biztanleriaren % 8ri eragiten zion 2013. urtean, baina auzi honen gaineko balioak oso aldakorak dira, esate baterako, % 44,9 Bulgarian, % 30,5 Zipren edo % 1 inguru herrialde nordikoetan (Finlandia eta Suedia).

Era berean, pobrezia energetikoaren adierazletzat hartu da familiaren guztizko errentaren % 10 baino gehiago etxeko energia-gastua finantzatzeko erabili behar duten familien ehunekoa. 2012. urtean, Statistikako Institutu Nazionalaren Familia Aurrekontuen Inkestako datuen arabera, aipatutako egoerak euskal familien % 8ri eragiten zien (2011ko ratio berdina, baina 2007ko ratioaren bikoitza baino gehiago); Estatuan, berriz, familien % 16,6ri eragiten zien batez beste (aurreko urtean baino ehuneko 1,6 puntu gehiago eta 2007an baino ehuneko 10 puntu gehiago). Autonomia-erkidegoetan, EAEk tasarik txikiena izan zuen 2012an, Kanariak bigarrena (% 9), eta eraginik handiena Gaztela-Mantxak (familia guztien % 35 eraginda) eta Gaztela eta Leonek (familia guztien % 25etik gora eraginda) pairatu zuten.

Gaia aldatuta, herrialde aurreratuenen gizarte- eta demografia-gertaerarik bereizgarrienetakoa dugu biztanleen zahartzea azken hamarkadetan. Gertaera horren eraginez, adin-piramidea nabarmen zabaltzen da goialdean eta, horren ondorioz, gazteriarri dagokion adin-taldeak pisu erlatibo esanguratsua galdu du. Orain dela 100 urte, biztanleriaren erdia 24 urtetik beherakoa zen eta batez besteko adina 28 urtekoa zen. Gaur egun, ordea, euskal biztanleen batez besteko adina 40 urte ingurukoa da. Hain zuzen ere, biztanle gazteen garrantziaren galera ohiko gertaera da Europar Batasunean, baina kezkarriagoa da Estatuan eta Euskal Autonomia Erkidegoan beste herrialde batzuetan baino. Azken bost urteotan, 15-29 urteko adin-tartearen garrantzi erlatiboak % 19,3tik % 17,9ra jaitsi da EB28an; % 19,3 % 16,1era Estatuan; eta 16,4tik % 13,7ra. EAEko tasa, gaur egun, 300.000 pertsona ingurukoa da.

Ikasketa-mailari dagokionez, 25 eta 34 urte arteko adina daukaten euskal gazteen % 51 goi-mailako ikasketen jabe ziren 2013. urtean, LHII-koak edo unibertsitate-ikasketak. Gazteen % 40k Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzaren Ondoko ikasketak eginda zituzten eta gainerakoek, % 9k, Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako ikasketak gaindituta zituzten. Gainera, gazteen ikasketa-maila, nagusiki, gurasoena baino handiagoa da.

Lan-merkatuari gagozkiola, gazteak ditugu, alde handiz, langabezia-tasarik handiena jasaten dutenak; gazteen langabezia-tasa haziz Joan da 2007tik aurrera, eta 2013. urtean % 39tik gorakoa zen (25 urtetik gorakoentzat), EUSTAT erakundearen Biztanleria Jardueraren Arabera (BJA) delako estatistikari jarraiki. 2014ko batez bestekoak, % 37,3k, joera-aldaketa iradokitzen du, eta horren ondorioz, badirudi enplegua apurka-apurka berreskuratzen hasiko dela. Gainera, bilakaera hori gertaera arrunta da Europan (abiadura motelagoz, baina) eta bereziki oldarkorra izan zen Espainian, gazteen langabezia-tasa % 55etik gorakoa izan baitzen 2013an, baina enplegua berreskuratzen hasi zen azken urtean.

Gazteak horien enpleguaren ezaugarriak aztertuta, Gazteriaren Behatokiaren arabera, 2013. urtean, lanean zeuden 34 urtetik beherakoen (horixe da gazteriaren azterketari ekiteko gero eta gehiagotan kontuan hartzen den adin-atalasea) % 72,9k lansaio osoan jarduten zuen, baina lansaio partziala % 24,5etik (2011n) % 27ra igo zen. Egoera hori askoz ohikoagoa da emakumeen artean (% 37), gizonetan baino (% 16,9). Lansaio osoko lana aurkitzeko zailtasuna da egoera horren arrazoi nagusia kasu guztien % 62,6. Familia-betekizunek hein handiagoan baldintzatzen dituzte emakumeak (% 10,9) gizonak baino (% 1,1) lansaio partzian jarduteko erabakia hartzerakoan (batez beste, kasuen % 7,8).

2103an aitortutako batez besteko lanskari garbia 1.113,15 eurokoa izan zen hilean eta ez zuen aldaketarik izan 2011. urtetik. Lansaio partzian aritzen zirenen batez besteko soldata 671,40 eurokoa izan zen eta lansaio osoko enplegua zeukatenena 1.280,50 eurokoa hilean. Emakumeek, batez beste gizonek baino 200 gutxiago irabazten zituzten.

Langabeziak eragin handiagoa izan zuen 34 urtetik beherakoetan (% 26,6) emakumeetan baino (% 18,6); 2013. urtean, tasa % 22,7koa izan zen kolektibo osoarentzat. Gainera, zenbat eta ikasketa-maila handiagoa izan, orduan eta langabezia-tasa txikiagoa, baina 2011 eta 2013 urteen artean, langabezia-tasa erdi-mailako edo goi-mailako ikasketen jabeen artean ere areagotu zen: derrigorrezko hezkuntza bete dutenen langabezia-tasa % 32,3koa izan zen (2011. urteko ratio berdina); erdi-mailako eta goi-mailako ikasketak dituztenen langabezia-tasa % 24,4koa eta % 19,1koa izan zen, hurrenez hurren (2011n, aipatutakoen arteko langabezia-tasa % 17,4koa eta % 13koa izan zen, hurrenez hurren).

Langabezian emandako denboraren iraupenari dagokionez, langabezian zeuden 34 urtetik beherako 10etik 4 urtebete baino gehiago eman zuten langabezian (% 43,5). Gainera, iraupen luzeko langabeziak sarriago eragin zien gizonezkoiei (% 49,4) emakumezkoiei baino (% 34,7) eta derrigorrezko eta erdi-mailako ikasketak zituztenei (% 48,2) goi-mailako ikasketak zituztenei baino (% 35,7). Gainera, langabezian egon ziren gehienek ez zuten langabeziagatik prestaziorik jasotzen (% 73,1).

Etxebizitza dela eta, 2013an 18 eta 34 urte arteko adina zuten gazteak (gazteen erdia baino zerbait gutxiago, % 48,1) emantzipatuta bizi ziren. Gainera, emantzipazioa ohikoagoa da emakumeen artean (% 54,5) gizonen artean baino (% 42). Talde horretako nagusien artean, hau da, 30 urtetik gorakoen artean, gazteen % 20 gurasoekin bizi ziren. Gazteak, batez beste, 30 urtean emantzipatzen dira, hau da, galdetutako gazteen iritziz emantzipatzeko adin egokiena denetik (24 urte) 6 urtera eta Europar Batasunean emantzipatzeko batez besteko adinetik (26,1 urtekoa) 4 urtera. Europar Batasunaren esparruan, emantzipatzeko batez besteko adina oso aldakorra da: Suedian, esate baterako, 19,9 urtekoa da eta Kroazian, ostera, 32,7 urtekoa. Espainian, batez bestekoa 28,9 urtekoa da (EUROSTAT erakundearen 2013ko datuak).

Gazteek beraiek diotenez, galdetutako lautik hiruk aipatzen dutela, emantzipatzeko zailtasunik handiena etxebizitzaren prezio garestia da. Gehienek iritziz, etxebizitza eskuratzeko zailtasun handienetakoak diru-sarreraren nahikorik ez izatea (% 66,5) eta kredituak eskuratu ahal izatea (% 66) dira. Horren ondorioz, alokairu bidezko emantzipazioa igo egin da azken urteotan eta, 2013. urtean, jabetza bidezko emantzipazioari gailendu zitzaion, nahiz eta bigarrenahokoena izan zen 2011. urtera arte: 2013an, gazteen % 49,4 alokairuan bizi ziren; % 43,5, berriz, jabetzan eskuratutako

etxebizitza batean; eta gainerako % 6,1 beste moduren batean: doan lagatako etxebizitzetan, enpresa-etxebizitzetan... Gainera, babes ofizialeko etxebizitza batean (alokatutakoa nahiz erositakoa) bizi diren gazteen ehunekoa igo da azken urteotan, % 9,9tik (2011n) % 15,8ra (2013an). 2011 eta 2013 urteen artean, nabarmen hazi zen gizarte-alkairua eta % 3tik % 7,7ra igaro zen. Jabetzan eskuratutako etxebizitza babestuen kopurua ere hazi zen, % 6,9tik % 8,1era.

Etxebizitza librea erosita, bakarrean emantzipatu nahi izango lukeen lansaridun gazte batek, gaur egun, hileko soldata garbiaren % 68,2 erabili beharko luke hipotekaren lehen hileko kuota ordaintzeko. Bestalde, merkatu librean alokatzeko aukera ere nahikoa garestia da bakarrean emantzipatu nahi duen pertsona batentzat: alokairuko etxebizitza librea eskuratzeko kostua hileko soldata garbiaren % 59koa izan zen 2013an.

2014ko "Pobrezia eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkestan" esaten denez, azkenik, azpimarratu behar dugu gaur egungo pobrezia- eta kolokatasun-egoerek bereziki eragiten dietela gazteenei, bereizkeria-mota guztiak kontuan hartuta. Horrela, biziraupen-pobrezia tasa (oinarri-oinarrizko beharriaz erantzuteko diru-sarrerara nahikorik ez izateari lotutakoa) % 10,2koa izan zen 2014an 15 eta 24 urteen arteko adin-taldearentzat, eta % 8,6koa 25 eta 34 urteen arteko adin-taldearentzat; biztanle guztiak aintzat hartuta, berriz, batez besteko tasa % 8,2koa izan zen. Gainera, pobrezia-mota horren eragina ia-ia bi puntu igo zen gazteen adin-taldean 2012ko ekitaldiaren aldean, baina ez 25 urtetik gorako aldean, hobekuntza apala izan baitzuten. Metatze-pobrezia dagokionez, (epe ertain eta luzean bizi-baldintza onargarriak finkatzeko ezintasuna) batez besteko tasa % 2tik gora ibili zen aipatutako bi adin-tarteetan (horietan, ratioa % 3koa eta % 2,3koa izan zen, hurrenez hurren); gainera, egoerak txarrera egin du bi adin-tarte horientzat azken bi urtekoan.

Guztiz ere, euskal gazteriaren aukerei buruzko azken datuen arabera (2014ko azarokoak), zerbait hobetu da lan aurkitzeko edo lehengoari eusteko aukera. Gainera, gazteek orain dela urtebete baino konfiantza handiagoa dute etorkizunari eta egungo egoerari aurre egiteko gazteek duten ahalmenari dagokionez.

1.9. OSASUNA ETA OSASUN SISTEMA

Euskal Autonomia Erkidegoan, gizonezkoen bizi-itxaropena 9,3 urte hazi da 1975 eta 2010 urteen artean (69,6 urtetik 78,9 urtera) eta emakumezkoena 8,5 urte (76,9 urtetik 85,4 urtera), EUSTAT erakundeak argitaratu duen *Osasunaren egoera 2014* izeneko txostenaren arabera. Era berean, bizi-itxaropenaren inguruko 2025 urtera arteko proiektioei jarraiki, bizi-itxaropenak goranzko bilakaera izango du eta euskal gizartearen luzaroago bizi izango da. Hala, 82,6 urtekoa izango da gizonezkoentzat eta 88,4 urtekoa emakumezkoentzat 2025. urtean; bestalde, emakumezkoen eta gizonezkoen arteko aldea 6,5 urtetik (2010ean) 5,8 urtera (2026an) igaroko da.

Beste alde batetik, Euskal Autonomia Erkidegoko 2013ko Osasun Inkestako datuen arabera (MGBI13), menpekotasunik gabeko bizi-itxaropena (MGBI) 69,3 urtekoa izan zen gizonezkoentzat eta 73,1 urtekoa emakumezkoentzat. 2007. urtearen aldean, MGBI 0,3 urte jaitzi zen gizonezkoentzat dagokienez eta 1,8 urte emakumezkoentzat dagokienez; alabaina, menpekotasunak jotako urteen kopurua (MBI) 1,7 urte igo da gizonezkoentzat dagokienez eta 3,1 urte emakumezkoentzat dagokienez.

EUSTAT erakundearen Heriotzen Estatistikako datuen arabera, 2013. urtean 2012. ean baino 589 heriotza gutxiago izan ziren; hildako gizonezkoen kopurua 186 izan zen eta emakumezkoena 9.506. Aipatutako jaitziera generoaren arabera ere gertatu zen. Horrela, gizonezkoen heriotza-kopurua 166 (-% 1,6) beheratu zen emakumezkoen heriotza-kopurua 423 (-% 4,3).

Heriotzen % 61,6 80 urtetik gora gertatzen dira. Horrela, heriotzen kopurua 7.569koa izan zen 80 eta 89 urtekoen artean; 4.291koa 90-99 urteen artean; 267koa 99 urtetik gorakoen artean; eta 1koa 110 urtetik gorakoen artean.

Heriotza gehienak gaixotasun ez-transmitigarrien ziozkoak dira, batik bat, gaixotasun kardiobaskular eta tumoreen ziozkoak. 2013. urtean, tumoreen ziozko heriotzak guztizko heriotzen % 31,2 izan ziren EAEn eta zirkulazio-aparatuaren gaixotasunen ziozkoak % 27,5.

Bestetik, gizabanakoen osasunaren ikuspegitik, pertsonen jokaerak eta jarrerak ere eragin diezaiokete osasunari, norberaren ohituren osasungarritasunaren arabera.

Buruko osasunari dagokionez, Osasunaren Mundu Erakundearen (OME) iritziz, osasuna ongizate fisiko, mental eta sozialaren egoera gogobetea da, ez gaitz edo gaixotasunen gabezia hutsa⁹; biztanleriaren % 25ek baino gehiagok bizitzaren uneraren batean pairatuko du buruko asalduraren eta/edo jokabidearen asalduraren bat; ildo horretan, gero eta agerikoagoa da buruko funtzioak lotuta daudela jarduera fisiko eta sozialarekin, bai eta osasun-egoerarekin ere. Kasurako, depresioa arrisku-faktorea da minbiziak jotakoentzat eta bihotz-hodietako asaldurak pairatzen dituztenentzat. Euskal Autonomia Erkidegoko Osasun Inkestako datuen arabera –5 urterik behin argitaratzen da eta azken edizioa 2013koa izan zen– depresio eta antsietatearen sintomen prebalentzia⁹ areagotu da eta % 17,4tik (2002. urtean) % 24,3ra (2013. urtean) igaro da, bereziki emakumeen artean.

Elikatzeko ohiturei gagozkiela, adituen esanetan, Dieta Mediterranea izenekoaren eredu hurbilenez, hots, fruta, barazki, lekale eta arrainen kontsumoan oinarritutakoek, eta animalia-jatorriko gantzen eta opil industrialen kontsumo txikiak zerikusi handia dute morbiditatearekin gutxitzearekin, batik bat, patologia kardiobaskularraren eraginez sorrarazten den morbiditatearekin. Euskal Autonomia Erkidegoko 2013ko Osasun Inkestako datuen arabera, generoaren araberrako aldeak agertzen dituzte elikatzeko ohituretan; badirudi gizonezkoek haragi eta hestebete gehiago jaten dituztela eta emakumezkoek fruta, barazki eta arrain gehiago jaten dituztela, hestebeteak eta gozokiak baino.

Gizeneri edo obesitatearen prebalentziari dagokionez, esan behar da obesitatea heriotza-kausa eta gaixotasun askoren prebalentziari lotzan zaiela (kardiobaskularrak, hipertentsioa, diabetesa, bularreko minbizia, koloneko minbizia eta prostatako minbizia) eta Euskal Autonomia Erkidegoko 2013ko Osasun Inkestako datuen arabera, obesitatearen prebalentzia areagotuz joan da azken urteotan. Hala, sexuaren araberrako tasa estandarizatuetan, gizonezkoen % 13,9k eta emakumezkoen % 12,6k obesitatea pairatzen zuten 2013. urtean. 1997. urtean, berriz, gizonezkoen % 9,5ek eta emakumezkoen % 10ek.

Asistentzia-jarduerari dagokionez, Osakidetzaren jarduera aintzat hartuta, esan behar dugu batez besteko okupazio-indizea jaitsi egin zela 2013. urtean (ehuneko 1,3 puntu, 2012ko urtearen aldean), eta % 77,8koa izan zela; aurreko urtean, aldiz, % 79,1koa izan zen. %100 gaindituta eta, beraz, aipatutako batez bestekoaren gainetik, medikuntza-zerbitzuetan, ondoko espezialitateak ditugu: pneumologia (% 128,9), barne-medikuntza (% 124,3), digestio-aparatua (% 110,4) eta psikiatria (% 100,3); eta kirurgia-zerbitzuetan: urologia (% 103,8). Gainerako medikuntza-zerbitzuak % 100aren azpitik, baina batez bestekoaren gainetik dauzkagu, ondokoak izan ezik: errehabilitazioa (% 76,5), eta gainerako kirurgia-zerbitzuak, kirurgia plastikoa (% 58,2), bularraldeko kirurgia (% 72) eta kirurgia baskularra (% 76,7) izan ezean.

Eguneko batez besteko egonaldiak berriz ere egin zuen behera Osakidetzaren sarean, 5,4tik 5,2ra. Batez bestekoaren oso gainetik egon ziren errehabilitazioa (26,9), psikiatria (14,5), zaintza aringarriak (14), hematologia (10,2), barne-medikuntza (7,6) eta digestio aparatua (7,2).

Itxarote-zerrendeiei gagozkiela, 2011ra arte, bilakaera gorakorra agertzen zen urte batean eta beherakorra hurrengoan, itxarote-zerrendan zeuden pazienteen gutzitza, bai eta batez besteko berandutzean ere. 2012an, berriz, joera eten zen eta itxarote-zerrendako pertsonen kopurua berriro ere igo zen.

Osakidetzaren aurrekontuko likidazioak, EAEko kontu orokorretan oinarrituta, erakusten du osasun-erakundeak 2013. urtean egindako gastua, 2.533,6 milioi eurokoa izan zela (2012an baino % 2,3 gutxiago), hau da, BPG izendatuaren % 3,8. Jaitsiera hori gertatu zen ustiapen-gastuek behera egin zutelako (langileria, hornidura eta beste gastu batzuk), baita inbertsio-gastuek ere. Guztira likidaturiko kopurutik, % 3,2 inbertsioei zegokien (79.866 mila euro)

⁹ Une edo aldi jakin batean, ezaugarri jakin bat duten talde edo populazio bateko banakoaren ratioa.

eta % 96,8 ustiapen-gastuei. Azkenekoetan, langileriaren gastua azpimarratu behar dugu, erakundearen gastu osoaren % 66,7koa izan baitzen.

EAEko aurrekontu-likidazioaren gaineko datuen arabera, Eusko Jaurlaritzak Osasun arloan erabilitako gastu-partida 3.294 milioi euroko izan zen 2013. urtean, hau da, 2012. urtean likidatutako gastua baino % 1,9 gutxiago. Zenbateko hori Eusko Jaurlaritzaren 2013ko guztizko aurrekontuaren % 34,4koa izan zen, hau da, BPG izendatuaren % 5, aurreko urteko ehuneko berdina.

1.10. HIRIGINTZA ETA ETXEBIZITZA

Eusko Jaurlaritzako Etxebizitza Sailak egiten duen “Higiezinaren Eskaintzaren Estatistika” izeneko azterketari jarraiki, esan dezagun, alde batetik, azken urteko etxebizitzaren guztizko eskaintza (salmenta eta alokairua) % 18,7 igo dela (aurreko urtean, % -13,9 izan zen) eta 40.400 etxebizitza gehitu zaizkiola eskaintzari laugarren hiruhilekoan. Beraz, 2014. urtean, eskaintzaren jaitsiera moteldu zen eta 2012-2013 aldirian izandako galeraren zati bat berreskuratu zen. Etxebizitza-motaren arabera aztertuta, ondoko datuak emango ditugu:

- Salgai dauden etxebizitza eraiki berrien eskaintza % 42,3 jaitsi zen eta, 2014. urteko laugarren hiruhilekoan, horien batez besteko prezioa 3.338,9 €/m²-koa izan zen, hau da, 2013. urtean baino % 4,2 gutxiago. Lurreko azterketak dioskunez, batez bestekoa merkeagoa da Araban (2.870,5 €/m²); Bizkaian eta Gipuzkoan, berriz, batez bestekoa 3.392,5 €/m² eta 3.405,8 €/m² dugu, hurrenez hurren.
- Salmentan eskaintako babes ofizialeko etxebizitzaren batez besteko prezioa 1.682 €/m², -koa izan zen 2014. urtean, hau da, aurreko urtean baino % 3,5 gehiago. Babes ofizialeko etxebizitzaren eskaintza 2.268koa izan zen 2014ko laugarren hiruhilekoan, hau da, aurreko urtean baino % 41,2 gutxiago.
- Eskaintzan zeuden bigarren eskuko etxebizitzaren stocka % 39,7 hazi zen 2014. urtean, eta horien batez besteko prezioa 3.058,2 €/m²-koa izan zen, hau da, urtebete arinago zeukaten batez bestekoa baino % 3,6 gutxiago. Lurreko azterketaren arabera, Gipuzkoako prezioak batez besteko balioetik gora jaitsi ziren (% 6,7); Araban eta Bizkaian, ordea, % 3,7 eta % 2,4 jaitsi ziren, hurrenez hurren.
- 2014ko ekitaldian, 2.645 etxebizitza eskaintzen ziren alokairuan, hau da, aurreko urtean baino % 16,7 gehiago. Etxebizitza libreen eskaintza (guztizko eskaintzaren % 94,) % 26,9 hazi zen eta horren kopurua 1.974 etxebizitzatik 2.505era igo zen; alokairuan egon den babes ofizialeko etxebizitzaren eskaintza % 52,2 jaitsi zen; hortaz, babeseko etxebizitzaren eskaintza % 12,9tik % 5,3ra igaro zen 2013. urtetik 2014ra.
- EAEko babes ofizialeko etxebizitzaren batez besteko errenta 326,3 eurokoa izan zen hileko 2014. urtean, hau da, aurreko urtean baino % 2 gutxiago.
- Azkenik, alokairuan eskaintako etxebizitza libreen batez besteko errentaren prezioa 844,7 eurokoa izan zen hileko 2014. urtean, hau da, aurreko urtean baino % 2,3 gutxiago. Lurreko azterketaren arabera, Bizkaian izan zuen preziorik handiena (861 €/hil); gero Gipuzkoak (818,5 €/hil) eta azkenik Arabak (729,4 €/hil).

Etxebizitzaren eskariari dagokionez, gurasoekin edo tutoreekin bizi eta 18 eta 44 urteen arteko adina duten pertsonak lehen etxebizitza eskuratzeko beharrezkoak den bezainbatean, Eusko Jaurlaritzaren “Etxebizitzaren beharren eta eskariaren inkesta” (EBEI) delakoaren azkenean, 2013ko urtekoan, jasotzen da etxebizitza eskuratzeko bidea finantzatzeko diru-sarrera nahikoak dituzten 65.346 pertsonak behar hori agertu dutela. 2011. urtearen aldean, etxebizitza eskuratzeko beharrezkoak % 25,9 jaitsi da, % 39,6 2010. urteko egoeraren aldean eta % 41 2009. urteko egoeraren aldean.

	HIRIGINTZA ETA ETXEBIZITZA EAEn. ERREFERENTZIAZKO ADIERAZLEAK				ESTADO 2014
	CAPV				
	2007	2012	2013	2014	
ETXEBIZITZEN ESKAINTZAREN HAZKUNDEA (OFIN)	+22,2	-11,4	-13,9	+18,7	..
ETXEBIZITZEN GUZTIZKO ESKARIAREN HAZKUNDEA* (ENV)	-20,9	..	+0,6
ETXEBIZITZA BABESTUEN ESKARIAREN HAZKUNDEA (ETXEBIDE)	+3,0	+0,5	+2,2
ETXEBIZITZEN PREZIOEN INDIZEA (EPI)	+4,1	-13,3	-5,3	0,0	1,7
EJren ETXEBIZITZA PROGRAMAKO GASTUA BPGren GAINEAN (%)	0,28	0,22	0,19

*Iturria: EGABek landutako datuak, EUSKO JAURLARITZAREN eta INEren datuetan oinarrituta.
* Etxebizitza eskuratzeko eta aldatzeko beharrezko batura.*

2010 eta 2013 urteen artean gertatu den lehen etxebizitza eskuratzeko beharraren jaitsieraren zergati aztertzerakoan, hainbat arrazoiren garrantzia aipatu behar dugu: lehenengoa demografiarekin lotuta dago zuzen-zuzenean; izan ere, gurasoekin edo tutoreekin bizi den 18 eta 44 urte arteko biztanle kopurua nabarmen jaitsi da. Hala, 2010ean, 302.733 pertsona zeuden egoera horretan eta 2013an, 267.256 pertsona (-% 11,7). Nabarmen beharreko bigarren arrazoiak zerikusi handia dauka krisialdiarekin: lehen etxebizitza eskuratzeko beharra duten 18 eta 44 urte arteko pertsonen ehunekoaren jaitsiera hertsiki loturik dago diru-sarrerarik ez duten adin horretako biztanleen kopuruaren gehikuntzarekin (2010ean, % 45,1; 2013an, aldiz, % 52,8). Beraz, arrazoi hori ez da kontuan hartzen etxebizitzaren beharrezana kalkulatzeko orduan. Gainera, diru-sarrerari ez duten biztanleen kopuruari diru-sarrera nahikorik ez edo diru-sarrera ez-finkoak dituzten biztanleen kopurua, gehikuntza are nabarmenagoa da, gizatalde horren % 48,2tik % 63ra igotzen baita. Kopuru absolutuetan emanda, 2010. urtean baziren 145.741 pertsona egoera ekonomiko ezegonkorra edo estua zutenak lehen etxebizitza eskuratzeko eta, 2013. urtean, 168.407 pertsona.

Beste alde batetik, 2013. urtean, guztira 61.621 euskal familiak etxebizitzaz aldatzeko beharrezana aitortu zuten, hau da, guztizkoaren % 7,1ek. Kopuru hori % 62 handiagoa da 2011. urtean adierazitako beharrezanaren aldean; urte horretan, aldatzeko beharrezana agertu zuten familia guztien % 4,5ek. Horren haritik, epe luzeko ikuspegitik jorrotuta, esan beharra dago 2013. urtean adierazitako etxebizitzaz aldatzeko beharrezana handienetakoa dela 2005. urtetik, nahiz eta denboran zeharreko bilakaera oso aldakorra izan den.

Era berean, EBEIren arabera, EAEko 90.139 etxebizitzek esku-hartzeren bat beharrezkoa zuten 2013. urtean zaharberitzeko helburuz. Kopuru hori EAEko familia-etxebizitza guztien % 10,3 zen urte horretan. Bilakaerari begiratuta, etxebizitzak zaharberitzeko beharrezana areagotu zen 2011tik 2013, etxebizitza-kopuruari dagokionez (% 19,6) eta beharrezan horren eragin erlatiboari dagokionez (ehuneko 1,4 puntu gehiago). Epe luzeko ikuspegitik aztertuta, joera aldaketa antzeman daiteke 2009. urtetik aurrera etxebizitzak zaharberitzeko beharrezanaren ehunekoak erakusten zuen jaitsiera dela eta.

Bestalde, Etxebizitzako Behatokiak argitaratutako *“Etxebidieren Ebaluazio Txostenean”* jasotzen denez, zerbitzu horri egindako eskaeren arabera, EAEko etxebizitza babestuen eskaria % 2,2 hazi zela 2013an, eta aurreko urtean % 0,5 igo zela (2009-2011 aldian, berriz, jaitsi zen). Zehatzago esanda, etxebizitza babestuen eskatzaileen Eusko Jaurlaritzako erregistroan, 86.659 eskaera inskribatuta zeuden 2013. urtearen amaieran EAE osoan, hiru lurraldeetako espedienteen kopurua igo zelarik: Araban, % 3,5 igo zen (lurralde horretan dago eskariaren guztizkoaren % 11,4); Gipuzkoan, % 3,4 (lurralde horretakoak dira inskribatutakoen % 33,5); Bizkaian, berriz, % 1,3 igo zen, batez bestekoaren azpitik (bertakoak dira inskribatutakoen % 55,2). Gainera, esan beharra dago eskarien % 66,9 banakakoak direla eta gainerako % 33,1 familia-unitateenak.

Higiezinen jarduerari gagozkiola, Notariotza Estatistikan oinarrituta Sustapen Ministerioak ematen dituen datuei jarraiki, 13.878 etxebizitza-salerosketa (behin-behineko datuak) burutu ziren notario aurrean Euskal Autonomia Erkidegoan 2014an, hau da, 2013an baino % 29,3 gehiago (Estatuan, aldi horretan, % 21,6ko igoera izan zen, guztira, 365.594 salerosketa). Ondoz ondoko hiru urtean jaitsiera nagusi izan ondoren, emaitza positiboa izan zen, baina, hala ere, 2009. urtean baino % 21,7 txikiagoa. Urte hartan, 17.724 salerosketa gauzatu ziren.

Etxebizitza-politika dela eta, Eusko Jaurlaritzaren Etxebizitza Programan gauzatutako aurrekontua nabarmen igo zen aurreko urteetan (2009an izan zuen balio handiena, guztira, 207,4 milioi euro) baina 2010 eta 2011 urteetan, aldiz, jaitsiera esanguratsua izan zuen, hain zuzen ere, % 40,7koa biurteko horretan. 2012an, gastua % 18,9 igo zen, guztira, 146,3 milioi euro, baina 2013. urtean, honako informazioa jasota dagoeneko azken urtean, gauzatutako gastua berriro ere urritu zen (125,7 milioi euro, -% 13,3). Kopuru hori EAEko BPGren % 0,19 da.

Etxebizitzak eraikitzeke zuzeneko inbertsioen bolumenari dagokionez, Etxebizitza Taldeak (Sailak berak —irudian ikusten denez, 21,1 milioi euroko inbertsioa egin zuen— eta sailari atxikitako sozietate publikoek osatutakoa) 104 milioi euro inbertitu zituen 2013an (-% 4,8, 2012. urtearen aldean). Beraz, programaren inbertsioa murriztu zen azken urtean eta 2013an bertan, Taldearen gastuaren % 41,5 izan zen (2012an, % 45,9).

Hala berean, Euskadiko Zerga Koordinaziorako Organoaren azken txostenean jasotzen denez, PFEZn aitortutako ohiko etxebizitzagatiko kenkariak (alokairuari eta inbertsioari dagozkionak) 468,1 milioi eurokoak izan ziren 2011. urtean, hau da, aurreko urtean baino % 2,9 gutxiago. Kopuru hori Eusko Jaurlaritzaren Etxebizitza Programari lotuta urte horretan gauzatutako gastuaren % 263 izan zen (123 milioi euro).

1.11. GIZARTE BABESA

Hasteko eta bat, EUSTETA erakundearen 2103ko “EAEko Gizarte Babesari buruzko Kontuaren” arabera, Euskadin helburu horretako guztira erabili ziren baliabideak 16.663 milioi eurokoak izan ziren lehen aipatutako urtean, hau da, 2012an baino % 1,9 gehiago. Esandako kopurua urte horretako BPGren % 25,22 izan zen (% 0,7ko hazkundea, 2012ko urtearen aldean), behin-behineko datuen arabera.

Gainera, EUROSTAT erakundeak argitaratutako datuen arabera, 2012. urtean, biztanleko gastua gizarte babesean Euskadin, eroste-ahalmenaren parekotasunaren arabera neurtuta, de 7.940 eurokoa izan zen, hau da, EBko batez bestekoaren (7.591 euro) eta Estatuko batez bestekoaren (6.027 euro) gainekoa.

Beste alde batetik, Gizarte Zerbitzuetako gastua Euskal Autonomia Erkidegoan 2.290,6 milioi eurokoa izan zen 2012an (informazioa eskuratu deneko azken urtea), hau da, aurreko urtean baino % 0,7 gutxiago, EUSTAT erakundearen “*Gizarte Zerbitzuei eta Gizarte Ekintzari buruzko Estatistikaren*” arabera.

2012. urtean, gastu hori gure erkidegoko BPGren % 3,5 izan zen eta, batez beste, 1.050 euroko gastua eragin zuen biztanleko, hau da, 2011n baino % 1,1 gutxiago. Herri-administrazioen ahalegina 1.693,8 milioi eurokoa izan zen, hau da guztizkoaren % 73,9, eta gainerakoa, % 26,1 sektore pribatuaren esku etorri zen. Gastatutako lau eurotik bat erabiltzaileen kuoten eta beste salmenta batzuen bidez finantzatu zen.

GIZARTE ZERBITZUAK EAEn. ERREFERENTZIAZKO ADIERAZLEAK			
EAEko GIZARTE ZERBITZUEN ESTADISTIKA			
	2010	2011	2012
GASTUA BIZTANLEKO (€)	1.001,1	1.061,4	1.050,0
BPGren GAINEKO GASTUA	3,3	3,5	3,5
MENPEKOTASUNAREN LAGUNTZA-SISTEMA: MENPEKOTASUNAREN ESPAINIAKO BEHATOKIAREN BALORAZIOA			
	2012	2013	2014
EAE	7,5	8,3	7,5
ESTATUKO BATEZ BESTEKOA	4,7	4,7	4,8
<i>Iturria: EGABek landutako datuak, EUSTATen eta MENPEKOTASUNAREN ESPAINIAKO BEHATOKIAREN datuetan oinarrituta.</i>			

Gizarte-zerbitzu guztien artetik, biztanle guztientzat eta adineko pertsonentzat baliatutakoak ditugu baliabide gehien hartzen dituztenak; izan ere, bien artean, guztizko gastuaren % 69,7 batu zuten (2011ko behin-behineko datuen arabera).

2007ko Menpekotasun Legearen ezarpenari dagokionez, Adinekoen eta Gizarte Zerbitzuen Institutuaren (IMSERSO) 2014ko abenduaren 31ko datuek adierazi dutenez, EAEk 90.041 ebaluazio-eskabide erregistratuta zituen data horretan **Mendekotasunari Arreta eskaintzeko Sistemari**. Gainerako erkidegoetan bezala, eskabide horietako gehienak mendekotasun mailaren aintzatespena berrikusteko izan ziren. Eskabide horiek Estatu osoko eskabideen % 5,65 dira, nahiz eta gure Erkidegoko biztanleria Estatuko biztanleriaren % 4,68 den.

Eskatzailearen profila honako hau da: emakumea (eskatzailen % 65,2 dira), 80 urtekoa edo zaharragoa (eskatzailen % 52,95, eta emakumeen % 59,82). Bigarren adin-talde garrantzitsua 65 eta 79 urte artekoa da, eskabide guztien % 22,89 direla. Arestian aipatutako datan, 47.998 prestazio eman ziren eta horietatik % 49,6 Familia Zaintzagarriko Prestazio Ekonomikoari egokitu zitzaizkien. Prestazioen % 21,38 Egoitzako Laguntzakoak izan ziren, % 10,78 eguneko/gaueko egoitzetako zaintzakoak eta % 9,35 etxeko laguntza-zerbitzuetakoak, prestazio eta laguntza garrantzitsuenak aipatzearen. Prestazioen jasotzaileak 41.049 pertsona onuradun izan ziren (ratioa 1,17 prestaziokoa da pertsona bakoitzeko, pertsona bat zerbitzu edo prestazio bat baino gehiagoren onuradun izan baitaiteke). Kopuru hori prestazioa jasotzeko eskubidea aitortuta duten 46.260 pertsonen % 88,7koa da.

Kopuru horien osagarri gisa, Espainiako Gizarte Zerbitzuetako Zuzendari eta Gerenteen Elkarteko kideek osatzen duten "Mendekotasunaren Espainiako Behatokia"ren txostenei esker, mendekotasunaren artatzeko sistemaren hedapenaren lanbide-ebaluazioaren jarraipena egin daiteke autonomia erkidegoaren arabera. Sistema ezartzeko kopuruaren eta profesionalen ebaluazioen laburpen gisa, Behatokiak erkidegoak puntuatu eta sailkapena aurkeztu ohi du. Sailkapen horretako lehenengo postuan Gaztela eta Leon egon zen 2014ko abenduan (10en gaineko 10 puntu jasota), eta EAE bigarren postuan egon zen, 7,5 puntu jasota; Estatuko batez bestekoa, aipatutako urtean, 4,8 puntukoa izan zen. Gure erkidegoak 8 hamarren galdu zituen azken urtean; Estatuko batez bestekoak, berriz, hamarren bat irabazi zuen.

Behatokiaren ebaluazioak dioenez, Euskadik arreta-maila onargarriak izan zituen azken urtean; bestalde, itzarote-zerrenda %10etik zerbait gora ibili zen. Behatokiaren ebaluazioak ontzat jo zuen menpekotasuna duen pertsona bakoitzeko gastuak izandako hazkundea, baina, ohi denez, ohartarazi zuen Euskal Autonomia Erkidegoan emandako prestazio gehienak Familia Inguruko Zaintzarako Prestazio Ekonomikoari zegozkiola, beste erkidego batzuetako neurri iritsi ez bazen ere. Alabaina, Mendekotasunaren Legeari jarraiki, prestazio hori salbuespenezko kasuetan baino ez litzateke eman beharko.

Beste alde batetik, 2014. urtean, milioi erdi pertsona baino gehiago (534.672, lehen zenbatespenaren arabera) **Gizarte Segurantzaren pentsio-sistemaren** onuradun izan ziren gure autonomia-erkidegoan (kontribuziozkoak eta ez-kontribuziozkoak). Kopuru hori aurreko urtekoa baino %1,4 gehiago da, eta aurreko urtean ere %1,7 hazi zen. Azken urteotan gertatu den legez, kopuruaren hazkundearen arrazoi nagusia dugu kontribuziozko pentsioen onuradun diren pertsonen hazkundea; izan ere, gainerako modalitateetan, oro har hartuta, kopurua beherantz doa. Hala, Gizarte Segurantzak emandako prestazio ekonomikoak jasotzen dituzten EAEko biztanleen ehunekoa 24,6ra heldu zen.

GIZARTE SEGURANTZAREN PENTISIO SISTEMA EAEn: ERREFERENTZIAZKO ADIERAZLEAK				
		2012	2013	2014
ONURADUNAK	ESTALDURA TASA	23,8	24,2	24,6
	URTEKO HAZKUNDEAREN %	1,3	1,7	1,4
GASTUA GUZTIRA	BPGren GAINEKO %	11,0	11,7	11,9
	URTEKO HAZKUNDEAREN %	4,2	4,9	3,3
KONTRIBUZIO-PENTISIOAK	GUZTIZKOAREN GAINEKO ONUR. %	97,6	97,6	98,0
	BATEZ BESTEKO PRESTAZIOAREN % LGSren GAINEAN	159,8	161,6	164,5
	AHALEGINAREN ALD. % KOTIZATZAILEKO	7,0	8,2	2,9

Iturria: EGABek landutako datuak ENPLEGU ETA GIZARTE SEGURANTZAREN MINISTERIOAREN datuetan oinarrituta.

Kontribuziozko pentsioei dagokienez (prestazioen % 98 eta gastuaren % 99,3 sorrarazi zituztenak), onuradunen batez besteko kopurua 523.900 izan zen (+%1,4) 2014. urtean eta hileko batez besteko zenbatekoa 1.076 eurokoa, %1,8 gehiago 2013. urteko zenbatekoaren aldean. Beraz, urtean 7.896,43 milioi euroko gastua egin zela kalkulatzen da, hau da, 2013. urtean baino %3,3 gehiago.

Laburbilduz, behin-behineko datuak erabilia, esan dezagun pentsioen ziozko gastua EAEn 7.951,6 milioi eurokoa izan zela guztira 2014an, 2013. urtean baino %3,3 gehiago. Hortaz, BPGren gaineko ehunekoa bi hamarren handitu zen aipatutako urtean, eta 2013ko %11,7tik %11,9ra igaro zen (EUSTAT erakundearen behin-behineko datuak aintzat hartuta).

Gizarte Segurantzaren pentsioen ziozko gastua Euskal Autonomia Erkidegoan eta Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusiaren kuoten bilketaren zenbatekoak erkatzen baditugu 2013. urteari dagokienez –horixe baita aipatutako bi datuak

DIRU-SARRERAK BERMATZEKO SISTEMA EAEn: ERREFERENTZIAZKO ADIERAZLEAK			
DIRU-SARRERAK BERMATZEKO SISTEMA EAEn			
	2012	2013	2014
GUZTIZKO GAST. HAZK. % URTEAN	4,7	4,6	8,1
DSBEren ONURADUNEN HAZK. %*	4,0	8,3	4,6
TXERTAKETAKO GUTXIENEO ERRENTEN ESTALDURA. MILA BIZTANLEKO TASAK			
	2012	2013	
EAE (DSBE)	31,91	34,00	
ESTATUKO BATEZ BESTEKOAK	4,60	5,48	

Iturria: EGABek landutako datuak, EUSKO JAURLARITZAREN eta OSASUN, GIZARTE POLITIKA ETA BERDINTASUN MINISTERIOAREN datuetan oinarrituta.
* Abenduko hilabeteak.

eskura ditzakegun azken urtea– gure zenbatespenen arabera, gastua 7.700 milioi eurokoa izan zen; sarrerak, berriz, 6.449 milioi eurokoak. Beraz, saldoa negatiboa izan zen, 1.251 milioi eurokoa eta aurreko urtean ere negatiboa izan zen, 841 milioi eurokoa.

Bestalde, **Diru-sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemaren** funtsezko prestazioa Diru-sarrerak Bermatzeko Errenta (DSBE) izenekoa da, Gizarteratzeko eta Diru-sarrerak Bermatzeari buruzko abenduaren 23ko 18/2008 Legeak ezarritakoari jarraiki.

2014. urtean, 65.683 familiak jaso zuten DSBE (abenduko datua). Onuradunen zenbatekoak % 4,6ko hazkundera izan zuen aurreko urteko zenbatekoaren aldean; urte horretan, 62.817 bizikidetz-unitatek jaso zuten laguntza. Lurraldearen arabera, Bizkaian egon zen jasotzaileen kopuru handiena, guztira 40.451, hau da, EAEko jasotzaile guztien % 61,6. Gipuzkoan, jasotzaileen % 23,3 egon ziren eta Araban onuradunen % 15,1.

LANBIDEn 2014ko abenduan jasota zeuden espediente aktibo guztietan, badakigu inskribatutako 65.683 pertsonetatik % 42,6 gizonezkoak zirela eta % 57,4 emakumezkoak. Onuradun gehien hartzen zituen adin-tartea 35 eta 44 urteen artekoa izan zen (guztizkoaren % 27,8). Gainera, prestazioa jasotzen zuten atzerritarrak guztizkoaren % 27,2 ziren. Azkenik, prestazioa jasotzen zuten titularren % 25,9 pentsiodunak ziren.

Gainera, 2010ean, Etxebizitzaren Prestazio Osagarria (EPO) abian jarri zen, arestian aipatu dugun 18/2008 Legea garatzeko. Haren helburua Diru-sarrerak Bermatzeko Errentaren osagarri diren prestazio ekonomikoen sistema egituratzea da, biztanleriako talderik ahulenek etxebizitzaren inguruko gastuak ordaindu ahal izan dezaten. Indarraldiko lehen urtean (2010ean), 51,1 milioi euroko gastua ekarri zuen EPOk, 64,9 milioi 2011n eta 71,2 milioi 2012an. 2013an, azkenik, guztira 76,03 milioi euro ordaindu ziren horren zioz, aurreko urtean baino % 6,8 gehiago. Jasotzaileen kopuruari dagokionez, 2014ko datua ezaguna da: 28.683 pertsona izan ziren, DSBEren onuradunak eta, gainera, EPOren jasotzaileak (aurreko urtean baino % 10,8 gehiago).

2014 urteari erreparatuta, badaukagu DSBE+EPO gastu bateratuaren zenbatekoa: 472,3 milioi euro, 2013ko DSBE+EPO gastu bateratua baino % 8,5 gehiago. 2007-2014 aldia kontuan hartuta, prestazio horien jasotzaile diren familien kopurua % 82 igo da eta 36.000 familiatik 65.000 baino gehiagora igaro da. Prestazio horren ziozko gastua, ordea, ia-ia hirukoiztu da: 168,6 milioi eurotik 472,3 milioi eurora (+% 180,1).

Era berean, EPO abian jarri ondoren, Gizarte Larrialdiko Laguntzak (GLL), Sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemaren hirugarren tresnak, bere jatorrizko helburua berreskuratu zuen (hau da, oinarritzko beharrian espezifikoei aurre egitea, batez ere etxebizitzarekin zerikusia dutenak, gizarte bazterketako egoerak prebenitzeko, ekiditeko edo leuntzeko gastuei aurre egiteko baliabide nahikorik ez daukaten pertsonen egoera zehatzetan sortzen zaizkienak) eta bere aurrekontu partida nabarmen murriztu zen: 2013. urtean (datu ofizialak dauzkagun azken urtea), laguntzetarako 23 milioi euro bideratu ziren, aurreko urtean baino % 34,2 gehiago, eta 25.507 jasotzaile zenbatu ziren, 2012an baino % 10,9 gehiago. Zenbateko horretatik, 2.990 Araban bizi ziren (jasotzaile guztien % 11,7), 6.393 Gipuzkoan (jasotzaile guztien % 25,1) eta gainerakoak, 16.124, Bizkaian (jasotzaile guztien % 63,2). Aipatutako urtean, guztira 33.195 laguntza eman ziren hainbat helburutarako, hala nola, oinarritzko beharrianak (8.025 laguntza), alokairua (6.058 laguntza) edo interesen amortizazioa (2.424 laguntza). Laguntzen batez besteko zenbatekoa 693 eurokoa izan zen.

Laburbilduz, 2014. urtean, behin-behineko datuen arabera, Sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemak guztira 495,31 milioi euro gastatu zituen, aurreko urtean baino % 8,1 gehiago, hain zuzen ere, honela banakatuta: 472,3 milioi euro erabili ziren Diru Sarrerak Bermatzeko Errentan eta Etxebizitzaren Prestazio Osagarrian (2013. urtean baino % 8,5 gehiago), baina ez dakigu bi prestazio horien arteko banaketa zein izan zen, elkarren osagarriak direlako (gutxi gorabehera, DSBEren jasotzaileen % 40k EPO ere jasotzen dute). Era berean, GLLri buruzko datu ofizialik ezean, zenbatespenen arabera, 2013. urtean Gizarte Larrialdiko Laguntzetan erabili zen 23 milioi euroko zenbatekoari eutsi zioten 2014ko ekitaldian ere bai (Sistemaren guztizkoaren % 4,6).

Erkaketa egite aldera, Osasun, Gizarte Politika eta Berdintasun Ministerioaren “Gizarteratzeko Gutxieneko Errenten Txostena”ri esker, autonomia erkidegoetako sarrerak bermatzeko sisteman kopuru handien konparaziozko jarraipena egin daiteke, betiere era askotako araudiak eta sistemak garatzeko hainbat maila daudela kontuan izanik. 2013ko ekitaldiari buruzko txostenaren arabera, urte horretan gure erkidegoak 5.841 euro gastatu zuen urtean prestazio horien titular bakoitzeko, estatuko 3.248 euroko batez bestekoaren aldean, eta haren estaldura-tasa % 34koa izan zen mila biztanleko. Estatuko batez bestekoa, berriz, 5,48 izan zen mila biztanleko. Kontuan hartu behar da gure erkidegoak Estatuko prestazio horietan baliatzen diren funts guztien % 40,2 izan zuela eskura aipaturiko urtean, eta prestazioaren oinarritzeko kopurua, hilean 662,41 eurokoa, Estatuko batez bestekoa baino % 58,3 handiagoa izan zela, hots, autonomia-erkidego guztietan handiena.

Beste alde batetik, Enplegu eta Gizarte Politiken Sailak gizarteratzea ahalbidetzeko bultzatzen dituen ekimenen esparruan, hirugarren sektoreari lotutako jarduerak sustatzeko diru-laguntzen programa garatzen da gizarte esku-hartzearen baitan. Programa horren ildoan, 2013ko ekitaldia –informazioa eskuratu duguneko azken urtea– emandako laguntzen guztizko zenbatekoa 5,08 milioi eurokoa izan zen, 2012ko ekitaldian baino % 35,9 gutxiago. Diru-laguntzen helburuari erreparatuta, 4,43 milioi euro erabili ziren gizarte esku-hartzea bideratzeko pertsona, familia, talde eta komunitateekin, eta 640.000 euro elkartegintza indartzeko.

Amaitzeko, EAEko borondatezko gizarte-aurreikuspenari buruzko 2014. urteko balantzea dela eta, Euskadiko BGAEen Federazioaren datuak erabilita, esan dezagun gizarte-aurreikuspenak lehen aldiz gainditu duela 22.500 milioi euroko muga eta aurreko urtean baino 816 milioi euro gehiago batu dituela. Ondare hori Euskal Autonomia Erkidegoko BPGren gaineko % 33,75 da; ratio hori Estatukoa baino askoz handiagoa da (% 9) eta EB15eko batez bestekoa baino zerbait handiagoa (% 32,4), baina oso urruti dago ELGAko herrialdeetako batez bestekotik (% 84,2).

Arestian aipatutako iturriaren arabera, 2014. urtean, kuota edo ekarpenen zenbatekoa 760 milioi eurokoa izan zen, baina nabarmen jaitsi zen 2013ko ekitaldiaren aldean (-% 14,5). Halaber, atxikitzeek (1,16 milioi) gora egin dute, 2013an baino 23.000 gehiago, eta aldi berean, ordaindutako prestazioen zenbatekoa 945 milioi eurotik gorakoa izan zen, hau da, aurreko urtean baino % 13,3 gutxiago.

2. GOGOETAK

2.1. EAEko EGOERA EKONOMIKOA ETA KANPOKO TESTUINGURUA

Adierazitako datuek argi erakusten digutenez, oraindik ere ahulguneak izan arren, badira zantzu nahikoak jarduera ekonomikoa apurka-apurka haziko dela eta, inflexio-puntu honetatik aurrera, goranzko joera hartuko duela pentsatzeko. Hala eta guztiz ere, iritzi hori berresteko nahitaezkoak diren gertaera batzuk 2014ko bigarren seihilekoan jazo direnez gero, komeni da zuhurtziaz jokatzeko eta adierazle bilakaerari begiratzea epe laburrean eta ertainean, joera baieztatu baino lehen.

2014. urtean, **munduko** PIB indizearen hazkundea (erosteko ahalmenaren parekotasunaren arabera adierazita) 2013ko joerari lotu zitzaion eta, esate baterako, herrialde garatuak eta lan-merkatuetako finantza-baldintzen hobekuntzak eta lehengaien prezioen jaitsierak konfiantza eta errenta erabilgarria hobetzen lagundu eta kontsumoa nahiz inbertsioa bizkortu zituzten; hala, hazkundearen joera sendotu zen. Nolanahi ere, badirudi munduko merkataritzaren eta industria jardueraren gaineko adierazleak egonkortu direla, baina arrisku geopolitikoak egon daude Siria, Ukraina eta Errusiako egoera dela eta.

Euroguneari dagokionez, lehen hiruhilekoko datuen aldean, benetako BPGren hazkunde-datuak hirugarren eta laugarren hiruhilekoetan etsigarriak izan baziren ere, lehengaien prezioen jaitsierak, bereziki, petrolioarenak, EBZk esku-hartze tasaren inguruan egindako bigarren beherezko berrikuspenak, euroak dolarraren aldean urtearen azken hiletan izan zuen balio-galerak eta zerga-politikak hazkundea galgatzeari utzi izanak eragin onuragarria izan zuten

konfiantzan, kontsumoan, inbertsioan eta esportazioetan, eta horren ondorioz, 2013an hasitako apurkako susperraldia 2014an ere antzera gertatu zen.

Dena dela, arestian esandako guztiak ez du bazterrean utzi Euroguneko susperraldiaren izaeraren inguruko eztabaida, aintzat hartzen badugu, alde batetik, oso motel ari garela krisialditik ateratzen eta, bestetik, Eurogunean gertatzen ari diren auzi geopolitikoak (besteak beste, Errusia eta Ukrainaren arteko gatazka, krisialdiaren berragerpena Grezian...). Nolanahi ere den, badirudi adostasun handia dagoela gai baten inguruan: behar-beharrezkoa da oreka lortzea eskaria berreskuratzeko ematen den laguntzaren eta zor publikoaren maila arrazoizko urkila baten barruan edukitzearen artean.

Onuragarria delako, oso deigarria de **Espainiako estatuan** antzematen eta igartzen den testuingurua, barruko faktoreak nahiz kanpoko faktoreak kontuan hartuta. Finantza-baldintzapenak hobetu dira (familiek eta enpresek ordaindu beharreko interes-tasen beherapena eta kreditua eskuratzeko erraztasun handiagoa); gainera, ziurgabetasuna apaldu da defizit-helburuari heltzeko zerga-politika ez da hasieran aurrekusi bezain murriztailea. Horiek guztiak direla eta, badirudi jarduera ekonomikoa suspertu egingo dela, barne-eskariari lotutako agregatu handien bizkortasunean oinarrituta, batik bat, kontsumo pribatua eta kapital finkoaren eraketa gordinean (KFEG), kapital-ondasunetan eta landutako aktiboetan egindako inbertsioari esker, bai eta eraikuntzan egindako inbertsioari ere.

Hala eta guztiz ere, ezin zaie begirik kendu aipatutako susperraldia gaur egun gutxiagotu edo galgatu ahalko luketen faktoreei, hau da, Eurogunek berak izango duen bilakaerari, esportazioetan eragina izango lukeelako; faktore geopolitikoei, auzi horiek finantza-merkatuei eta merkataritza-harremanei zuzenean eragingo liekeelako; eta estatua etorrita, urratsak zein norabidetan egin behar diren erabakitzeko eredu ekonomikoa ebazteko erabaki politikoen desegokitasunari; ildo horretan, faktore horretan sakondurik, beharizanen ebaluazio egokiak edo desegokiak ere berebiziko garrantzia izango du, prestakuntza-gaikuntza, eskakizun zientifiko eta teknologiko, egitura eta enpresen tamainari dagokienez.

EAEri gagozkiola, uneko egoerari buruzko informazioak berretsi digu jarduera ekonomikoaren susperraldia itzuliko garela. Horren haritik, estatuan gertatzen den moduan, gertaera horren arrazoi nagusia barne-eskariaren bilakaera da. Zalantzarik gabe, aldeko jazoera da, azken urteotan barne-eskariak puntuak kendu baitizkio BPGren hazkunderari. Zehatzago esanda, susperraldiaren eragile nagusiak kontsumo pribatuaren hazkundera, gastu publikoaren igoera eta kontsumo-ondasunen inbertsioa dira; izan ere, eraikuntzari lotutako inbertsioaren gainerakoa, estatuan gertatu ez den bezala, bilakaera beherakorra izan du.

Enpleguaren susperraldiak (Hiruhileroko Kontu Ekonomikoen datuen arabera), euskal enpresa eta familien palanka-efektuaren desagerpenak, finantzatzeko kostuaren murriztapenak, kanpoko sektorearen bulkada-efektuak eta konfiantzaren berrezarpenak ere eutsi diote barne-eskariaren bilakaera onari. Horrez gain, aurreko urteetan egindako ahaleginek aukera eman digute eta ematen digute zerga-politikak horrenbesteko eragozpenik sor ez diezaion barne-eskariari.

Dena dela, kezkarria da inbertsio horren EAEko bilakaeran aurkako bi gertaera jazo izana. Bada, ekipo-ondasunen bilakaeraren tasa positiboa den arren (% 2,2), kapital-eraketa gordinaren gainerakoak, eraikuntzari are lotuagoak, oraindik ere bilakaera negatiboa izan du (-% 1,0). Horrez gain, ekipo-ondasunen gaineko inbertsioak Estatukoak baino dinamismo txikiagoa dauka.

Beste alde batetik, gure enpresa-bilbearen tamainaz ohartarazi nahi dugu. Izan ere, enpresen tamaina erabakigarria da lehiazteko ahalmenari dagokionez, eta hortaz, ezaugarri horren gaineko hausnarketa egin ez ezik, gaiari ekin egin behar zaio.

Atzerrian egindako inbertsioaren jaitsiera ere nabarmendu behar dugu, bereziki, kanpo-eskariak EAEko BPGri egiten dion ekarpenaren bilakaera beherakorra. Hala, ekarpen horren kopurua ez da batere funtsezkoa 2014an, % 0,1ekoa, hain zuzen ere.

Esportazioen beheranzko bilakaera horrek iradokitzen duenez, ahaleginak eta bi egin behar dira euskal ekonomiaren lehiakortasuna hobetzen, ahuldu bailiteke egungo kanpo-faktore onuragarriak desagertuko balira, hau da, euroa balioa hartzen hasiko balitz eta petrolioaren prezioa igotzen hasiko balitz.

Helburu estrategiko hori lortzeko, politika publikoek, funtsean, enpresa-bilbea berreskuratzen jardun beharko lukete, batik bat, berrindustrializazioa sustatzen. Horretarako, krisialdiaren aurreko garaian, industria-sektoreak BPGn zeukan kuota berreskuratzea izan beharko litzateke jomuga. Aurreikusitako susperraldi-ingurumarian, industriaren espezializazioa eta kalitatezko enpleguaren sorrera ardatz hartuta, badirudi ezinbestekoa dela EAEko balio erantsi gordinaren maila teknologikoaren inguruko jauzia egitea; ildo horretan, azpimarratu behar dugu batez besteko maila teknologikoak ere beheranzko bilakaera daukala.

Erronka horrek berebiziko garrantzia dauka euskal gizartearen ongizate-mailaren kotari eusteko, eta erronka lortuko badugu, erakunde publiko eta pribatuen arteko lankidetzan oinarrituta, baliabide eta neurri eraginkorrak behar ditugu, euskal ekonomiaren berrikuntza eta garapen teknologikoa areagotzeko Euroguneko ereduak herrialdeen parean.

Beste alde batetik, EAEn gaur egun dauden garraio-azpiegitura oso eta anitza dela eta, komeniko litzateke garraio-modu guztien azterketa bateratua bultzatzea, sare osoaren koordinazio dinamikoa areago sustatzeko. Batzorde honen iritziz, lurraldearen lehiakortasuna diseinatzeke koherentzia-irizpideak eta nazioarteko lotura errazteko bideak garrantzi handikoak izan beharko lirateke aipatutako koordinazioa sustatze aldera.

2.2. SEKTORE PUBLIKOA

Atal honetan aztertutako datuek erakusten dutenez, 2014ko ekitaldiaren amaierako egoerak finkatu egin zuen gure erkidegoan gertatzen ari den finantza publikoen hobekuntza, azken urteotan eragin digun egoera konplexuaren ondorioz 2009. urtean gertatu zen hondoratzearen ostean. Egoera konplexu hori dela eta, baliabideen eskasia nagusi da eta baliabideok ahalik eta gehien arrazionalizatu behar dira. Itundutako zergen ziozko bilketaren hazkundeak, bigarren urtez jarraian, gastuen hazkundera ere ahalbidetu zuen, 2009. urtetik aurrera gertatu ez bezala.

Gainera, lehen aipatu dugun finantza publikoen hobekuntza gorabehera, gogorarazi behar dugu 2014ko ekitaldia berriro ere itxi dela defizitarekin, eta horren ondorioz, zor publiko biziaren ehunekoa BPGren gaineko % 15,7raino igo da. Egiantan, komeniko litzateke jarduera leheneratzeari eta sarrera publikoen susperraldiari esker, Sektore Publikoa zorpetzea kontrolatzeko bidean jarri ahal izatea.

Zantzu positiboak gorabehera, azpimarratu nahi dugu gastuak finkatu eta hobetu behar direla zuzen-zuzenean herritarren ongizateari eragiten dioten partidetan, esate baterako, inbertsio errealetan eta transferentzia arruntetan. Izan ere, funtsezko tresnak dira gure erkidegoko bizi-kalitateari eusteko, aurrekontuen egonkortasun-helburuak betetzeko zerga-konsolidazioari kalterik egin gabe.

Ildo horretan, bi urtetan egoerari eutsi ondoren, kezkarria da jardunbide-gastuak berriro ere igo izana 2014ko ekitaldian, bai Eusko Jaurlaritzarenak, bai foru-aldundienak, nahiz eta transferentzia arruntetan egindako ahaleginari eutsi zaion eta, batzuetan, igo den (% 3,4ko hazkundera izan du, 2013ko +% 1,3ko balioaren aldean).

Beste alde batetik, kezkatzekoa da herrialdearen garapenean guztiz funtsezkoak diren inbertsio errealek berriro ere behera egin izana, % 23,8 2014. urtean. Hala, bilakaera negatiboa izan dute azken bost urteotan.

2.3. I+G+B+IKT JARDUERAK

Ikerketa + Garapena + Berrikuntzari dagokionez

Aztertutako azken urtean, Euskal Autonomia Erkidegoak I+G delakoan egindako ahalegin ekonomikoak inflexio-puntu kezkarria erakusten du; EGABen iritziz, botere publikoek eta jarduera ekonomikoan parte hartzen duten

ekonomia- eta gizarte-eragile guztiek arreta handiz begiratu behar diote gertaera horri, euskal enpresa-egiturak ekonomiaren egungo globalizazio-ingurumarian lehiatuko bada. Hala ere, aholku batzorde honen aburuz, I+G delakoari lotutako jarduerak garatzeko baliabide nahikoak (baliabide ekonomikoak, teknikoak eta giza baliabideak) eredu-herrialdeen antzera jartzeaz gain, neurri egokiak hartu behar dira eredu-herrialde horietan lortzen den emaitza eraginkorra bermatzearren.

Datu horiek berriro ere agerian uzten dutenez, EAEk zailtasunak ditu I+G jardueretan egiten duen gastua emaitzetan islatzeko, eta horrek erakusten du eraginkortasun edo ekoizkortasun txikiagoa duela.

Horrela, PCT¹⁰ patenteen kopurua BPGren bilioi bakoitzeko (PPC eurotan) estatuko batez bestekoaren gainera dago, baina EB27ko batez bestekoaren oso behetik, eta eredu-herrialdeetako batez bestekotik oso urrun.

Bestetik, kalitatez eta bikaintasunez jantzitako artikuluen argitalpen-kopuruaren ageriko igoeran oinarrituta, nabarmentzekoa da zientziari lotutako sistemaren ekoizpen-ahalmenaren eta ekoizpen horren jakintza-transferentziaren emaitzaren arteko asimetria.

Aldi berean, doktoretzak, unibertsitate-ikasketak eta goi-mailako ikasketak dituzten gazte ugarien aldean, esan beharra dago langabezia-tasa oso handia dela eta lurraldeko nahiz Berrikuntza Sareko talentuak atxikitze ahalmena oso urria dela. Baliteke gertaera horrek arazo baten berri erakustea: prestakuntzaren eta gizarte- eta ekoizpen-ehunaren eta etorkizuneko lehiakortasunaren arteko arazoa.

Bestela esanda, eskaintzaren eta eskariaren arteko desoreka agerikoa da, eskaintza eskaria baino handiagoa delarik. Hori horrela, politika publikoek eskaria handitzeko ahaleginak egin beharko lituzkete.

Emandako datuetan oinarriturik, ondorioztatu daiteke gure erkidegoan I+G+B delakoari eskaintako ahalegina ahalik eta gehien indartu behar dela, tamainari nahiz horren eraginkortasunari begiratuta, gure ekonomia gaur duen ekonomia "jarraitzailearen" ezaugarriari eusteko. Gogoratu beharra dago zientzia eta teknologiaren garapenean punta-puntakoak diren herrialdeak gu baino askoz aurrerago egoteaz gain, euren egoera sendotzen ari direla.

Informazioaren eta Komunikazioaren Teknologiaei dagokienez

Euskal Autonomia Erkidegoan, IKTei lotutako ekipamenduak garrantzitsuak dira, norbanakoen ikuspegitik nahiz enpresen ikuspegitik.

Horrela, etxeetan dauden eta/edo biztanleek erabilgarri dauzkaten IKTen ekipamenduak gero eta gehiago dira, nahiz eta, adierazle batzuetan, Europako batez bestekoen zerbait azpitik egon, kasurako, Interneterako sarbidea daukan 16 eta 74 urte arteko kide batek gutxienez osatutako etxebizitzaren ehunekoak.

Beste alde batetik, enpresetan erabilgarri dauden IKTen ekipamenduei dagokienez, Europan gertatzen ari den moduan, asetun-mailara iristen ari gara, batez ere, tamaina handieneko establezimenduetan; Eurogunean eta EB28an merkataritza elektronikoan jarduten duten enpresen kopurua EAEko enpresena baino txikiagoa da.

Nolanahi ere, datu horiek eta softwarean egindako inbertsioa erkatu behar ditugu; izan ere, inbertsio horri dagokionez, azken urteotako bilakaera beherakorra izan da eta gertaera horrek zuzeneko lotura dauka gure gizarte- eta ekoizpen-ehunaren ahalmenarekin zenbait ekoizpen-eredutarantz bilakatu ahal izateko, esate baterako, 4.0 industriarantz.

Administrazio elektronikoari gagozkiola, Euskadiko Agenda 2015ean proposatutako helburuak nekez beteko dira herritarren arloan. Enpresen arloan, berriz, hobekuntza-alde handia dagoen arren, bilakaera askoz ere hobea da.

¹⁰ Patenteen gaineko Lankidetzaren Ituna.

Aurreko guztiaren ondorioz, EGABek uste du berebiziko garrantzia daukala laguntze-neurriak sustatzea administrazio elektronikoa herritarrengana eta enpresetara zabaltzeko helburuz, horixe baita informazioaren gizartearen eta ekonomia digitalizatuaren zinezko eragilea.

2.4. LAN-MERKATUA

Enplegua sortzen hamabost urte eman ondoren, 2009-2013 aldian ia-ia 100.000 lanpostu galdu ziren, hau da, guztizko lanpostu-kopuruaren % 10. 2014an, aldiz, laneratze-adierazleek adierazi zutenenez, inflexio-puntua gertatu zen enpleguari dagokionez, bai eta Gizarte Segurantzaren kotizatzen zutenen kopuruari dagokionez ere. Gainera, goranzko joera sendotzen joan zen urte osoan zehar. Emaitza hori itxaropentsua da, baina ñabardura batzuk azaldu behar ditugu.

Hasteko eta bat, enpleguaren hazkundera gertatzeaz batera, lanaldi partzialeko kontratuek eta behin-behineko lanek ere gora egin dute. 2014. urtean, Euskadin lan egiten zuten guztien % 14,7k lanaldi partzian jarduten zuten, hau da, asteen, 30 orduko beherako lanaldian aritzen zen. Kopuru hori krisialdiaren aurrekoaren bikoitza da (% 7,6 2008an).

Behin-behineko lanei dagokienez, adierazi behar da 2014an sinatu ziren kontratuen % 5 baino gutxiago izan zirela lan-kontratu mugagabeak. Kopuru hori % 14,5 gutxitu da 2013. urteko kopuruaren aldean; aldi baterako kontratazioa, berriz, % 13,7 igo da eta, EUSTAT erakundearen datuen arabera, guztizko enpleguaren % 23,6 behin-behinekoa da (2013an, % 21,4 zen). Gainera, behin-behineko kontratuen batez besteko iraupena ere laburtu da: 2014an, 32 eguneko izan zen (2103an, 46 eguneko). Horren ondorioz, lan-txandatea nabarmen igo zen. Biziki kezkatzea da kontratatutako pertsonak urtean hainbatetan kontratatu izana. Hori dela ere, lan-txandatearen ratioaren balioa 3,06 kontratuko da urtean (2013an, 2,99 kontratuko izan zen).

Bigarren, langabeziaren bilakaera negatiboa izan zen 2014an; izan ere, enplegua egonkortu arren, langabeen kopurua hazi egin zen 2014an, biztanleria aktiboa ere igo zelako. Langabezia-tasa % 15 ingurukoa izan zen, baina urtearen amaieran, % 14,5koa izan zen, BJA (biztanleria jardueraren arabera) indizearen arabera.

Aurrekoek gain, beharrezkoa da iraupen luzeko langabezia-tasaren hazkundera esanguratsua azpimarratzea (urtebete baino gehiago langabezia), batez beste, langabeen % 65i eragiten baitie; 2013an, ostera, % 57,4ri eragiten zien. Multzo horren barruan, hazkundera izugarria izan zuen oso iraupen luzeko langabeen multzoak (bi urte baino gehiago langabezia). EAEn, langabeen % 40,7 egon ziren egoera horretan 2014ko ekitaldian. 2008ko ekitaldian, aldiz, 4 langabeetatik batek bakarrik ematen zuen urtebete baino gehiago lana aurkitzen.

Krisiaren iraupenaren ondorioz, pertsona askok langabeziagatik prestazioa kobratzeko aldiak agortu dituzte. Eta gainera, gero eta zailagoa da eskubide hori berriro sortzeko behar den denboran lan egitea. Hain zuzen ere, urte bakarrean, prestazioen estaldura-tasa 7,7 puntu gutxitu da. Hala, 2014ko abenduan, % 47,3koa zen, eta prestazioen batez besteko kopurua ere jaitsi zen (% 2,9 azken urtean).

Azaldutako bilakaeraren ondorioz, gure lan-merkatuaren egoera oso ahula da, zerbait hobetu den arren; izan ere, behin-behinekotasunaren eta kontratuen iraupen eskasaren eraginez, horrela sortutako lanean hasten direnek nekez lortzen dute egonkortasunik. Era berean, oso kezagarria da langabeziako egoeren kronifikazioa; gertaera horren ondorioz, Euskal Autonomia Erkidegoan, etxebizitza guztien % 5,6an (guztira, 48.400 etxebizitzetan), kide aktibo guztiak langabezia zeuden 2014an, eta, jakina denez, horrek ondorio kaltegarriak ekarri zizkien familia horien ongizateari.

Arazo horiek ikusita, enpleguko politika aktiboak are garrantzitsuagoak dira lan-merkatuan sartzeko eta gizarte ongizatea lortzeko funtsezko elementu gisa. Ildo horretan, urteari buruzko informazio gehiago ez daukagunez, ezin dugu botere publikoek egindako ahaleginaren gaineko iritzia gehiagorik eman.

Goian azaldutako lan-merkatuaren adierazleak aintzat hartuta, 2014ko emaitzen azterketa bateratuak argiro erakusten digu "enpleguaren harreman estandarra" izenekoaren paradigma azkartu eta egonkortu zela krisialdian, eta lan-merkatuaren beraren jardunbidea ere aldatu zela.

Gainera, gero eta beharrezkoagoa da industria-ekoizpenaren balioa aberastea industriari lotutako zerbitzuen bidez, eta 'serbituzioa' deritzon estrategian oinarritutako ekimenak izugarri hazi dira, produktua bereizteko tresna den heinean. Testuinguru horretan, guztiz funtsezkoa da industriako enpresek produktu "ukigarriak" edo materialak jakintzari lotutako zerbitzu "ukiezinez" edo inmaterialez hornitzea, lehiakortasuna areagotzeko.

Horrek guztiak enpleguen ezaugarriak aldarazi ditu eta aldaketok politika aktiboetan islatu beharko dira. Izan ere, 10 urte barru ohikoak izango diren 10 lanbidetatik 8 oraindik ere ez dira ezagunak. Erabakimen publikoa dutenak auzi horretaz jabetu behar dira eta enplegua sortu eta enpleguari eusteko bideei ekin behar diete.

Hori dela eta, Ekonomia eta Gizarte Batzorde honek arestian aipatutako gertaerez ohartarazi nahi du, 2014ko ekitaldiko emaitzetan, batera gertatu zirelako lan-merkatua bera aldatzeko joera, ekoizpenaren teknifikazioaren eta ekonomiaren globalizazioaren ondorioz, eta azken urteotako lan-politiken inguruan hartutako erabakiak.

Gaur egungo ingurumari ekonomikoak ez dauka inolako antzik euskal egitura ekonomikoa osatzen duten enpresa gehienak sortu ziren testuinguruarekin. Hortaz, ekintzailtza sustatzeko ekosistema sortzea funtsezkoa izan daiteke gizarte eta enpresa bultzada lehiakorak, aurrean ditugun erronkei heltzeko beharrezkoak diren ekoizpenaren eta gizartearen eraldaketa abiarazteko.

Beste alde batetik, lan-merkatuaren benetako ahalmen dinamikoa haztatzeko, komeniko litzateke hartutako enplegua eta hori lortzeko batez besteko denbora aztertzea, bai eta beste gertaera batzuk ere, hala nola, profesionalen migrazio-tasa, egun erabiltzen diren prestakuntza-mailak bereganatzeko ekoizpen-ehunak daukan ahalmenaren inguruko adierazlea baita, edo estatuko ordainsari handiak ekoizkortasun handiarekin bat ote datozen.

Gainera, gure lan-merkatua joera berriei jarraiki eta ereduak herrialdeen bilakaeraren ildotik bilakatu behar dela iritzita, biziki jakingarria litzateke nazioarteko lan-merkatuen bilakaera sakon aztertzea.

Beste alde batetik, 2014ko ekitaldiko negoziazio kolektiboaren inguruko datuek berretsi digutenez, negoziazio kolektibo moteldu egin da eta, azken bolada honetan gertatu denaren antzera, erabateko geldotasunak hartu du, batik bat, EAEko sektorekako negoziazioari dagokionez (ez da horrela gertatzen enpresa-negoziazioan, ezta estatuko sektorekako negoziazioan ere). Beraz, badirudi Euskadin indarrean zegoen ibilbide luzeko dinamika bat apurtzen ari dela. Dinamika horri esker, Euskal Autonomia Erkidegoko langile gehienak autonomia erkidegoaren itzalpeko ohiko arauketa batek estali izan ditu denbora luzean. Horren haritik, badirudi zalantzazko testuingurua etorriko dela etorkizunean, non gizarte-eragileak funtsezkoak izango diren, haien menpekoak izango baitira negoziazio kolektiboaren etorkizuneko estalduraren nondik norako nagusiak.

Kezka sorrazten duen zalantzaz betetako ingurumari horretan, lan-gatazkei buruzko datuak oso deigarriak dira, gatazkak goitik behera urritu baitira gurean. Egoera korapilatsua, zaila eta zalantzaz beterikoa da eta, hortaz, zuhurtziaz eta tentuz erantzuten ari da.

2.5. DEMOGRAFIA ETA IMMIGRAZIOA

Lehen deskribatu dugun bilakaera demografikoa eta immigrazioak azken boladan honetan gure autonomia erkidegoan izan duen eragina aintzat hartuta (1998 eta 2013 urteen artean, EAEko biztanleria hazi zen atzerriko biztanleen etorrerari esker, aldi horretan, bertako biztanleria urritu baitzen), esan genezake eragin hori amaitu dela: kopuru absolutuetan hartuta, galera demografikoari aurre egin behar diogu eta egoera gero eta larriagoa izango da, lan egiteko adina duten gizarte-taldeak ere urritzen joango direlako eta adintsuen taldeak gero eta garrantzi handiagoa izango duelako.

Hazkunde begetatiboari gagozkiola, berriro ere azpimarratu behar dugu gure gizartearen jaiotza-tasa oso txikia dela, Europako herrialde gehienetan baino txikiagoa. Gurean, jaiotza-tasa erdira baino gutxiagora murriztu da azken hogeita hamar urteotan, eta aldaketa biziki esanguratsuak sorrazki dizkio familiaren egiturari.

Familia, bizi izan dituen eraldaketak gorabehera, instituzio oso garrantzitsua da garapen pertsonalean eta pertsonak gizartean parte hartzeko prozesuan. Egia da gero eta askotariko familia gehiago dagoela, baina ez dirudi lehengo garrantzia galdu duenik.

Jaiotza-tasaren beherakadan eta familiaren eraldaketan eragin handiena izan duen gertakizunetako bat emakume ugariaren laneratzea izan da. Emakumeen laneratzeak auzia sortzen du askotan: jarduera profesionala eta etxeko lanak, seme-alaben zaintza eta, sarritan, seme-alabak izateko itxaropena bera bateratu ahal izatea. Hain zuzen ere, gizon-emakume langileen % 45en iritziz, seme-alabak edukitzeak nabarmen oztopatzen du emakumeen lan-ibilbidea eta % 22ren aburuz, izugarri oztopatzen du. Gizonezkoen ustez, aurreko bi kategorien batura % 14 baino ez da. Horren aurrean, berriz ere diogu gure gizarteak dituen erronkek –lanerako adinean diren biztanleen kopurua gutxitzea eta populazioa zahartzea– erantzun orokorra eta zeharkakoa behar dutela; eta hori lortzeko dago oraindik ere estatuan eta EAEn. Ikuspegi integralik eza, politika zatituak eta sakabanatuak eta epe laburrerako ikuspegiaren lehenespena gainditu behar dira, gizarte-gertaera horren inguruko ikuspegi globala izateko: giza kapitala galtzen ari da eta horrek ageriko eragina du ongizate estatuaren iraunkortasunean epe ertainean eta epe luzean.

Lana eta familia bateratzeko estrategia egokienez galdetuta, euskal herritarren gehiengoak erantzun du, adinez txikikoak zaintzeko, onena litzakeela guraso biek gutxiago lan egitea eta zaintza-lanak partekatzea; dena dela, egiatan, etxetik kanpo lan egiten duten emakumeek denboraren erdia baino gehiago eskaintzen diete zaintza-lanei eta, askotan, (kasu guztien % 39,6an, 2013ko kontziliazioari buruzko inkestaren arabera) laguntza eskatu behar diete familiartekoei, batik bat, aitona-amonei, seme-alabak zaintzeko xedez, eskolako ordutegia amaitu eta gero.

Ekonomia eta Gizarte Batzorde honen ustez, euskal herritarrak, gizarte- eta ekonomia-eragileak eta botere publikoak arreta handiagoz jabetu beharko lirateke EAEn nagusi den lan-kontziliazioaren gaineko sistemaren egungo ahultasunaz, EBn eredu diren herrialdeek darabiltenaren aldean. Era berean, konturatu beharko lirateke sistema hori eragozpen ikaragarria dela EAEko giza kapitalaren ahalmena optimizatzeko. Horregatik, adostasunetik abiatuta, EAEko iraunkortasun demografiko eta ekonomikoari eusteko helburuz, lan-kontziliazioaren gaineko politiketan sakontzea iradokitzen dugu.

Hala berean, oroitza-txosten honetan *“Osasuna eta osasun-sistema”* direlakoei eskainitako atalean esan dugunez, agerian dago bizi-itxaropen luzeagoak badakarrela desgaitasuna urte gehiagotan pairatzea; hori dela eta, gure iritziz, zaintzaileen lan-bizitza eta familia-bizitza uztartzeko aukera ematen dituen neurriak behar-beharrezkoak dira, seme-alabak ez ezik, familiako adinekoak ere zaindu ahal izateko, eta gizarte-politikaren arloko beste neurri batzuk ere beharrezkoak dira.

Beste alde batetik, immigrazioaz den bezainbatean, biziki kezkatzen gaitu etorkinen familien bizi-baldintzak piratzen ari diren narriadurak, batez ere, erkidegoz kanpoko pertsonen bizi-baldintzak. Horren haritik, esan behar da aipatutako taldearen pobrezia-tasa % 50 ingurukoa dela. Gizatalde bereziki kaltebera da eta ezin da bazterrean utzi ekimen publikoak diseinatzen direnean, guztion gutxienerako ongizate-maila bermatzeko xedez.

Hala eta guztiz ere, ikuspegi orokorra eztabaidatu eta finkatu beharko litzateke etorkinak hartu eta gizarteratzeko baldintzak onak sortzeko helburuz.

2.6. HEZKUNTZA ETA HEZKUNTZAREN SUSTAPENA

Batzorde honek ohartarazi nahi du matrikulazioari lotutako bi alderdi garrantzitsuri buruz. Alde batetik, Lanbide Heziketan izan den matrikulazioaren igoera (bai erdi-mailako Lanbide Heziketan, bai goi-mailako Lanbide Heziketan). Nolanahi ere, gehiago dira Batxilergoa hautatzen duten ikasleak goi-mailako Lanbide Heziketa hautatzen dutenak baino DBH amaitzen dutenean. Bestea alde batetik, emakumeek lanbide-heziketako ikasketetan duten parte-hartzeari erreparatuta, esan beharra dago emakumeek gizonezkoek baino partaidetza txikiagoa dutela oraindik ere lanbide ikasketetan, batez ere profil teknikoko lanbide familietan. Gainera, laneratze handiagoa izaten dute ikasketa horiek.

Era berean, Zientzia eta Teknologiako Goi Mailako graduazio-tasak balio handia izan zuen 2011-12 ikasturtean (Europako herrialde guztietan, Irlandan izan ezik, izandakoa baino handiagoa), baina desberdintasun esanguratsuak agertzen ditu heziketa-zikloetan eta unibertsitate-ikasketetan, gizonezkoen aldekoak.

Bestela esanda,

- Alde batetik, hezkuntza-jokamoldeari dagokionez, argi dago Euskal Autonomia Erkidegoa goi-mailako irakaskuntzara bideratuta dagoela. Horren ondorioz, hezkuntza-lehentasunak "atzerantz" antolatzen dira; gertaera horrek, hein handi batean, Batxilergoaren eta LHren arteko hautua azaltzen digu. Eskariaren dimentsionamendua hobetu eta malgutu ahalko litzateke atarramentua hobeto koordinatuko balitz Goi Hezkuntzako Europako Esparruaren bidez (Bologna). Horretarako, egungo goi-mailako hezkuntzak daukan egitura lineala aldatu beharko litzateke (bertan, goi-mailakoa eta unibertsitatea sinonimotzat jotzen dira), malgutu eta inguruneak eduki ditzakeen unean uneko beharrezan erantzuteko moldatu.
- Beste alde batetik, arestian aipatu dugun egitura linealak aintzat hartu beharko luke neska ikasleen jokamoldea aldatzeko beharrezana Lanbide Heziketako ikasketak aukeratzekoan, parte-hartze handiegi baitute laneratze urriko lanbide-familiatan; gainera, emakumezkoek ez dute prestutasun handirik erakutsi profil teknikoagoa duten ikasketak aukeratzeko, hau da, laneratze-maila handiena dutenak aukeratzeko.

Etengabeko prestakuntzari dagokionez, EAE osoko ahalegin esanguratsua antzematen den arren, komeniko litzateke ahalegin hori lanbide-kategorien arabera aztertzea, etorkizuneko ahaleginak hobeto bideratzearen.

Azkenik, aipagarria da ikasleko hezkuntza-gastua 2014ko ekitaldian murriztu den arren, gure erkidegoa dela ikasleko hezkuntza-gasturik handiena duena Espainiako estatuaren barruan unibertsitatez kanpoko hezkuntzari dagokionez. Nolanahi ere, deigarria da unibertsitate-hezkuntzan BPGren gaineko ehuneko txikienetakoa erabiltzen duen erkidegoetako bat dugu (% 0,75ekoa; estatuko batez bestekoa, aldiz, % 0,87koa da).

2.7. EAE-KO NATUR INGURUNEAREN EGOERA

Datuek erakusten dutenez, hobekuntza handiak izan dira aztertutako zenbait ingurumen-adierazletan. Hala, Eusko Jaurlaritzaren eta EINen datuen arabera, hobetu egin da airearen kalitatea azken urteetan, eta 2013an ona edo gutxienez onargarria da (egoera orokor horretan badira zenbait salbuespen, bereziki Urola Garaian, non, azken urteetan hobekuntza antzeman bada ere, ez den maila egokia lortzen); bainurako eremuen ezaugarri nagusia, aurreko urteetan bezala, uren kalitate bikaina da 2013an; hondakin arriskutsuen eta ez arriskutsuen sorkuntza eta kudeaketa jaitsi egin da 2012 eta 2013 bitartean, eta negutegi efektuko gasen isuriek behera egin dute energiaren eta industriaren sektoreetan.

Alabaina, beste adierazle batzuek ematen dituzten emaitzak, etengabeko hobekuntza izan arren, oraindik ez dira nahikoak. Halaxe gertatzen da lurrazaleko ur-masen kalitatearekin (ibaiak, lakuak, gune hezeak, trantsizio urak eta kostaldeko urak), zeren eta horietan guztietan ez baitira betetzen ingurumeneko helburuak, Eusko Jaurlaritzaren arabera.

Ildo horretan, herritarrak gehiago jabebarazi behar dira uraren "gutzizko balio ekonomikoa" kontzeptuaz, Uraren Esparru Zuzentarauari jarraituz. Aldi berean, are ahalegin handiagoak egin behar dira, bereziki operadoreen aldetik (partzuergoak eta udalerrriak) 2020ko Urari buruzko Europako Berrikuntzako Lankidetzara egokitzeko. Azken horrek, gainera, sinergiak dakartza Europa 2020 horren esparruan, eta zehazki osasunarekin, gizartearekin, ongizatearekin eta ekoberrikuntzarekin lotutako eremuetan.

Eta zerbitzuen, garraioaren eta etxebizitzaren sektoreetako negutegi efektuko gasen isurien igoeraz ohartarazi behar dugu (Eusko Jaurlaritzaren datuen arabera), baita banaketako sare publikoetan oraindik izan diren etengabeko galerez ere. Izan ere, horien ondorioz, errendimendu txikia dute EAEko hornidurako hiriko sare gehienek eraginkortasunaren

aldetik (kontrolaturiko ur bolumena hiriko hornidura-sarean txertaturiko ur bolumenaren aldean), EINek eginiko “Uraren hornidurari eta tratamenduari buruzko inkesta”-ko datuen arabera.

Dudarik gabe, ahaleginak egiten ari dira norabide egokian. Alabaina, ahalegin horiek ez dira ahuldu behar, alderantziz baizik, zeren eta oraindik bide luzea baitago egiteko. Horregatik, Euskadiko EGABek beharrezkotzat jotzen du herritarrak sentsibilizatzen jarraitzea, baita hiru aldagaiak (ingurumena, gizartea eta ekonomia) modu egokian uztartzeko diren ekoizpen-prozesuak abian jartzea ahalbidetzea ere.

2.8. BIZI-BALDINTZAK

Lehenengoz eta bat, 2014ko ekitaldiko Pobrezia eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkestan jasotako datuen arabera, euskal familien bizi-baldintzek okerrera egin dute. Adierazle orokorrera hartuta, esan dezagun Euskadiko biztanleen % 5,9k, 127.000 pertsonak, (benetako) pobrezia pairatzen dutela, hau da, 2008an baino % 42 gehiagok. Gainera, ongizatearen gabeziak (hots, gure gizartean espero den gutxieneko ongizate-mailari eusteko gastu-beharrizanen neurria), biztanleriaren % 11,5i eragin zien 2014an, hau da, ia-ia 250.000 pertsonari.

Gainera, inkestak erakusten duenez, EAEko biztanleriaren banaketaren jarraipena eginez gero ongizatea-pobrezia eskalaren arabera (benetako pobrezia gainera adierazle aintzat hartuta), krisialdiak kolokan jarri ditu azken biurtekoan 2008. urtera arte lortutako aurrerapenak eta, ildo horretan, beheranzko mugikortasun-gertaerak antzeman dira lehen aldiz Pobrezia eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkesta egiten denetik. Gertaera horiek bateragarriak dira –baita krisialdian ere– inolako gabeziarik gabe erabateko ongizate-egoera duten pertsonen garrantzi erlatiboaren hazkunderantz egiten duen joera historikoarekin.

Beste alde batetik, erabateko ongizateetik apenas aldentzen diren ezaugarri ertainak dituen taldeak apurka-apurkako hazkundera izan zuen gizarte-egituraren barruan joan den hamarkadako erdialdera arte eta, 2004. urtean, % 41,4ra heldu zen. Urte horretatik aurrera, gainbehera hasi zen. Alabaina, orain arte gertatu ez bezala, aipatutako taldeak 2012 eta 2014 urteen artean izan zuen jaitsiera, gehienbat, beheranzko mugikortasunaren ondorioz gertatu zen, ez goranzko mugikortasunaren ondorioz. Gertaera hori kezkatzekoa da Batzordearen ustez.

Europako ingurumarian, “Europa 2020” izeneko Estrategian (“AROE tasa” deritzona) ezarritako irizpideen arabera, pobrezia- eta bazterkeria-arriskuen eragina nahikoa apala da gure erkidegoan, Europako iparraldeko herrialde batzuek, kasurako, Suediak edo Finlandiak, dutenaren parekoa. Horrez gain, adierazle horrek dauzkan beste hiru osagaiak aztertuz gero, ohartuko gara Euskal Autonomia Erkidegoko egoera onuragarria guztietan ere agertzen dela.

Gizarte-babeseke eta birbanatzeko tresnak sortzeko helburuz, euskal gizarteak egindako ahalegin kolektiboaren adibide bikaina dugu emaitza hori. Tresna horiei esker, gizarte-kohesio aparta erdiesten da. Ildo horretan, behar-beharrezkoa da herritar guztiak sentiberatzea lurraldeak baliabideak sortzeko ahalmenari eusteko edo ahalmena areagotzeko garrantziaz (ekoizkortasun globala), egoera onuragarri horri eusteko (edo hobetzeko), Europako esparruaren barruan.

Egoera horren aurrean, Europar Batasunaren irizpenaren ildotik, EGABeko kideok berriz diogu pertsonengan eta hezkuntzan inbertitu beharra dagoela, enplegua sustatzeko politikak hobetu eta gizarte-babesen sistemen eraginkortasuna handitu, krisiari aurre egiteko eta ongizate-maila areagotzeko gure gizartean.

Euskadin, pobrezia energetikoa (oro har, etxeko beharrezko erantzuteko behar besteko energiaren kantitatea ordaintzeko ezintasuna) gertaera nahikoa ezezaguna da. Hala eta guztiz ere, 2014ko PGDIko datuek erakusten dutenez, pobrezia energetikoari lotutako arazoa areagotu da, nahiz eta beste autonomia-erkidego batzuetan daukan larritasunera iritsi ez den eta, oro har, Europako batez bestekoaren parean dabilen, baina kontuan hartu beharko da.

Horren haritik, bat gatoz Arartekoren irizpenekin. Irizpen horiek diotenez, beharrezkoa da pobrezia energetikoaren aurkako euskal estrategia diseinatzea, arazoa gizarte-erabatidan txertatzea eta egungo eredu energetikoaren gaineko hausnarketa orokorra egitea.

Beste alde batetik, esan behar da egungo krisialdiak bereziki eragin diela gazteei, gogor eta larriki, Euskadin nahiz Europa osoan. Gaur egungo gazteek oso aukera urriak dituzte laneratzeko eta arazo horren tamaina ikusita, langabezia-tasa murriztea eta, bereziki, gazteen langabezia-tasa murriztea erabateko lehentasunezko helburu bilakatu da.

Orokorrean, ikasketa-maila garrantzi handiko babesa da langabeziaren aurka; hori horrela, langabeak enpleguari heltzeko behar den moduan gaitzen dituzten enplegu-politika eraginkorrek berebiziko garrantzia dute, lanik ez dutenek merkatuak eskatzen dituen trebetasunak eskura ditzaten. Gainera, aipatu beharra dago orain dela gutxiko ikerlanen arabera ondorioztatzen dela hurrengo hamarkadan behe-mailako prestakuntza daukaten gazteak lan-merkatutik kanpo geratuko direla eta kualifikatuenean askoz aukera gehiago izango dituztela.

EGABen iritziz, oso kezagarria da 30 urtetik beherakoen langabezia-tasak Euskadin izan duen bilakaera; izan ere bost bider handiagoa da krisialdia hasi zenetik eta, gainerako, Europar Batasuneko erreferentziazko herrialdeetako tasatik oso urrun dago. Horregatik, lehentasunezkoa da hazkuntza- eta gaikuntza-politika indartsuak garatzea, erakunde publiko eta pribatuen arteko lankidetzaren bidez. Bestalde, jarduera ekonomikoa eta enplegua sustatu behar dira gazteek lan-merkatu sartzeko aukera izan dezaten, horixe baita gazteak emantzipatzeko eta talde horren gizarte-bazterkeria zeharo murrizteko bermerik handiena, arrisku handiak baitituzte orain eta etorkizunean. Gainera, gazte kalteberenen egoera ere aintzat hartu behar da, kasurako, lanik ez dutenena eta hezkuntza-sistematik at daudenena, orain dela gutxi emantzipatu direnenena eta/edo etxean umeak dituztenena eta bazterkeria-egoera duten etxebizitzetan bizi diren gazteena.

Azkenik, gazteez ari garela, etxebizitza eskuratzeko datuek argiro erakusten dute alokairua sustatzen duen etxebizitza-politika eraginkorra funtsezkoa dela gazteentzat, zehatzago esanda, gizarte-alokairua sustatzen duen etxebizitza-politika eraginkorra, beraien emantzipazioa errazteko lan-merkatuaren eta etxebizitzaren egungo baldintzen aurrean.

2.9. OSASUNA ETA OSASUN SISTEMA

Pozez jakin dugu, Euskal Autonomia Erkidegoko 2013ko Osasun Inkestako datuen arabera, EAeko biztanleen bizi-itxaropena areagotu dela gizonezkoentzat nahiz emakumezkoentzat. Hala ere, ohartarazi behar dugu menpekotasunik gabeko bizi-itxaropenak (MGBI) eta mendekotasuna duten pertsonen bizi-itxaropenak (MBI) azken urteotan izan duten bilakaeraz. Hala, MGBI 69,3 urtekoa izan zen gizonezkoentzat 2013. urtean eta 73,1ekoa emakumezkoentzat, hau da, 0,3 urte murriztu zen gizonezkoen dagokienez eta 1,8 urte emakumezkoen dagokienez, 2007ko datuen aldean. Era berean, mendekotasunaren eraginpean bizitzeko aldia 1,7 urte igo zen gizonezkoetan eta 3,1 urte emakumezkoetan.

Bestela esanda, bizi-itxaropena hazi egin da gure erkidegoan, baina hein handi batean, emakumeen mendekotasuneko bizi-esperantzaren igoeraren kontura hazi ere (10,2tik 13,3ra igo zen emakumezkoetan eta 8,6tik 10,3ra gizonezkoetan).

Egoera horri irtenbidea emateko, behar-beharrezkoa da zahartze aktiboa sustatzen duten politika publikoak bultzatzea, halakoek sorraraz baititzakete gizarteratze-era berriak nagusientzat, bai eta jarduera ekonomikoaren hobi berriak azaleratu ere. Aldi berean, egungo testuingurua lan-esparruan neurriak hartzeko eske dabil, zaintzaileen laneko eta familiako bizimodua uztartu eta bateratu ahal izateko eta, bestetik, gizarte-politiken arloari lotutako beste neurri batzuk hartzeko iradokitzen du.

Aldi berean, biztanle adintsuak gero eta gehiago diren eta zahartzeari lotutako gaixotasunak ugartzen direneko ingurumari horretan, menpekotasun-harreman berriak sortzen dira eta gizarte- nahiz osasun-arretaren eskakizuna igotzen da, bai eta horrek dakarren gastuaren zenbatekoa ere. Nolanahi ere, on deritzogu osasun- eta asistentzia-arloan

egindako ahalegina BPGren gaineko % 5eko tasari eusteari 2013. urtean. Bestalde, komenigarria izango litzateke, gure aburuz, e-osasunari gero eta garrantzi handiagoa ematea osasun-zerbitzugintzan, horrek ahalbidetuko baitu, inolako zalantza barik, gure osasun-sistemaren eraginkortasuna eta eragingarritasuna hobetzea.

Ildo horretan, egokitzen jotzen dugu politika publikoek herritarrak sentiberatu, prestatu eta haiei informazioa eskain diezaieten, biztanleria adikorrago izan dadin aukera horren aurrean, jarrerari zein jakintzari dagokienez.

2.10. HIRIGINTZA ETA ETXEBIZITZA

Higiezin merkatuaren bilakaera oraindik ere doikuntza betean dabil, 2008an hasitako krisialdiaren eraginez. Dena dela, aipatzekoa da bigarren eskuko etxebizitzaren eskaintza hazi dela; ez, ordea, etxebizitza berrien eskaintza, ezta etxebizitza babestuen eskaintza ere. Gertaera horren isla dugu eraikuntza-jarduera, hasitako eta bukatutako etxebizitzaren kopurua urterik urte jaitsi baita, eta horien bolumenak behera egin du nabarmen balio txikienetara iritsi arte. Beherakada bereziki esanguratsua izan da etxebizitza babestuen kasuan.

Aurrekoaren ondorioz, eskaria ere doitu da eta etxebizitza eskuratzeko beharrezana izan duten pertsonen kopurua jaitsi da azken urteotan, gutxi gorabehera, % 40, familien finantza-ahaleginaren jaitsieraren baitan. Nolanahi ere den, etxez aldatzeko edo etxea birgaitzeko beharrezana adierazten duten familien kopurua areagotu da.

Horregatik guztiagatik, EGABen aburuz, bigarren eskuko etxebizitzaren merkatuaren susperraldia eta onartu den azken Plan Artezkariaren aurrekontu-mugapenak aintzat hartuta, are garrantzi handiagoa duela, une honetan, etxebizitza sustatzeko plan publikoak birgaitzera bideratzeak. Gainera, etxebizitzaren merkatuaren inguruan egiten diren jarduketara publiko guztiak alokairua indartu beharko lukete, etxebizitza berrien nahiz etxebizitza erabilien alokairua, talde behartsuenek etxebizitza eskuratzeko modu errazagoa izan dezaten.

2.11. GIZARTE BABESA

EAE ez da krisialdiaren ondorioetatik libratu. Hala eta guztiz ere, gure erkidegoak egindako ahalegina azpimarratu nahi dugu eta, ildo horretan, esan behar dugu egoera onean dagoela gizarte-babesaren arloan Estatuko eta Europako esparruaren barruan, eroste-ahalmenaren parekotasunari lotutako biztanleko gastu-kopuruak adierazten duten moduan, EB27ko batez besteko balioen gainetik gaudela, Gizarte Babesaren Kontuko datuen arabera.

Gai horri lotuta piztu den eztabaida gorabehera, azpimarratu nahi dugu, 18/2008 Legearen garapenetik eratorritzen den eta Diru Sarrerak Bermatzeko Errenta funtsezko ardatz daukan Sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemak ahaleginari eutsi ziola 2014. urtean, gastuari nahiz laguntzen onuradun diren pertsona-kopuruari dagokienez, eta horrela, biziki lagundu duela gizarte-kohesioa josten eta familien beharrezan gero eta handiagoei erantzuten, gaur egungo egoeraren kariaz.

Datuak alderatuta, Osasun, Gizarte Politika eta Berdintasun Ministerioak 2011n egin zuen *“Gizarteratzeko Gutxieneko Errentei buruzko Txostenak”* dioenez, euskal sistemak garapen handia dauka estatukoaren aldean, bai estaldurari dagokionez (34 prestazio mila biztanleko; Estatuan, berriz, 5,48 batez beste), bai laguntza horietara bideratutako funtsei dagokienez; izan ere, gure erkidegoak Estatuko funts guztien % 41,9 baliatu baitzuen urte hartan. Aldagai horiek, gainera, autonomia-erkidegoetako batez bestekoaren gainetik hazten jarraitu zuten azken urtean.

Hala eta guztiz ere, adierazi nahi dugu aipaturiko sistemak lanerako bidea erraztu behar duela, lan-merkatu sartzeko zailtasunak dituzten pertsonen laneratzea hobetuz politika aktiboen bidez.

Gainera, epe laburrean, baliteke babes-beharrezanek gora egitea, aintzat hartzen badugu gero eta pertsona gehiago dagoela langabeziagatik prestazioa agortu ondoren (estaldura-tasa jaisten doa etengabe), enplegurik aurkitzeko zailtasunak dituztenak edo, aurkituta ere, ez dute behar besteko denboran lan egiten langabeziagatik saria berriro

kobratzeko eskubidea sorrarazteko. Ildo horretan, enplegu-zerbitzuen ahalmena ezinbesteko erronka da lan-merkatutik bazterturik geratzen diren pertsonen laneratzea ahalbidetzeko.

Beste alde batetik, ezin dugu ahaztu Gizarte Segurantzaren prestazioei lotutako pentsioen sistemak defizita daukala gure erkidegoan, eta gaur egun, kutxa bakarraren sistemari esker estaltzen dela. Defizitaren arrazoi nagusiak ditugu, alde batetik, gurean gertatzen ari den bilakaera demografikoa eta, bestetik, lan-jarduerak azken urteotan gure ekonomian izan duen beheranzko joera.

Zilegi da pentsatzea gure gizartea datozen urteotan areago zahartuko dela; horregatik, jarduera ekonomikoaren eta enpleguaren hazkunde egonkorra erdiestea ekonomia- eta gizarte-eragile guztien ahaleginak bideratzeko jomuga izango da, lehendik lortutako ongizate-estatuari eusteko modua bermatzeko xedez.

Horiek horrela, egungo estaldura-maila daukala gizarte-babesaren sistemari eustea erronka garbia izango da gure gizartearentzat, baina zinez espero dugu helburu hori bete ahal izatea.

Hori guztia orokorrean ulertu behar da, osasun, biztanleen zahartze, pentsio eta pobreziaren arteko loturak kontuan hartuta, halakoek gero eta presio handiagoa sorrarazten baitute gizarte-babesaren beharrianetan.